

STORTINGET

Innst. 275 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Meld. St. 5 (2020–2021)

Innstilling fra justiskomiteen om Samfunnssikkerhet i en usikker verden

Til Stortinget

Sammendrag

Denne stortingsmeldingen redegjør for regjeringens politikk innenfor samfunnssikkerhetsfeltet i et fireårsperspektiv, og er den andre samfunnssikkerhetsmeldingen under regjeringen Solberg. Forrige melding, Meld. St. 10 (2016–2017) Risiko i et trygt samfunn, jf. Innst. 326 S (2016–2017), hadde et hovedfokus på beredskap, og regjeringen har de siste syv årene arbeidet målrettet for å styrke sentrale beredskapskapasiteter.

I denne samfunnssikkerhetsmeldingen rettes oppmerksomheten særlig mot forebygging. Dagens risikobilde gjør forebygging stadig viktigere. Klimaendringer øker påkjenningene fra naturhendelser, og globaliseringen øker risikoen for rask spredning av alvorlige smittsomme sykdommer. Den sikkerhetspolitiske situasjonen er forverret, noe som medfører økt risiko for spionasje, digital kartlegging og sabotasje, og spredning av desinformasjon og falske nyheter. Samfunnets økte digitalisering gir statlige og ikke-statlige aktører nye verktøy og arenaer til å forfølge sine strategiske interesser.

Med utgangspunkt i utfordringsbildet vil regjeringen i denne meldingen særlig fremme tiltak innenfor følgende syv områder:

- Covid-19-pandemien
- Sivilt-militært samarbeid og totalforsvaret
- Forebyggende nasjonal sikkerhet

- Digital sikkerhet
- Sammensatte trusler
- Forebygging og beredskap lokalt og regionalt
- Forebygging, beredskap og redningstjeneste i våre nordlige havområder

Disse syv temaene er omtalt i hvert sitt kapittel. I tillegg inneholder meldingen egne kapitler om forskning og utvikling, om internasjonalt samarbeid, og om pågående og gjennomførte tiltak som regjeringen har iverksatt, som har styrket arbeidet med samfunnssikkerheten. Det er også et eget kapittel om økonomiske og administrative konsekvenser.

Samfunnssikkerhetsmeldingen må sees i sammenheng med Justis- og beredskapsdepartementets melding om politiet, Meld. St. 29 (2019–2020) Politimeldingen – et politi for fremtiden.

Den må også sees i sammenheng med Nærings- og fiskeridepartementets melding om ny nasjonal romstrategi, Meld. St. 10 (2019–2020) Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet, jf. Innst. 350 S (2019–2020), og Kommunal og moderniseringsdepartementets kommende stortingsmelding om den digitale grunnmuren, mobil-, bredbånd-, og internett-tjenester.

Meldingen har vært tett koordinert med Forsvarsdepartementets langtidspan for forsvarssektoren, Prop. 62 S (2019–2020) Vilje til beredskap – evne til forsvar. Langtidspan for forsvarssektoren, jf. Innst. 334 S (2019–2020), og Prop. 14 A (2020–2021) Evne til forsvar – vilje til beredskap, jf. Innst. 87 S (2020–2021). Langtidspan for forsvarssektoren ble også lagt frem høsten 2020. Sentrale temaer i koordineringen har særlig vært det sikkerhetspolitiske bildet, sivilt-militært samarbeid

og totalforsvaret, sammensatte trusler, strategisk kommunikasjon og nasjonal sikkerhet.

Meldingen inneholder ikke en evaluering av myndighetenes håndtering av koronapandemien. Regjeringen nedsatte 24. april 2020 en uavhengig kommisjon for å få en grundig og helhetlig gjennomgang og evaluering av myndighetenes håndtering av koronapandemien. Kommisjonen skal levere sin rapport innen utgangen av mars 2021. I kapittel 5 Covid-19-pandemien omtales imidlertid det evalueringsarbeid som påligger det enkelte departement etter Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet.

Vesentlige deler av samfunnssikkerhetsarbeidet skjer i hver enkelt sektor, basert på relevant sektorlovgivning samt spesifikke krav til departementenes samfunnssikkerhetsarbeid. Arbeidet skal være en integrert del av den ordinære styringen. Hvis risiko- og sårbarhetsbildet endrer seg, er det viktig at tiltakene og virkemiddelapparatet justeres deretter. Endring i virkemiddelbruk, og ulike tiltak vil i utgangspunktet dekkes innenfor gjeldende budsjetttrammer. Regjeringen har en ambisjon om å styrke samfunnssikkerhetsarbeidet på flere sentrale områder. I meldingen vises det til en rekke tiltak. Eventuelle utgifter som går ut over gjeldende budsjetttrammer, vil regjeringen komme tilbake til i forbindelse med de årlige budsjettforslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Martin Henriksen, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Kjell-Børge Freiberg, fra Senterpartiet, Jan Bøhler og Jenny Klinge, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Meld. St. 5 (2020–2021) Samfunnssikkerhet i en usikker verden.

Innledning

Komiteen viser til at Justis- og beredskapsdepartementet jevnlig skal utarbeide stortingsmeldinger som fastsetter overordnede mål og tiltak samt oppsummerer status og resultater innenfor feltet samfunnssikkerhet. Komiteen viser videre til at stortingsmeldinger innen samfunnssikkerhetsfeltet inngår som en del av det nasjonale planleggingsgrunnlaget for samfunnssikkerhetsarbeidet.

Komiteen viser til at forrige samfunnssikkerhetsmelding Risiko i et trygt samfunn – Samfunnssikkerhet, Meld. St. 10 (2016–2017), ble lagt frem i 2016. Komiteen registrerer at foreliggende samfunnssikkerhetsmelding bygger videre på meldingen fra 2016.

Komiteen viser til at regjeringen fremmer tiltak innenfor ulike områder som er omtalt i hvert sitt kapittel. Disse områdene er som følger: Covid-19-pandemien, sivilt-militært samarbeid og totalforsvaret, forebyggende nasjonal sikkerhet, digital sikkerhet, sammensatte trusler, forebygging og beredskap lokalt og regionalt, forebygging, beredskap og redningstjeneste i våre nordlige havområder, videreutviklingen av arbeidet med samfunnssikkerheten, forskning og utvikling samt internasjonalt samarbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at da terroren traff Norge i 2011, var vi ikke sårbare fordi det ikke forelå planer, men fordi evnen til å erkjenne risiko var for liten. Gjørvkommisjonen pekte på flere forhold som måtte utbedres, blant annet om de gode kreftene som ikke fant hverandre, og viktigheten av kultur, ledelse og samhandling.

Flertallet mener det å sikre trygghet for liv og helse er statens viktigste oppgave. Det har ikke manglet på sentrale planer og strategier for beredskap siden Sårbarhetsutvalget i 2000 eller Gjørvkommisjonen framla sin rapport i 2012. Vi er i dag etter flertallets syn mer beredt på nasjonalt nivå til å møte kriser, særlig terror, men vi har fremdeles store svakheter i beredskapen.

Flertallet viser til at det overordnede trusselbildet Norge står overfor med en mer ustabil sikkerhetspolitisk situasjon, økende ulikhet i Norge og internasjonalt, klimaendringer og utfordringer knyttet til særlig digitalisering, etter flertallets mening skaper økt behov for å se trusler og beredskap i sammenheng. Likeledes vil det være et behov for å se på forholdet mellom trusselbildet og mengden beredskapsressurser vi rår over. Flertallet mener dette ikke besvares godt nok, og mener det er behov for en overordnet beskrivelse og vurdering av samfunnets totalberedskap.

Flertallet viser til at de samfunnssikkerhetsutfordringene Norge står overfor, er mangfoldige og sammensatte. Det sikkerhetspolitiske bildet er preget av internasjonale spenninger. Klimaendringene skaper også utfordringer for samfunnssikkerheten. Stabil og langsiktig mat-, vann- og energitilførsel kan rammes av klimaendringer, sabotasje, angrep og mer usikre internasjonale forhold. Avhengighet av teknologi og elektronisk kommunikasjon gjør både privatpersoner, bedrifter og det offentlige utsatt for målrettede angrep og ulykker. Utviklingen innenfor IKT-feltet går svært raskt og har eskalert på grunn av koronapandemien.

Flertallet viser til at bevisstheten rundt sårbarhet er stor i mange deler av samfunnet, og store hendelser de siste årene har synliggjort svakheter i den nasjonale beredskapen ytterligere. På samme måte som terrorengrepene 22. juli 2011 har gjort oss mer bevisste på

sårbarhet for terror, avslørte migrasjonskrisen i 2015 store mangler i beredskapen knyttet til masseмиграsjon, og covid-19 har gjort oss bevisste på sårbarhet i møte med en pandemi. Fellesnevneren for hendelsene er at den totale beredskapen for ulike hendelser er langt under tilfredsstillende nivå.

Samfunnssikkerhetsmeldingen svarer etter flertallets mening ikke på viktige utfordringer innen samfunnssikkerhet og beredskap, og har åpenbare mangler.

Dette gjelder særlig:

1. Den nære beredskapen
2. Samvirke og samhandling
3. Mål- og resultatstyring og privatisering
4. Konkrete tiltak for å forebygge og hindre alvorlige konsekvenser av hendelser innen helseberedskap, mattrygghet, digital sårbarhet og kommunikasjon.

Flertallet viser til at samfunnets motstandsdyktighet mot ekstremisme og polarisering, som igjen kan legge grunnlag for sosial uro og i ytterste konsekvens voldelige anslag og terrorhandlinger, ikke kun avhenger av den spisse beredskapen. Det er etter flertallets syn avgjørende å slå fast at det hviler et tungt ansvar på alle samfunnsaktører for å forebygge og motvirke ekstremisme i alle former, inkludert hatefulle ideer og holdninger. Flertallet viser til at vi må erkjenne det farlige hatets potensielle konsekvenser og forhindre at mennesker i vårt samfunn radikaliseres og blir en trussel mot andre. Denne brede beredskapsoppgaven må ikke undervurderes.

Flertallet mener at det fortsatt er store mangler i beredskapen som må utbedres, og at vi trenger en åpen og ærlig debatt om beredskap i Norge for å sikre folks trygghet. Flertallet mener det trengs et taktskifte i satsingen på beredskap, særlig den nære beredskapen som brukes oftest og er nærmest folk.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Meld. St. 5 (2020–2021) – Samfunnssikkerhet i en usikker verden fremhever at dagens utfordringsbilde gjør forebygging til det viktigste temaet for samfunnssikkerhet og beredskap fremover. Disse medlemmer merker seg at regjeringen vil styrke det forebyggende arbeidet blant annet gjennom regelverksutvikling, iverksetting av sikringstiltak og videreutvikling av kunnskap og kompetanse.

Disse medlemmer ser med bekymring på at klimaendringer øker risikoen for større naturhendelser. Disse medlemmer viser til at den pågående koronapandemien mer enn noe har påminnet oss om hvordan globaliseringen raskt kan gi spredning av alvorlige smittsomme sykdommer og sette etablerte samfunnsstrukturer i spill. Pandemien har påvirket enkeltindividers frihet og samfunnet som helhet over lang tid.

Disse medlemmer merker seg videre at den sikkerhetspolitiske situasjonen er forverret, noe som medfører økt risiko for spionasje og spredning av desinformasjon og falske nyheter. Samfunnets økte digitalisering gir statlige og ikke-statlige aktører nye verktøy og arenaer til å forfølge sine strategiske interesser.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er glade for den betydelige innsatsen som har blitt lagt ned under Solberg-regjeringen for å styrke tryggheten og beredskapen i Norge. Disse medlemmer vil vise til at politiet har fått tilført over 3 600 flere lønnede årsverk siden regjeringen tiltrådte i 2013. I denne perioden har politiets driftsbudsjett økt med 4,2 mrd. kroner, og det er i tillegg bevilget over 5 mrd. kroner til større investeringer, deriblant nytt beredskapssenter, objektsikring og etablering av sikre datasentre i justissektoren.

Disse medlemmer vil vise til at politiets helikoptertjeneste har fått nye og større helikoptre med bedre transportkapasitet. Disse medlemmer viser videre til at det også er inngått avtale med Airlift om helikopterberedskap for politiet i Nord-Norge. Helikoptret vil være stasjonert på Tromsø Lufthavn og støtte Troms, Nordland og Finnmark politidistrikt. Helikoptret er tilgjengelig 24 timer i døgnet, med en times responstid, hele året, for transport av personell fra politiet med våpen og utstyr over fastlandet. I tillegg vil disse medlemmer minne om at politiet de siste årene har inngått avtaler med både Kystverkets loshelikoptre og Luftambulansen om bruk av deres helikopterressurser til transport av politipersonell ved behov.

Disse medlemmer viser til at Redningstjenesten blir styrket med 16 nye og mindre væravhengige redningshelikoptre til erstatning for dagens Sea King-flåte. I denne sammenhengen vil disse medlemmene påpeke at det også vil bli opprettet en ny redningshelikopterbase i Tromsø for å styrke beredskapen i Nord-Norge.

Disse medlemmer vil videre vise til at arbeidet med å opprette HF-dekning i de nordligste havområdene opp til Nordpolen ble startet opp og fullført i 2020, for å ivareta Norges ansvar for redningsberedskap i et svært krevende og ugjestmildt område med økende skipstraffikk.

Disse medlemmer ser positivt på at den lokale og regionale beredskapen er blitt styrket blant annet ved at Nødnett er blitt bygd ut og tatt i bruk i hele landet, og merker seg at det i dag er om lag 1 000 organisasjoner og over 59 000 abonnenter fra ulike nød- og beredskaps-etater som benytter dette viktige kommunikasjonsverktøyet.

Disse medlemmer mener det er svært positivt at regjeringen har prioritert å styrke brannutdanningen

gjennom etableringen av en ny fagskole for brann- og redningspersonell ved Norges brannskole i Tjeldsund.

Disse medlemmer mener at Sivilforsvaret er en svært viktig forsterkningsressurs ved ulike kriser og hendelser i landet, og viser til at Sivilforsvaret har blitt tilført økte midler til øving, grunnkurs, personell, utstyr og vedlikehold de senere årene.

Disse medlemmer vil vise til at regjeringen i 2019 lanserte en ny nasjonal strategi for digital sikkerhet. Tiltak som er beskrevet i strategien, beløper seg til 1,6 mrd. kroner og inkluderer blant annet kompetansetiltak til 800 mill. kroner og en nasjonal teknisk sikkerhetspakke for å styrke og videreutvikle den nasjonale evnen til å detektere og håndtere alvorlige digitale angrep til omlag 500 mill. kroner. Disse medlemmer vil i tillegg vise til at det er etablert et nasjonalt cybersikkerhetssenter i NSM, og at en ny sikkerhetslov som er tilpasset dagens utfordringsbilde, er kommet på plass.

Disse medlemmer er enige med regjeringen i at Norge har et godt utgangspunkt når det gjelder sikkerhetsarbeid. Norge er et stabilt og demokratisk samfunn med høy tillit og lavt konfliktnivå. Disse medlemmer er også enige i at et godt sivilt-militært samspill er avgjørende for å finne de beste løsningene på de sikkerhetsmessige utfordringene vi står overfor, og at dette stiller krav til samfunnet som helhet og til hver enkelt av oss.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er et overordnet nasjonalt ansvar å sikre det norske samfunnet og skape trygghet for landets innbyggere. Disse medlemmer understreker at det derfor er svært viktig med forsvarlig beredskap som er tilpasset de utfordringer som det norske samfunnet til enhver tid står overfor. Disse medlemmer viser til at det er nødvendig med en jevnlig gjennomgang og oppdatering av Norges samfunnsberedskap, og denne beredskapen avhenger av både god ledelse og god samhandling mellom alle involverte sektorer og etater, med avklart oppgavefordeling og tydelige kommandolinjer. Disse medlemmer presiserer at en god og forsvarlig beredskap forutsetter regelmessige øvelser, hvor alle relevante offentlige og sivile aktører deltar.

Disse medlemmer viser til at både Sivilforsvaret og frivillige redningsorganisasjoner er en viktig del av Norges totale beredskap. Disse medlemmer understreker at det viktigste beredskapsarbeidet er forebyggende, for å hindre at hendelser oppstår og for å minimere konsekvenser av eventuelle hendelser. Tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til forebyggende formål må derfor prioriteres innenfor en rekke ulike samfunnsområder for å sørge for forsvarlig totalberedskap. Disse medlemmer viser til at når en krisesituasjon oppstår, er det avgjørende med rask og god varsling, gode

rutiner for evakuering og tilgang på medisinsk utstyr og helsefaglig personell.

Disse medlemmer viser til at i en tid hvor man beveger seg stadig mer over landegrensene, øker også risikoen for spredning av smittsomme sykdommer, og utbruddet av covid-19 har for alvor vist viktigheten av god beredskap som ruster Norge og Norges befolkning mot pandemier. Disse medlemmer understreker at når slike pandemier oppstår, må Norge ha nødvendig beredskap og kapasitet nasjonalt, samtidig som alle landets kommuner må settes i stand til å ivareta sine innbyggers trygghet og beredskap.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det kan være hensiktsmessig å opprette et eget innenriksdepartement, etter mønster av andre sammenlignbare land, hvor Justisdepartementets portefølje fordeles mellom en dedikert innenriksminister og justisminister.»

Om kapittel 3: Utfordringsbildet

Komiteen viser til at dette kapittelet beskriver hvordan arbeidet med samfunnsikkerheten påvirkes av blant annet endringer i det sikkerhetspolitiske bildet, globalisering, digitalisering, urbanisering og klimaendringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at terroren 22. juli 2011 og koronapandemien demonstrerte at selv et av verdens tryggeste samfunn er sårbart. Naturkatastrofer, terror, alvorlig kriminalitet, digitale angrep og pandemier er bare noen av truslene vi må beskytte oss bedre mot i tiden som kommer. Den norske samfunnsmodellen med høy tillit og en sterk offentlig sektor danner et godt utgangspunkt for å gjøre beredskapen bedre. Vi stoler på hverandre, vi stiller opp for hverandre i kriser, og vi har et sterkt fellesskap som både kan forebygge og beskytte oss mot trusler. For flertallet er hovedoppgaven ikke bare å bevare dette utgangspunktet, men å forsterke og forbedre denne samfunnsmodellen så vår felles sikkerhet og trygghet er best mulig ivarettatt.

Flertallet viser til at det i år er ti år siden terrorangrepet mot det norske demokratiet, rettet spesielt mot AUF og Arbeiderpartiet, der 77 mennesker ble drept. I norsk historie vil det bli stående som den tyngste dagen i moderne tid, og det vil være et før og etter denne dagen. Mye er gjort for å gjøre Norge tryggere. Flere av tiltakene som Gjørvi-kommisjonen foreslo, er langt på vei gjennomført, men det er fremdeles svakheter som må utbedres. Beredskapsarbeidet blir aldri ferdig. Det vil til enhver tid være nødvendig å forbedre beredskaps-

pen fordi samfunnet endrer seg, og med det endrer også trusselbildet seg.

Flertallet viser til at digitalisering og klimaendringer er to signifikante endringer og som dermed må ha betydning også for hvordan vi tenker og organiserer beredskapen. Risikoerkjennelse, som GjØrv-kommisjonen la vekt på, må etableres i alle deler av samfunnet. Pandemien har, slik flertallet ser det, skapt risikoerkjennelse hos store deler av befolkningen og vil kunne være et godt utgangspunkt for å for alvor gi samfunnssikkerheten den prioritet den fortjener og som er nødvendig for å ruste oss til nye trusler – kjente og ukjente. Flertallet viser til at 22. juli og koronapandemien viser at kriser og katastrofer kan ramme også vårt velfungerende samfunn.

Flertallet vil fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en samordnet felles trusselvurdering fra PST og E-tjenesten. Regjeringen må vurdere om også DSB og NSMs trusselvurderinger bør samordnes med en slik felles trusselvurdering.»

Flertallet mener det er nødvendig med en åpen og ærlig debatt om hva som er nødvendig for å styrke samfunnssikkerheten, hva som haster mest, hva vi bør prioritere høyest og hvorfor, og hvor mye ressurser vi er villige til å bruke.

En ærlig debatt må etter flertallets mening starte med å erkjenne hva som ikke er godt nok. Det bør være en vekker at da en norsk høyreekstremist gikk til angrep på Al-Noor-moskeen i Bærum, ble tidligere svakheter igjen avdekket. Takket være heltemotet til to bestefedre unngikk vi et massedrap av muslimer. For det ble den dagen igjen gjort mange alvorlige feil. For det første: Det var allerede kommet et varsel om terroristen. Politiet fant ikke veien. Moskeen hadde ikke fått beskjed om at det var økt terrorfare mot dem. Og kanskje mest alvorlig: Alarmen gikk ikke hos politiet selv da de fikk beskjed om at en hvit mann skjøt i en moské med kamera på hjelmen sin. Det ble forsvart med at politiet hadde for liten erfaring og ikke visste hva de skulle gjøre. Beredskapen har blitt bedre de siste årene særlig på nasjonalt nivå, men terrorangrepet mot Al-Noor-moskeen er et eksempel på at det ikke har skjedd nok.

Flertallet viser til at politievalueringen etter Al-Noor dessverre var et ekko fra 22. juli-kommisjonen. Mange av de samme feilene ble begått og tjener slik sett som en påminnelse om at vi ikke må hvile, men tvert imot skalere opp beredskapen og gjennomgå og forsterke de tiltakene som ble iverksatt etter GjØrv-kommisjonen. Etter flertallets mening ble det ikke tatt et oppgjør med hatet som drepte en 17 år gammel jente, eller de feilene som politiet gjorde.

For flertallet er det også en påminnelse om det manglende oppgjøret mot hatet som lå bak terroren 22. juli 2011. Etter flertallets mening er det kritisk å se på hva som nører opp under ekstremisme som foranlediger denne typen terror. For flertallet er det åpent at vi ikke har rettet nok oppmerksomhet mot farene rasisme og hat utgjør. Flertallet mener vi heller ikke har hatt en tilstrekkelig ærlig debatt om hvilket ansvar vi har for å stanse hatefulle ytringer, konspirasjonsteorier og ekstremistisk tankegods. Det er etter flertallets mening et ledelsesansvar, i politikken, i politiet og i samfunnet.

Flertallet mener at en av svakhetene som ble avdekket i forbindelse med terrorangrepet mot Al-Noor-moskeen, var at de gruppene det var fare for anslag mot, ikke ble varslet eller rådet til å innføre sikkerhetstiltak. Det er, slik flertallet ser det, riktig å forsterke oppmerksomheten mot hvilken kontakt PST og andre offentlige myndigheter har med grupper utsatt for trusler, og at de gis bedre informasjon enn tilfellet var i august 2019.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en oppdatering av lovverket med sikte på å tydeliggjøre eller utvide PSTs ansvar for offentlig trusselkommunikasjon, og informere Stortinget på egnet måte om vurderingen.»

Bedre kunnskap om integrering og innvandring i befolkningen, inkludert kunnskap om muligheter og utfordringer, er etter flertallets syn et sted å starte. Kunnskap som bidrar til noe positivt for samfunnet, bør være en selvfølge. Stigmatisering av folkegrupper, konspirasjonsteorier og angrep på den frie presse må ikke få grobunn, og organisasjoner som fremmer dette, må ikke få statlig støtte.

Forebygging av kriser er, slik flertallet ser det, og som også meldingen legger vekt på, avgjørende viktig selv om økt forebygging ikke alene vil kunne motsvare økt hendessannsynlighet. Flertallet vil understreke at økt risiko også må motsvares med styrket kapasitet i hele beredskapskjeden. Flertallet ønsker en bredere forståelse av forebygging enn det meldingen legger til grunn. Forebygging av terrorhendelser som Utøya og Al-Noor og andre hendelser som vi heldigvis ikke har hatt, som skoleskyting, må etter flertallets mening gjøres gjennom å styrke fellesskapet. Utenforskap, ensomhet og manglende tilhørighet er kjennetegn ved dem som utfører denne typen terror, og må møtes med et mer inkluderende samfunn, gode lokalsamfunn og en sterk velferdsstat. Ansatte med kompetanse og helhetlig forståelse er nødvendig for å sikre barn og unge gode oppvekstmuligheter.

Flertallet viser til LOs høringsinnspill, hvor de fremhever at de savner en bredere forståelse av forebyg-

gingsbegrepet enn det regjeringen legger til grunn i meldingen. Flertallet viser til at inkludering er et av de viktigste verktøyene vi har for å forhindre radikalisering og forebygge tilsiktede hendelser, som skoleskyting og terrorangrep. Likevel nevnes ikke dette. I meldingen fremheves internettfora og betydelig migrasjon som en mobiliseringsfaktor for høyreekstremisme, som kan føre til misnøye og økt polarisering i europeiske land.

Flertallet vil understreke at å arbeide mot terror og ekstremisme må inkludere en innsats for å sikre barn og unge gode oppvekstvilkår, og redusere risiko for at enkeltpersoner faller utenfor samfunnet. Flertallet viser til at utenforskap, ensomhet og manglende tilhørighet er kjennetegn ved flere av de som har utført terrorangrep med store og omfattende konsekvenser i Norge og andre land de siste årene. Et inkluderende samfunn, gode lokalsamfunn og en sterk velferdsstat må sikres for å fange opp mennesker som er i ferd med å falle utenfor.

Flertallet viser til at en grunnstein i det norske samfunnet, og i all form for samfunnsikkerhet, er stor grad av sosial tillit. Konkret betyr det tillit til at de riktige beslutningene blir tatt, og at brede og samlende samfunnshensyn blir ivaretatt av myndighetene. Flertallet viser til Norsk Folkehjelps høringsinnspill, hvor de understreker at forskjellene mellom de som har mye, og de som har lite, mellom de som tar beslutninger, og de som erfarer konsekvensene, øker både nasjonalt og internasjonalt. Flertallet viser til at forskjellene i formue og inntekt er altfor høye i Norge. Regjeringens svar på dette er å kutte formuesskatten for de som har mest fra før, og øke forskjellene mer. Flertallet viser til at også klimaendringer rammer de fattige hardest og bidrar til økte ulikheter. Flertallet merker seg at stortingsmeldingens analyse av norsk samfunnsikkerhet i for liten grad vektlegger økende ulikhet og sammenhengen mellom nasjonal og internasjonal utvikling og politikk.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er bekymret for konsekvensene av omfattende og detaljert mål- og resultatstyring på beredskapsområdet, og er kritiske til at samfunnsikkerhetsmeldingen ikke omtaler dette. Styringen er preget av detaljerte og spesifikke målsettinger, hvor mål legges opp på mål. Antallet mål i departementenes tildelingsbrev på samfunnsikkerhetsfeltet er økende, og dokumentasjonskravene har også økt i kommunene etter innføring av den kommunale beredskapsplikten.

Dette flertallet viser til at samvirke og helheten i arbeidet blir undergravd av smal mål- og resultatstyring innenfor den enkelte silo. Det skjer en målforskyvning i retning av det som er enklest å måle, men ikke

nødvendigvis det som er viktigst. Det bør gjøres en gjennomgående opprydning i hvordan målstyringen praktiseres, og hvordan detaljstyring kan begrenses for å gi plass til faglighet og samvirke.

Dette flertallet mener at detaljstyring av politiet som ble trukket frem av Gjørv-kommisjonen som en vesentlig årsak til politiets mangelfulle handlinger 22. juli og som ble sterkt kritisert av kontroll- og konstitusjonskomiteen, er en påminnelse om hvor viktig det er å ha bevissthet om hvordan staten styrer sine viktigste beredskapsressurser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil også understreke Gjørv-kommisjonens påpekning av at politiet er vår viktigste beredskapsressurs og viser til merknader i Innst. 248 S (2020-2021) i forbindelse med politimeldingen (Meld. St. 29 (2020-2021)).

Flertallet merker seg at samfunnsikkerhetsmeldingen viser til at det er regjeringens politikk å «finne gode løsninger for å inkludere privat sektor i beredskapsarbeidet i hele krisespekteret». Private aktører spiller en nødvendig og viktig rolle innenfor tanken om totalberedskap. Flertallet mener imidlertid det går et grunnleggende skille mellom de tilfellene hvor private aktører og frivillighet komplementerer beredskap i offentlig regi, og de tilfellene hvor oppgaver som tidligere var offentlige, settes ut til private (privatisering). I hele beredskapssektoren har det over tid vært en tendens i retning av økt vekt på anbud, outsourcing og offentlig-privat samarbeid.

Flertallet vil understreke at det er utfordrende for samvirke når relasjoner stykkes opp, i tillegg til at anbudsprosesser vanskeliggjør langsiktig beredskapsarbeid. Samfunnsikkerhetsmeldingen forholder seg ikke til disse problemstillingene, og tar heller ikke opp utfordringene knyttet til konkrete eksempler på privatisering av beredskap, som luftambulansen, renholdet i Forsvaret, eller drift, vedlikehold og beredskap innen jernbane. Beredskap og sikkerhet må ilegges større vekt i spørsmål om hvorvidt oppgaver skal løses i offentlig eller privat regi. Samfunnsberedskap er etter flertallets mening en offentlig kjerneoppgave på linje med forsvar, politi og rettsvesen og derfor et offentlig ansvar. Erfaringene har vist at det er betydelige styringsutfordringer i beredskapsarbeidet knyttet til å få til godt samvirke mellom ulike enheter og nivåer i det offentlige. Å benytte private aktører til å utføre sentrale oppgaver i beredskapsarbeidet vil øke styringsutfordringene. Dette er tema som ikke er drøftet i samfunnsikkerhetsmeldingen.

Flertallet mener at samfunnsberedskap også handler om hva slags samfunn vi lever i. Koronapandemien har avdekket at samfunn med stor grad av tillit til

myndighetene så vel som til hverandre har kommet best gjennom pandemien så langt. Tillit er etter flertallets mening ikke noe som kommer av seg selv, men som en følge av politiske prioriteringer gjennom mange tiår. En velfungerende velferdsstat, små forskjeller og like muligheter for alle i hele landet uavhengig av bakgrunn, oppvekst, geografisk tilhørighet, religiøse preferanser, kjønn og legning har skapt denne tilliten. Flertallet vil derfor understreke at en videreføring av en politikk som sikrer små forskjeller, gir barn og unge gode oppvekstmuligheter og reduserer risikoen for at noen faller utenfor, også er god beredskapspolitikk. Det innebærer at politikk som øker forskjellene mellom folk, som gjennom privatisering av tjenester utestenger mange, og som legger opp til en politikk hvor vi er vår egen lykkes smed framfor en del av et fellesskap, også har en konsekvens for landets totale beredskap.

Flertallet vil vise til rapport 4/2020 fra Tankesmi- en Agenda, som tar opp hvordan oppsplitting og oppgaver som settes ut til det private, skaper mer komplekse styringskjeder og økt sårbarhet i en krisesituasjon. De horisontale koordineringsutfordringene blir større. Anbudsprosesser gjør dessuten at samarbeidsrelasjoner splittes opp, og at beredskapen i overgangen mellom ulike tilbydere blir dårligere.

Flertallet mener videre at dette forholdet også gjelder Forsvaret. Flertallet mener det er riktig og viktig at totalforsvarskonseptet fremheves i diskusjonen om samfunnssikkerhet og sivil beredskap. Dessverre må flertallet minne om at totalforsvarsbegrepet i økende grad er blitt vannet ut de siste årene, da blant annet gjennom regjeringens iver etter å privatisere og konkurranseutsette oppgaver som tidligere har vært underlagt Forsvaret. Flertallet understreker sin sterke skepsis mot denne tendensen. Tidligere erfaringer med konkurranseutsetting har vist seg å ha alvorlige konsekvenser for beredskapen i Forsvaret og kan i ytterste konsekvens bidra til en svekkelse av forsvarsevnen og totalforsvaret. Flertallet vil minne om at Stortinget, gjennom behandlingen av Langtidsplanen for forsvarssektoren (Prop. 14 S (2020–2021)) diskuterte denne problematikken i detalj.

Flertallet viser til at det i den forbindelse er fremmet en rekke forslag for å få bukt med privatiseringsveien og få oversikt over omfanget av dette i forsvarssektoren.

Flertallet vil fremheve at gjennom den såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) har alle statlige virksomheter vært utsatt for osthøvelkutt av varierende størrelse – mellom 0,5 og 0,8 pst. av budsjettet – siden 2015. Osthøvelkuttene svekker kvaliteten på arbeidet i flere av de statlige virksomhetene som er del av beredskapsapparatet. Aktivitetsnivået og tjenestetilbudet har blitt redusert som følge av osthøvelkuttene. Eksempler på kutt i beredskap

pen inkluderer Folkehelseinstituttet, som blant annet har finansiert ABE-reformen og andre kutt gjennom å redusere antall smittevernansatte i årene fram til koronapandemien traff landet. I Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har alle ekstrabevilgninger som ble gitt for å styrke beredskapen etter 22. juli, blitt spist opp av ABE-kutt. Konsekvensene av osthøvelkutt i DSB, i kombinasjon med manglende bevilgninger til vedtatt politikk, har blant annet vært avlysning og nedskalering av øvelser, utsetting av prosjektet med massevarsling av befolkningen på SMS, reduksjon i kontrollen med kjemikalier som kan brukes til bomber, og kutt i satsingen på politiet.

Flertallet viser til at stortingsmeldingen beskriver mange utviklingstrekk, men mangler løsninger og refleksjon knyttet til hvordan de mange reformene regjeringen har iverksatt i sektor etter sektor, påvirker samfunnssikkerheten samlet. LO-forbundene påpeker i høringen at ABE-reformen har svekket beredskapen, herunder materiell i en rekke statlige virksomheter som Siviltforsvaret, kriminalomsorgen, Forsvaret mv. Ifølge Fagforbundet vurderer tre av fire kommuner kutt i tjenester, herunder beredskap.

Flertallet viser til at Fagforbundet og KS fremhever kommunenes svært sentrale rolle og viser til at det er en presset kommunal beredskap. Kommunene har mange pålegg, herunder å utarbeide egne risiko- og sårbarhetsvurderinger, men omtrent 40 pst. når ikke ett eller flere krav i forbindelse med dette arbeidet ifølge en kartlegging foretatt av DSB.

Flertallet viser til at kriminalomsorgen ikke er omtalt i samfunnssikkerhetsmeldingen, og mener man bør se kriminalomsorgen som en del av våre felles ressurser for samfunnssikkerheten. God og rehabiliterende straffegjennomføring er både sanksjonerende og forebyggende. Forebygging av tilbakefall – av gjentatte lovbrudd – er en helt nødvendig prioritering for å redusere alvorlig kriminalitet og å øke sikkerheten. Flertallet viser til at også kriminalomsorgen er truet av osthøvelkutt, med resultat som mindre innholdsarbeid, mindre rehabilitering og svakere tilbakeføring for den enkelte til samfunnet. En god kriminalomsorg som er i stand til å levere på samfunnsoppdraget, motvirker blant annet radikaliserings, økonomisk kriminalitet, gjengkriminalitet, vold og overgrep.

Flertallet viser til at mer flom, ekstremvær, skred og ras er noen av de synlige konsekvensene av klimaendringene. Norge har i utgangspunktet krevende klima og topografi, og klimaendringene vil føre til at vær og natur må ligge til grunn for flere av prioriteringene man gjør i nasjonal og lokal beredskap. Offentlige myndigheter må vurdere hva et villere og våtere klima bringer med seg av konsekvenser for bygging, sikring og vedlikehold av grunnleggende infrastruktur som avløp, kraftforsyning og veier, og om det er behov for

endringer i plan- og bygningsloven for å sikre at det bygges på en måte som ikke skaper unødig sårbarhet og risiko for folks trygghet. Det offentlige må også vurdere konsekvenser klimaendringer får for verdikjeden for mat og for vanntilførselen.

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at den sikkerhetspolitiske utviklingen er i endring, og at dette påvirkes av blant annet endringer i klima, globalisering, urbanisering og digitalisering. Disse medlemmer merker seg at ulike naturhendelser ser ut til å utfordre oss stadig mer, og at hendelser knyttet til terrengbranner, skred, flom og ekstremvær ofte fører til store materielle skader og i verste fall tap av liv. Disse medlemmer merker seg at klimaendringenes påvirkning på lengre sikt, og i verste fall, kan få følger for den økonomiske aktiviteten og menneskers levekår. Disse medlemmer vil vise til at det går frem av samfunns-sikkerhetsmeldingen at vår velstand i stor grad bygger på internasjonal handel og investeringer over landegrensene, og at vi er avhengige av at verdensmarkedet for viktige handelsvarer fungerer. Truslene og risikoene Norge står overfor, er i stor grad knyttet til utviklingstrekk utenfor våre grenser, og disse medlemmer er derfor enige med regjeringen i at det er nødvendig med et tett samarbeid med andre land både for å forebygge og håndtere utfordringer innenfor samfunns-sikkerhetsfeltet. Disse medlemmer vil holde fast ved at Norge fortsatt skal være en aktiv bidragsyter i NATO, EU og FN og arbeide for å videreutvikle det nordiske samarbeidet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til Meld. St. 29 (2019–2020) Politimeldingen – et politi for fremtiden, der det blir vist til at fremmede stater benytter et stadig bredere virkemiddelapparat for å drive etterretning og påvirkning rettet mot Norge og norske interesser. Det tverrsektorielle samarbeidet for å forebygge og møte denne utfordringen skal videreutvikles, og PST må sikres et hensiktsmessig hjemmelsgrunnlag for å kunne møte utviklingen og løse oppdrag.

Disse medlemmer er glade for at Gjørv-kommisjonens anbefalinger etter 22. juli-terroren nå er fulgt opp, og at Norge har styrket motstanden mot terror betraktelig de senere årene. Disse medlemmer vil likevel vise til at terrortrusselen fortsatt er betydelig, og at den vil være en vesentlig faktor i videreutviklingen av politiets beredskapsressurser og samarbeidet med blant annet nødetatene og Forsvaret. Disse medlemmer viser til at det går frem av Meld. St. 29 (2019–2020) Politimeldingen – et politi for fremtiden, at regjeringen varsler et arbeid for å videreutvikle regjeringens strategiske arbeid med forebygging og håndtering av terror, herunder å vurdere et strategisk rammeverk på områ-

det. Et slikt rammeverk vil være sektorovergripende og se på samfunnets samlede evne til å forebygge, motvirke og håndtere terror.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet understreker at trygghet og sikkerhet for enkeltmennesket og samfunnet er en fundamental oppgave for staten. Disse medlemmer viser til at et endret trusselbilde grunnet økende migrasjon og digitalisering stiller nye krav til kunnskap og kompetanse, og krever et styrket tverrfaglig samarbeid. Det generelle trusselnivået i Norge har økt de siste årene, og disse medlemmer understreker at forebygging er viktig for å hindre uønskede hendelser som truer våre sentrale samfunnsinstitusjoner, vår felles trygghet og den enkeltes trygghetsfølelse.

Disse medlemmer viser til at politiet er en av flere sentrale, kritiske samfunnsfunksjoner. Disse medlemmer understreker at politireformen var nødvendig og har gitt mange positive resultater. Operasjonsentralene er styrket, det er bygd faglig sterke team for etterforskning av overgrep mot barn, kompetansen for å avdekke cyberkriminalitet er styrket, og det er innført krav til responstid for politiet. Den spisse beredskapen har blitt sterkt prioritert bl.a. gjennom å bygge politiets nasjonale beredskapssenter og ved innkjøp av tre politihelikoptre. Med Fremskrittspartiet i regjering ble samtlige av de 31 anbefalingene fra 22. juli-kommisjonen etterkommet og iverksatt. Disse medlemmer understreker at samfunnets beredskapssituasjon nå er styrket og mye mer robust enn under regjeringen Stoltenberg. Disse medlemmer presiserer at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Stortinget motarbeidet etableringen av politiets nasjonale beredskapssenter på Taraldrud.

Disse medlemmer viser til at selv om målsettingen om to politifolk per 1 000 innbyggere er nådd, er det fortsatt behov for flere ansatte for å kunne opprettholde god nok beredskap i hele landet. Disse medlemmer viser til at dette særlig gjelder operativt patruljemannskap, som vil være den viktigste ressursen i initialfasen ved hendelser.

Flertallet vil understreke at det allerede 28. august 2012, da statsminister Jens Stoltenberg holdt sin redegjørelse om 22. juli, ble annonsert at etableringen av et beredskapssenter var igangsatt. I den påfølgende innstillingen (Innst. 210 S (2012–2013)) var det enstemmig oppslutning i Stortinget om etablering av et slikt beredskapssenter. Flertallet vil understreke at saklig debatt om lokalisering, hvilket ofte skjer i Stortinget, på ingen måte kan karakteriseres som motstand mot etablering av et så viktig beredskapstiltak som et beredskapssenter er.

Migrasjon

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at FNs høykommissær for flyktninger anslår at det er i overkant av 70 millioner mennesker i verden som er tvunget på flukt. Et stort antall flyktninger, tilgang på moderne kommunikasjonsmidler og organiserte nettverk av menneskesmuglere tilsier at store grupper flyktninger kan flytte seg raskt på tvers av landegrenser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til at akutte flyktningkriser kan treffe Norge raskt, til tross for at konfliktene som flyktningene flykter fra, foregår langt unna. Samtidig har Norge og en rekke andre europeiske land sentralisert ansvaret for grensekontroll til EU. Erfaringene fra flyktningkrisen i 2015 samt den flyktningsituasjonen Europa har hatt i lang tid, tilsier at EUs grensekontrollsystem ikke er i stand til å håndtere dette på en god måte. Flertallet stiller spørsmål om hvorvidt Norge er godt nok rustet til å møte en akutt flyktningkriser med det presset det gir på landets grense, både mot andre Schengenland og mot Russland. En masse migrasjon kan også komme fra Russland for eksempel grunnet en naturkatastrofe, atomkatastrofe e.l. Med tanke på at det bor flere hundretusener i kort avstand fra grensen til Russland bør beredskapen for migrasjon i Sør-Varanger og Øst-Finnmark dimensjoneres og planlegges slik at en rask oppbygging av kapasiteten både for mottak, registrering og fordeling kan iverksettes ved behov.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er enig i at en rask økning i antall flyktninger til Norge kan skape beredskapsutfordringer dersom man ikke er godt nok forberedt. Dette medlem vil imidlertid understreke at dette ikke er et argument for å ikke ivareta våre moralske, etiske og folkerettslige forpliktelser til å ta imot flyktninger i krise. I tillegg vil dette medlem advare mot en beredskapsforståelse som kun fokuserer på norsk territorium. Dette medlem viser til at utfordringene i 2015 først og fremst kom av manglende politisk vilje i europeiske stater til å fordele ansvar mellom seg. Økt internasjonalt samarbeid og permanente mekanismer for rettfærdig fordeling av ansvar for mennesker på flukt er derfor sentralt for å håndtere migrasjon på en god måte. At stadig flere land stenger grenser, bortviser flyktninger og øker bruken av tvang, er en advarsel om at selve flyktninginstituttet er under angrep. Dette medlem vil derfor understreke at det ikke er en løsning for norsk beredskap på sikt å gjøre Norge mindre tilgjengelig for flyktninger. Dette er mot våre internasjonale forpliktelser og svekker europeisk beredskap for mottak av flyktninger.

Om kapittel 4: Forebygging og prioriteringsavveininger

Komiteen viser til at dette kapittelet beskriver hva som er akseptabel risiko å ta i arbeidet med samfunnssikkerhet.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Videreutvikle samfunnets motstandsdyktighet gjennom økt vektlegging av det forebyggende arbeidet.
- Presisere ansvarsprinsippet for å tydeliggjøre at vurderinger av risikoaksept inngår som en del av utøvelsen av ansvarsprinsippet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at samfunnssikkerheten i Norge er basert på de fire prinsippene ansvar, likhet, nærhet og samvirke. Bedrifter, offentlige institusjoner og andre aktører har ansvaret for å ha oversikt over og beredskap for sårbarheten i sin egen organisasjon. Sårbarheten i samfunnet sett under ett er imidlertid et nasjonalt ansvar som kan være omfattende selv om enkeltaktører og -sektorer har god beredskap. Flertallet mener derfor at en totalberedskapskommisjon er nødvendig til tross for at mange deler av samfunnet allerede i dag har god oversikt over egen sårbarhet og beredskap for dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser i denne sammenheng til representantforslag som er fremsatt av Senterpartiet og støttet av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti både i 2017 (Dokument 8:81 S (2017–2018)) og 2020 (Dokument 8:104 S (2019–2020)) om å nedsette en totalberedskapskommisjon. Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har dessverre stemt mot Senterpartiets forslag ved to anledninger de siste årene.

Dette flertallet viser at det er gått over 20 år siden Norge sist hadde en grundig gjennomgang av alle deler av landets beredskap. I 2000 la sårbarhetsutvalget frem: NOU 2000:24 Et sårbart samfunn. Tradisjonelt har forsvarskommisjonene fungert som beredskapskommisjoner. Norges forrige forsvarskommisjon avga sin rapport i 1992. Det norske og det internasjonale samfunnet har forandret seg betraktelig på de nesten tjue årene som har gått siden siste helhetlige gjennomgangen av beredskapen.

Dette flertallet viser til at terrorisme har fått økt oppmerksomhet i Europa og Norge på grunn av de mange angrepene som enten har funnet sted eller blitt forhindret før de kunne finne sted de senere årene. Norge har i løpet av perioden siden sårbarhetsutvalget opplevd både gjennomførte og forsøk på terrorhandlinger. Den teknologiske utviklingen har gitt grupper og enkeltpersoner med ekstreme ideologier mulighet til å nå ut til

mennesker over hele verden og rekruttere enkeltindivider på en måte som det er vanskelig for myndigheter å skaffe seg oversikt over. Dette, sammen med at moderne terrorangrep ofte blir utført med enkle midler, gjør at terrorisme er blitt mer uforutsigbart enn tidligere.

Dette flertallet understøtter at det er politiets ansvar å forebygge og eventuelt håndtere terror. De siste årene har politiets nasjonale beredskapsressurser fått tilført betydelige ressurser og flyttet høsten 2020 inn i det nasjonale beredskapssenteret på Taraldrud. Politiets kapasitet til å bekjempe terror og voldelige angrep har dermed endret seg betydelig i nyere tid. På den annen side er Norge et stort land med enorme avstander, og det er ikke sikkert at neste terrorangrep skjer på det sentrale Østlandet hvor politiets ressurser og spesialkompetanse mot denne typen hendelser er samlet.

Komiteens medlemmer fra Høyre er enige med regjeringen om at vi kontinuerlig må videreutvikle vår evne til å forebygge, håndtere og følge opp uønskede hendelser. Disse medlemmer merker seg at strammere økonomiske rammer i fremtiden stiller økte krav til prioriteringer og effektiv ressursutnyttelse, og at dette medfører at den forebyggende delen av arbeidet blir viktigere. Disse medlemmer viser til at ansvars-, likhets-, nærhets- og samvirkeprinsippene er grunnleggende for arbeidet med samfunnssikkerheten, og at ansvarsprinsippet innebærer at ansvarlig instans tar stilling til hva som er akseptabel risiko. Disse medlemmer er enige i at kostnadene ved å forebygge kan være vesentlig lavere enn kostnadene ved å håndtere hendelser og reparere skader, og merker seg at forebyggende bevissthet og kunnskap må inngå på alle nivå i forvaltningen og i offentlig og privat sektor. Denne bevisstheten må også tilføres den enkelte innbygger slik at verdier kan sikres.

Om kapittel 5: Covid-19-pandemien

Komiteen merker seg at kapittelet stadfester at pandemien er den alvorligste krisen siden andre verdenskrig, og at pandemien har store konsekvenser for alle deler av samfunnet.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Fortsette å håndtere pandemien slik at sykdomsbyrden i Norge er lav og helse- og omsorgstjenesten har kapasitet til å håndtere pågangen av pasienter.
- Fortsette innsatsen for å få befolkningen til å følge de grunnleggende smitteverntiltakene.
- Styrke arbeidet med testing, isolering, smitteoppfølging og karantene for tidlig å oppdage og få kontroll på lokale utbrudd.
- Sørge for at lemping av smitteverntiltak skal skje kontrollert, gradvis og over tid. Hensynet til barn og unge prioriteres først, deretter hensynet til arbeidsplasser og næringsliv.

- Fortsette samarbeidet med EU for å sikre vaksiner til befolkningen i Norge og bidra i den internasjonale innsatsen med å sikre alle land tilgang til vaksiner mot covid-19.
- Fortsette innsatsen for å bygge opp beredskapskapasiteter av beskyttelsesutstyr, medisinsk utstyr og legemidler i helse- og omsorgstjenesten.
- Kontinuerlig utvikle kunnskapsgrunnet slik at tiltakene er effektive for å håndtere pandemien med minst mulig negative konsekvenser for den enkelte innbygger og for samfunnet. Tiltak må være nyttige og forholdsmessige, og samfunnsøkonomiske effekter av tiltak må vektlegges så langt det er mulig.
- Fortsette å følge den økonomiske situasjonen tett og ved behov vurdere tiltak for å støtte norsk næringsliv og norske arbeidstakere som har blitt eller er rammet av koronapandemien.
- Legge til rette for relevant dokumentasjon og på annen måte bistå Koronakommisjonen i deres arbeid.
- Gjennomføre egenevalueringer i departementene, jf. krav i samfunnssikkerhetsinstruksen, og sikre læring i departementene og i offentlige virksomheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at pandemi har vært omtalt i beredskapsrapporter som en av de mest sannsynlige beredskapshendelsene, hvor det kan være potensielt store konsekvenser for liv og helse. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap pekte i 2019 på pandemi og legemiddelmangel som de to mest alvorlige hendelsene som kan ramme Norge. Flertallet vil understreke at dette i større grad burde vært gjenspeilet i samfunnssikkerhetsmeldingen.

Flertallet viser til at koronaviruspandemien har synliggjort at knapp sykehuskapasitet og usikker forsyning av smittevernutstyr og testutstyr gjør helsetjenesten sårbar. Flertallet understreker at legemiddelberedskapen i Norge ikke er god nok når det gjelder en del vanlige og livsviktige legemidler. Antibiotikaresistente bakterier er én av de største helsetruslene verden står overfor. Flertallet viser til at det er nødvendig å sørge for økt produksjonskapasitet og økt tilgang på smittevernutstyr og legemidler. Flertallet viser til at Norge på flere områder var svært sårbare da pandemien rammet, og har tatt til orde for å bygge opp beredskapskapasitet for beskyttelsesutstyr, medisinsk utstyr og legemidler slik at vi er bedre rustet ved en ny krise.

Flertallet viser til at også manglende kapasitet til å ta imot intensivpasienter i sykehusene våre er et svakt punkt i helseberedskapen, og at dette har gjort oss svært sårbare i møte med koronapandemien. Flertallet

mener det er bekymringsverdig at regjeringen ikke har prioritert å få opp intensivkapasiteten i intensivavdelingene på sykehusene, da dette er avgjørende for hvor mange man kan klare å behandle – og hvor mange liv man klarer å redde. Flertallet vil prioritere å utdanne langt flere intensivpersonell (både helsefagarbeidere, spesialsykepleiere og leger) og sørge for arbeidsbetingelser som beholder fagfolk i tjenesten, samt styrke finansieringen av våre felles offentlige sykehus slik at kapasiteten kan bygges opp i tråd med etterspørsel etter helsetjenester.

Flertallet vil understreke at ambulansetjenesten er en essensiell del av den akutte helseberedskapen. Flertallet vil forskriftsfeste responstider for ambulansetjenesten og sette en standard for kompetanse og akuttmedisinsk utstyr i ambulansebilene og på ambulansebasene.

Flertallet mener bruk av IKT har gjort helsevesenet bedre, men også mer sårbart for hackerangrep som i verste fall kan lamme hele sykehus. I det videre må offentlige myndigheter vurdere hvordan endringene i helsevesenet og i samfunnet for øvrig har påvirket helsevesenets evne til å behandle pasienter, og hvor godt rustet helsevesenet er for å møte svikt i IKT-systemer.

Flertallet understreker at når rapporten fra Koronakommisjonen foreligger, er det nødvendig med full åpenhet og innsyn i rapporten og prosessen, for å kunne dra lærdom av håndteringen av koronapandemien.

Flertallet viser til Helsedirektoratets rapport fra 2019 «Nasjonal legemiddelberedskap. Vurderinger og anbefalinger», hvor følgende fremkommer:

«De siste årene har det vært en stor økning i antall legemiddelmangler av kortere eller lengre varighet. Med bakgrunn i varigheten av disse manglene foreslås det derfor en økning til minst tre måneders rullerende lager utover ordinært salgslager og at dette vurderes fortløpende.»

Flertallet mener på denne bakgrunn at et statlig lager av legemidler må dimensjoneres i tråd med Helsedirektoratets anbefaling.

Flertallet viser videre til debattinnlegget i Dagbladet den 26. februar 2021 fra forbundslederne Lill Sverresdatter Larsen og Sigve Bolstad i henholdsvis Norsk Sykepleierforbund og Politiets Fellesforbund, som skriver følgende:

«Da Norge stengte ned i mars i fjor manglet klare prosedyrer. Beredskapslager og forsyningslinjer for smittevernutstyr og legemidler var ikke på plass, testkapasiteten svært begrenset og det manglet personell både i helsesektoren og i politidistriktene (...) Allerede før coronakrisen var et faktum var bemanningssituasjonen og ressursituasjonen, både for helse og politi, meget stram. Handlingsrommet likeså. Da sier det seg

selv at man er dårlig forberedt på å håndtere en krise av et slik omfang og varighet som vi nå står oppe i. Det er utmattende.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke pandemiberedskapen og legemiddelberedskapen ved å sørge for økt produksjonskapasitet og økt tilgang på smittevernutstyr.»

«Stortinget ber regjeringen styrke norsk beredskapsproduksjon av og beredskap for viktige legemidler og medisinsk utstyr, vaksiner, smittevernutstyr og laboratediagnostikk.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge skal ha lagre for minimum tre måneders forbruk av essensielle legemidler.»

«Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste responstider for ambulansetjenesten og sette en standard for kompetanse og akuttmedisinsk utstyr i ambulansebilene og på ambulansebasene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet har foreslått å øke intensivkapasiteten og å sette krav til intensivkapasitet på HF-nivå og RHF-nivå som ivaretar beredskap i normalsituasjonen og ved fremtidige pandemier og andre helsekriser, senest i Innst. 144 S (2020–2021).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre et bedre samarbeid mellom myndighetene og de ideelle organisasjonene på helsefeltet i helse- og pandemiberedskapen.»

Flertallet viser til at det over en årrekke har skjedd en samtidig sentralisering av de akuttmedisinske tjenestene, som har rammet både lokalsykehusene, ambulansetilbudet og legevakttjenesten. I 2019 ble befolkningen i Nord-Norge stående uten fullgod luftambulansberedskap i månedssvis, etter at en anbudskonkurranse førte til operatørbytte i tjenesten.

Flertallet viser til den pågående Koronakommisjonens arbeid og at de funn som er gjort i den forbindelse, enda ikke er offentlig kjent. På nåværende tidspunkt er det allikevel ingen tvil om at Norge var for dårlig forberedt på en pandemi, til tross for at det var utarbeidet en pandemiplan i 2006 som senere har blitt revidert, samt at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i en rekke analyser siden 2012 nettopp

har pekt på pandemi som det scenarioer, hvor risikoen vurderes som høyest. Flertallet viser til DSBs analyse av krisescenarier publisert 5. februar 2019 som to år senere må sies å være særdeles treffende:

«De to hendelsene som DSB nå mener utgjør størst risiko, er begge helsehendelser: pandemi og legemiddelmangel. De to tenkte, uønskede hendelsene har både høy sannsynlighet og store konsekvenser. Spesielt for liv og helse, men også for samfunnsstabilitet og økonomi. Det antas rundt 2 500 dødsfall i scenarioet med alvorlig legemiddelmangel (insulin og antibiotika) og rundt 8 000 dødsfall i pandemi-utbruddet. Hendelsene antas å skape stor uro, fortvilelse og avmaktfølelse i befolkningen, og mange vil kritisere myndighetene for manglende beredskap.»

Flertallet mener Norge er for sårbart når det gjelder både smittevernutstyr og medisiner. Flertallet har fremmet en rekke forslag i Stortinget i flere år for å bedre norsk beredskap, herunder helseberedskap og produksjon av smittevernutstyr, jf. Dokument 8:124 S (2020–2021). Flertallet mener det må tas grep for både å produsere livsnødvendige medisiner og smittevernutstyr i Norge. Det er svært viktig at beslutningstakere tar inn over seg at det ikke er spørsmål om hvorvidt det kommer en ny pandemi, men når det skjer. En pandemi med et langt dødeligere virus enn covid-19 er et realistisk scenario som samfunnet må være forberedt på før det oppstår. Det å tro og håpe at internasjonale handelsavtaler og våre utenlandske partnere skal hjelpe oss i ethvert scenario er i beste fall svært naivt. Tyskland besluttet sommeren 2020 å stimulere til økt produksjon av smittevernutstyr nettopp fordi risikoen for svikt i forsyninger fra Asia er et realistisk scenario. Dersom Tyskland som Europas største og viktigste land vurderer forsyningssikkerheten for livsnødvendig utstyr som for ustabil, bør ikke Norge tro at vi vil være noe bedre stilt ved neste krise.

Flertallet er glade for innfasingen av de nye redningshelikoptrene AW101 SAR Queen. SAR Queen-helikoptrene er større, raskere og bedre enn de gamle Sea King-redningshelikoptrene, og vil være et løft for beredskapen. Flertallet mener imidlertid det er bekymringsverdig at det enda ikke er avklart ved hvilke akutt-sykehus SAR Queen skal lande eller at regjeringen har en klar plan for utbedring, selv om det har gått ni år siden Stortinget vedtok anskaffelsen og syv år siden regjeringen inngikk kontrakt for anskaffelse. Behov for utbedring av landingsplasser ved innkjøp av tynge helikopter var kjent allerede i 2011, og denne utfordringen har blitt påpekt flere ganger de siste årene. Flertallet viser til at justis- og beredskapsministeren i ordinær spørretime 18. november 2020 på spørsmål fra Arbeiderpartiet sa at «målet er at SAR Queen skal lande på samme måte som Sea King gjør i dag». Flertallet forventer at regjeringen snarest mulig avklarer behovene ved de 21

akutt-sykehusene Sea King i dag kan lande ved, og iverksetter utbedringer.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet har merket seg at Norge så langt er blant de landene som har kommet best ut av koronakrisen. Vi ligger blant de laveste i OECD på både fall i BNP og koronarelaterte dødsfall. Disse medlemmer vil likevel understreke at enkeltpersoner i alle aldersgrupper, arbeidsliv, virksomheter og samfunnet som helhet på ulikt vis har betalt en høy pris i denne tiden.

Disse medlemmer ser med takknemlighet på oppslutningen fra det norske folk om de strenge tiltakene som har blitt innført, noe som fremhever og underbygger verdien og viktigheten av den sterke tilliten vi har mellom folk og myndigheter i Norge. Disse medlemmer mener at et godt samarbeid mellom regjeringen og Stortinget, hyppig og tillitvekkende informasjon gjennom mediene, tydelige styringslinjer og god oppfølging fra alle forvaltningsnivå, har bidratt til denne oppslutningen. Ikke minst har de ulike økonomiske tiltakspakkene bidratt til å dempe noen av konsekvensene for enkeltpersoner og bedrifter under krisen.

Disse medlemmer viser til at helse- og omsorgssektoren over flere år har utviklet regelverk, beredskapsplaner og systemer for krisehåndtering. I arbeidet med å styrke smittevernberedskapen i Norge er det fremlagt en rekke nasjonale planer, som Nasjonal beredskapsplan for pandemisk influensa (2014), Nasjonal beredskapsplan mot utbrudd av alvorlige smittsomme sykdommer (2019) og Handlingsplan for et bedre smittevern (2019). Helse- og omsorgsdepartementet etablerte i juni 2019 Beredskapsutvalget for biologiske hendelser, som ledes av Helsedirektoratet og består av virksomheter i helsesektoren og en rekke andre sektorer.

Disse medlemmer viser til at smittevernloven, sammen med helseberedskapsloven og folkehelseloven, gir rammer for å håndtere pandemien og iverksette nødvendige tiltak i en usikker situasjon. Fullmakter i smittevernloven ble utløst ved at covid-19 ble definert som en allmennfarlig smittsom sykdom 31. januar 2020.

Disse medlemmer viser til at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) siden 2011 på oppdrag fra Justisdepartementet har laget i alt 25 scenarioer for alvorlige hendelser som kan ramme Norge. De beskriver tenkte, konkrete hendelsesforløp knyttet til f.eks. en pandemi, en regnflom i by eller et terrorangrep i by. To av scenarioene omhandler hhv. pandemi og legemiddelmangel. Alle scenarioer formidles til samtlige departement.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett kutter 18,4 mill. kroner til DSB og 24

mill. kroner til Justis- og beredskapsdepartementet under fanen «reduere byråkrati». Disse medlemmer påpeker at så store kutt i direktorat og departement som har overordnet ansvar for felles sikkerhet og beredskap, er svært uklokt. Disse medlemmer viser til at regjeringen allerede har redusert byråkrati og administrasjon i statlige virksomheter gjennom avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Disse medlemmer mener det er lite musikalsk av Senterpartiet å kritisere regjeringen for å være dårlig forberedt på en pandemi når de selv kutter store summer til sikkerhet og beredskapsledelse i eget alternativt budsjett.

Disse medlemmer viser til at koronautbruddet har vist at behovet for beredskapslagring er stort, og vi må lære av erfaringene vi har gjort i denne nasjonale og internasjonale katastrofen når det kommer til økt intensivkapasitet, tilgang på beskyttelsesutstyr, legemidler, respiratorer m.m. Pandemien førte til global knapphet på smittevernustyr og logistikkutfordringer på grunn av stengte grenser, og flystans gjorde tilgang på smittevernustyr utfordrende.

Disse medlemmer vil også fremheve at vi i denne tiden virkelig har fått erfare hvor viktig et tillitsfullt, internasjonalt samarbeid er. Handelen mellom landene har i noen grad vært påvirket, men verdikjedene knyttet til matvareforsyning har langt på vei blitt opprettholdt som normalt. Godt internasjonalt samarbeid var også viktig da mange land manglet tilstrekkelig med legemidler, medisinsk utstyr og smittevernustyr i den første tiden, og ikke minst har samarbeidet vært avgjørende i arbeidet med å utvikle vaksiner.

Disse medlemmer viser til at markedet og forsyningskjedene for legemidler er globale. Etterspørselen etter legemidler økte ekstra da pandemien inntraff, fordi mange land igangsatte beredskapslagring nasjonalt, noe som la ekstra trykk på en ellers anstrengt forsynings situasjon. Legemiddelproduksjon er svært ressurskrevende og spesialisert. Det markedsføres rundt 1 600 virkestoff i form av over 2 500 legemidler i Norge. Det er ikke praktisk mulig å bygge opp egen produksjon med mål om å bli selvforsynt. Disse medlemmer viser til at Norge produserer enkelte legemidler selv, men vil alltid være avhengig av import. Disse medlemmer viser til at både den offentlige og private helsetjenesten har gjort en formidabel innsats sammen under pandemien. Private aktører har eksempelvis vært med på å øke testkapasiteten, og flere har bidratt til å teste eldre, kroniske syke og sårbare innbyggere som ikke kan eller bør dra til en teststasjon. Disse medlemmer viser til at det i hovedstaden blant annet ble testet et helt eldresenter på Nordstrand på én times varsel. Det samme gjelder skoler, høyskoler og Color Line i romjulen. I løpet av få dager hadde man i Oslo ti ganger så stor kapasitet for ambulant testing fordi private allerede hadde kompetanse og teknologi utviklet spesielt for det. Dis-

se medlemmer viser til at dette er et eksempel på samfunnsbidraget som den offentlige og den private delen av helsevesenet bidrar med – alle bidrar med mangfold og beredskap.

Disse medlemmer merker seg at det under koronapandemien ikke er rapportert om manglende evne hos nødetatene eller redningstjenesten til å ivareta sine oppgaver. Det er etter disse medlemmers oppfatning positivt at disse viktige samfunnskritiske aktørene har kunnet utføre sine oppdrag som normalt under pandemien. Dette er ikke minst viktig for folks opplevelse av trygghet.

Disse medlemmer registrerer Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti sin bekymring for at det ikke er avklart hvilke akuttsykehus SAR Queen skal lande ved, eller at regjeringen har en klar plan for utbedring. Disse medlemmer vil vise til at dagens Sea King redningshelikoptre lander ved de fleste av landets akuttsykehus, men det er kun et mindre antall som har landingsplasser tilpasset redningshelikoptre. I mange tilfeller benyttes parkeringsplasser, idrettsbaner eller flyplasser i nærheten. Vurdering av behov og løsninger for landingsplassene pågår. Målet er at de nye helikoptrene skal kunne lande ved de sykehusene som Sea King gjør i dag, eventuelt andre steder etter avtale med helseforetakene.

Disse medlemmer mener at den uavhengige Koronakommisjonens arbeid med å foreta en grundig og helhetlig gjennomgang og evaluering av myndighetenes håndtering av pandemien vil bidra til læring og gi nyttig informasjon for å møte fremtidige pandemier på en best mulig måte. Disse medlemmer er kjent med at det allerede er satt i gang mange viktige tiltak og prioriteringer innen helseberedskap, og vil blant annet vise til at det nå bygges opp et nasjonalt beredskapslager for smittevernustyr med mål om en beholdning på 6 måneders forbruk med et reproduksjonstall på 1,1 innen uke 16 i 2021. I tillegg er det bygget opp lagre i kommuner og helseforetak. Disse medlemmer er kjent med at Helsedirektoratet er i gang med å utrede permanent organisering av lager og forsynings sikring av smittevernustyr som skal avløse den midlertidige ordningen. Direktoratet vil komme med anbefalinger om størrelse på et nasjonalt lager og hvilke typer utstyr det bør inneholde. Disse medlemmer er videre kjent med at det utredes modeller for organisering og hvordan det kan drives mest mulig kostnadsmessig effektivt, herunder rullering mot normalt forbruk. Direktoratet vil også vurdere forventningene til kommunenes og helseforetakenes egne lagre opp mot et nasjonalt lager. Disse medlemmer viser videre til at Helsedirektoratet også skal vurdere mulige synergier ved å samarbeide med andre sektorer, mulighetene for innkjøps samarbeid, nasjonal produksjon og produksjonsavtaler og forholdet mellom disse, herunder nordisk og europeisk

samarbeid. Direktoratet skal foreslå hvordan den nasjonale beredskapen for smittevernutstyr best kan forvaltes.

Disse medlemmer vil vise til at helse- og omsorgsministeren har gitt tre oppdrag til RHF-ene om intensivkapasitet i oppdragsdokumentet for 2021:

- De regionale helseforetakene skal utrede det framtidige og helhetlige behovet for intensivkapasitet i sykehusene.
- Det skal utdannes flere intensivsykepleiere, og det skal opprettes 100 nye utdanningsstillinger i intensivsykepleie i tillegg til dem som allerede eksisterer.
- Det stilles krav om å styrke arbeidet med å rekruttere, utvikle og beholde intensivsykepleiere i sykehusene på kort, mellomlang og lang sikt.

Disse medlemmer vil vise til at Stortinget allerede har gjort vedtak om intensivkapasitet som skal følges opp av regjeringen (Innst. 144 S (2020–2021)):

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå alle forhold rundt sykehusenes intensivkapasitet og beredskap i etterkant av covid-19-pandemien, herunder også de private, slik at helsetjenesten er forberedt på krisesituasjoner som innebærer økt pasienttilstrømning.»

Komiteens medlemmer fra Høyre støtter for øvrige tiltakene regjeringen foreslår under kapitlet i meldingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at verdens legemiddelproduksjon er svært sentralisert, og nesten all produksjon av verdens legemidler og nødvendige råstoffer for produksjon lages i Kina og India. Flertallet viser til at dette medfører at verdens, og Norges, tilgang til legemidler i stor grad er utsatt for påvirkning av internasjonale konflikter og naturkatastrofer. Dette har blitt særlig relevant i forbindelse med utbruddet av covid-19, som med all tydelighet har vist at man ikke har tilstrekkelig tilgang til smittevernutstyr i Norge.

Flertallet understreker at utbruddet av covid-19 har vist viktigheten av å ha tilstrekkelig helseberedskap. Flertallet viser til at man aldri kan ha sikker kunnskap om hvilke situasjoner som kan oppstå innen kort tid, og at det derfor er viktig å ha gode beredskapsplaner og verktøy for å kunne håndtere en krise, som også rammer helsesektoren, på en effektiv og god måte. Flertallet understreker at for å oppnå dette er det særlig viktig med god organisering av beredskapsarbeidet.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Norge har tilgang til produksjonskapasitet for kritisk medisinsk ut-

styr, herunder gjennom offentlig-private avtaler som raskt kan etablere produksjonslinjer for smittevernutstyr og kritiske medikamenter.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen påse at det etableres en forsyningsreserve av kritiske medisiner og medisinsk materiell, der det for ikke-lagringsbestandige medisiner gjennom offentlig-privat samarbeid må legges til rette for at det raskt kan etableres innenlandsk produksjonskapasitet.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig å legge til rette for offentlig-privat samarbeid, der norske myndigheter kan benytte seg av den produksjonskapasitet og de fabrikkene som allerede i dag finnes i Norge, slik at man raskt kan omstille seg og sørge for at Norge i så stor grad som mulig kan bli selvforsynte med kritiske medisiner og smittevernutstyr på kort varsel i kritiske situasjoner. Disse medlemmer understreker at dette ikke innebærer at man skal være helt selvforsynt med legemidler i Norge, men viser til at noen legemidler er svært kritiske for at man skal ha et velfungerende helsevesen. Disse medlemmer mener at for slike kritiske legemidler og for kritisk utstyr er det viktig at Norge kan bli selvforsynt innen kort tid i en kritisk og akutt situasjon.

Disse medlemmer mener videre at det er viktig å få på plass en nasjonal ordning hvor kritisk utstyr og medisiner lagres i rullerende lager i Norge. Disse medlemmer viser til at Norge er blant de land i Europa som har lavest intensivkapasitet i forhold til antall innbyggere, og presiserer at dagens intensivkapasitet ikke er tilstrekkelig til å dekke behovet under en pandemi.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en nasjonal ordning hvor kritisk utstyr og kritiske medisiner lagres i rullerende lagre i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for å sikre forutsigbarhet i godkjenningsprosessen for utenlandske studier.»

«Stortinget ber regjeringen innføre språkkrav for helsepersonell slik at de kan gjøre seg tilstrekkelig forstått og unngå feilkommunikasjon.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Helsepersonellregisteret (HPR) er et offentlig register hvor alle offentlige godkjenninger gitt til helsepersonell er registrert. HPR inneholder en oversikt over alt helse-

personell med autorisasjon/lisens og offentlig spesialistgodkjenning. HPR gir dermed en god oversikt over tilgjengelig helsepersonell, uavhengig av om de jobber i helse- og omsorgstjenesten eller ikke. Det er etter disse medlemmers oppfatning ikke hensiktsmessig å opprette noe nytt register over helsepersonell i Norge, men heller bygge på HPR ved å utvikle funksjonaliteten i registeret dersom det identifiseres behov for det.

Disse medlemmer viser til at for å mobilisere de som ikke jobber i helsetjenesten, reservepersonell, er det iverksatt flere tiltak under pandemien. Disse medlemmer viser til at Helsedirektoratet har utarbeidet en rutine for tiltak som kan settes i verk ved personellmangel i kommuner eller helseforetak, som inkluderer bruk av reservepersonell. Rutinen angir tiltak på tre eskalerende nivåer:

- Lokalt, ved omplassering av egne ansatte, lokal opplæring, utvidelse av deltidsstillinger osv., og regionalt; ved samarbeid med nabokommuner/HF, samordning gjennom statsforvalter eller i helsefelleskap.
- Rekruttering fra nasjonalthelsepersonell.no. Det er en frivillig ordning hvor helsepersonell som ikke jobber i sykehus eller i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, kan registrere seg. Ordningen inkluderer personell i arbeidsfør alder, pensjonister og studenter. Ordningen er tilgjengelig for kommuner, helseforetak, regionale helseforetak og fylkesmenn.
- Helse Vest forvalter rammeavtalene for bemanning for RHF-ene, og tar en aktiv rolle i formidling av personell også til kommunene.

Disse medlemmer vil videre vise til at Helsedirektoratet har etablert et nasjonalt innsatsteam av kvalitetssikret helsepersonell som er identifisert gjennom nasjonalthelsepersonell.no. Teamet skal primært bistå kommuner over hele landet i akutt bemanningskrise under lokale utbrudd med TISK-arbeid. Ca. 80 stykker er kvalitetssikret og klare til å rykke ut. Disse medlemmer er kjent med at ordningene er lite brukt, selv om det er iverksatt flere tiltak for tilgjengeliggjøring og for å gjøre tiltakene kjent. Dette kan være begrunnet i at behovet har vært begrenset, at lokale løsninger dekker behovet, men også at kompetansen til dem som har meldt seg, ikke nødvendigvis samsvarer med behovet i tjenestene og krav til kompetanse for å ivareta pasientsikkerheten. Disse medlemmer viser til at det er innhentet verdifulle erfaringer fra arbeidet med å mobilisere reservepersonell under pandemien. Det vil bli gjort en vurdering av erfaringene fra dette arbeidet, blant annet også for å vurdere om og hvordan elementer av de systemene som er iverksatt, eventuelt kan videreføres.

Disse medlemmer vil videre vise til at Helsedirektoratet er gitt i oppdrag å utarbeide en nasjonal veileder med eksempler på nødvendige språkkunnskaper i ulike typer jobber og forskjellige typer helsepersonell. Formålet er å understøtte kommuners og andre arbeidsgivers ansvar for å sikre nødvendige språkkunnskaper. Disse medlemmer er imidlertid kjent med at leveransen dessverre er forsinket grunnet arbeid i Helsedirektoratet knyttet til koronakrisen. Disse medlemmer viser til at det foreligger en nasjonal veileder for gode ansettelser i helsetjenestene fra 2015, som ble oppdatert i mai 2020. Veilederen påpeker bl.a. viktigheten av språkkunnskaper og arbeidsgivers ansvar for å sikre at tjenestene er forsvarlige for pasientene. Veilederen er utarbeidet av Helsedirektoratet på oppdrag fra HOD.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen i meldingen fremhever at global solidaritet er nødvendig hvis vi skal lykkes i å bekjempe covid-19-pandemien så raskt som mulig. Dette medlem viser til Norsk Folkehjelps høringsinnspill, hvor de viser til at høyinntektslandene (12 pst. av verdens befolkning) har sikret seg mer enn halvparten av tilgjengelige vaksiner. Dette medlem påpeker at Norges innsats i å etablere det internasjonale vaksineinitiativet Covax er viktig, men Covax er underfinansiert og dekker ikke lavinntektslandenes behov ut over 20 pst. av befolkningen. Land som utelukkende baserer seg på vaksiner gjennom Covax, vil kun få vaksinert én av ti innbyggere innen 2022. Pandemien kan kun stanses gjennom vaksiner og flokkimmunitet. Norges engasjement i Covax er derfor ikke nok. På tross av gode intensjoner og deltakelse i en rekke initiativ som skal sikre rettferdig distribusjon av vaksiner, legemidler og medisinsk utstyr, er dette medlem redd for at Norge er på defensiven når det gjelder de strukturelle grepene lav- og mellominntektsland etterlyser i kampen mot covid-19.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at i tillegg til engasjementet i Covax bør Norge ta en proaktiv rolle i WTOs TRIPS-råd for å styrke kompetansen og produksjonskapasiteten for vaksiner med ansvarlig prising. Norge bør også ta rollen som brobygger i WTOs TRIPS-råd for å sikre unntak fra patenter til legemidler til behandling av covid-19, for å sikre en bedre global tilgang til spesielt vaksiner mot covid-19.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser i den forbindelse til Sosialistisk Venstrepartis forslag i Dokument 8:69 S (2020–2021), jf. Innst. 158 S (2020–2021).

Dette medlem viser til at den norske befolkningen i dag er avhengig av forsyningslinjer med ustabile leverandører for å få helt nødvendige legemidler. Norge er i dag nesten hundre prosent avhengig av import av de fleste legemidler. Det gjør landet sårbart. Det går ikke an å basere sikkerheten til befolkningen og helsepersonellet på at det alltid er mulig å kjøpe det som trengs i markedet. Dette medlem viser i den forbindelse til Representantforslag 98 S (2019–2020), hvor Sosialistisk Venstreparti blant annet foreslår å bygge opp et statlig selskap, StatMed, som skal sørge for egenproduksjon av legemidler i Norge og samarbeide med den øvrige legemiddelbransjen og det offentlige helsevesenet om nasjonal utvikling og produksjon av legemidler. Dette medlem merker seg at regjeringen har gitt Legemiddelverket i oppdrag å kartlegge mulighetsrommet for nasjonal produksjon av legemidler på kort og mellomlang sikt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at regjeringen legger opp til en forståelse av beredskap og samfunnssikkerhet som utelukkende omfatter en forberedelse på ytre trusler som krig, brann, terrorangrep, naturkatastrofe, pandemi eller lignende. Flertallet vil på et generelt grunnlag anmerke at denne forståelsen av beredskap er svært mangelfull fordi den forhindrer et perspektiv og en beredskap på områder hvor innbyggerne er mest sårbare. Sannsynligheten og risikoen for å bli rammet av krig, terror eller pandemi er svært liten. Langt høyere er sannsynligheten og risikoen for å bli utsatt for vold eller overgrep hjemme. Tall for de siste tiårene viser at forekomsten av vold i Norge ser ut til å ha forandret seg lite fra slutten av 1980-tallet og frem til i dag. Flertallet viser til at over 20 pst. av kvinnene og nesten 8 pst. av mennene oppgir at de har vært utsatt for et seksuelt overgrep før de fylte 18 år, og at nesten en tredjedel av befolkningen, 22 pst. av kvinnene og 44 pst. av mennene, oppgir at de har vært utsatt for alvorlig vold etter at de fylte 18 år. 9 pst. av kvinnene og litt under 2 pst. av mennene har blitt voldtatt i løpet av livet. 17 pst. har blitt utsatt for vold fra samlivspartner.

Flertallet viser til at Norske Kvinners Sanitetsforening på denne bakgrunn opprettet begrepet «omsorgsberedskap», som nettopp handler om å møte behovet mennesker i kriser har for omsorg og beskyttelse. Selv om dette arbeidet ses på som et verdifullt supplement i det lokale beredskapsarbeidet, anerkjennes ikke dette av regjeringen som å være «skikkelig» beredskapsarbeid, og får dermed ikke støtte på linje med andre beredskapsorganisasjoner.

Flertallet vil legge til at det i løpet av 2020 og 2021 har kommet mange rapporter om hvordan smitteverntiltak som holder befolkningen innendørs, øker ri-

sikoen for vold og overgrep i hjemmet. Flertallet mener derfor det er beklagelig at beredskapsbegrepet i denne meldingen omfatter beredskap mot virusutbrudd, men ikke beredskap mot konsekvenser av smitteverntiltak.

På denne bakgrunn fremmer et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for beskyttelse mot vold og overgrep i hjemmene som følge av smitteverntiltak som nedstengte sosiale arenaer, skoler og barnehager.»

Om kapittel 6: Sivilt-militært samarbeid og totalforsvaret

Komiteen viser til at det fireårige Totalforsvarsprogrammet ble etablert i 2016. Komiteen viser videre til at regjeringen i stortingsmeldingen redegjør for gjennomført arbeid og staker ut kursen for arbeidet med å videreutvikle totalforsvaret ytterligere.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Følge opp læringspunkter etter øvelsen Trident Juncture 2018.
- Vurdere behovet for et tverrfaglig «totalforsvarsråd» på etats- og direktoratsnivå i situasjoner der krigsskueplass er etablert.
- Presisere i samfunnssikkerhetsinstruksen Justis- og beredskapsdepartementets generelle samordningsrolle på samfunnssikkerhetsområdet knyttet til lederdepartementets oppgaver og sentral krisehåndtering.
- Videreutvikle evnen til å etablere, vedlikeholde og analysere et tverrsektorielt situasjonsbilde på strategisk nivå på sivil side.
- Vurdere hvordan det sivile og militære situasjonsbildet til sammen kan forbedre den samlede nasjonale situasjonsforståelsen.
- Bedre fylkesmenn og kommuners evne til å ivareta sin rolle i totalforsvaret.
- Finne gode løsninger for å inkludere privat sektor i beredskapsarbeidet i hele krisespekteret.
- Jevnlig arrangere øvingsaktiviteter for totalforsvaret som helhet.
- Vurdere det samlede kompetansetilbudet på totalforsvarsområdet for å sikre at tilbudene og aktivitetene til ulike kompetansesentre samlet sett utnyttes mest mulig effektivt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at den samlede beredskapen skal trygge alle i møte med store og små kriser og sørge for at vi evner å

oppretholde de viktige samfunnsfunksjonene for å ivareta innbyggernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger. Et bredt spekter av virkemidler er nødvendig for å unngå uønskede hendelser, kriser og krig, og redusere mulige konsekvenser.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, etterlyser en overordnet beskrivelse og vurdering av samfunnets samlede totalberedskap, og har tatt til orde for å nedsette en totalberedskapskommisjon med denne begrunnelsen. Totalforsvarsprogrammet har styrket det sivil-militære samarbeidet, men svarer ikke på behovet for en helhetlig tilnærming til all beredskap og samordning av beredkapsressurser også ut over totalforsvarets samordning av det sivil-militære samarbeidet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at behovet for en helhetlig tilnærming til beredskap ytterligere understrekes av muligheten for at flere kriser kan inntreffe samtidig, slik vi har sett for eksempel med kvikkleireskredet i Gjerdrum og koronapandemien. Sårbarheten for flere samtidige hendelser kan også utnyttes av aktører som ikke vil oss vel, gjennom hybride angrep. Det er, slik flertallet ser det, behov for bedre overordna styring og samordning av ressurser og planer. Flertallet vil derfor poengtere betydningen av at regjeringen i de årlige statsbudsjettene gir et oppdatert trusselbilde og status på totalberedskapen.

Flertallet viser til at da terroren traff oss i 2011, var vi sårbare, ikke fordi det ikke forelå planer, men fordi evnene til å erkjenne risiko var for liten. Gjørvt-kommisjonen pekte på de gode kreftene som ikke fant hverandre, og at det først og fremst handlet om mangelfull samhandling, men også om kultur og ledelse.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at siden Gjørvt-kommisjonens rapport ble lagt frem, har flere av tiltakene som ble foreslått, blitt iverksatt, samtidig som dette flertallet vil understreke at det fortsatt finnes brister i beredskapen. Så sent som i 2018 ble regjeringen stilt overfor et daddelvedtak fremmet av Kristelig Folkeparti for deres manglende grunn sikring av skjermingsverdige objekter, som i tillegg til å omfatte bygninger også handler om infrastruktur og alt vi ikke kan greie oss uten i syv dager eller mindre. Å gjøre noe med dette var et av Gjørvt-kommisjonens viktige tiltak. Det viser dette flertallets mening at vi ikke kan tillate oss å tenke at beredskapen er ivaretatt eller at den ikke stadig må prioriteres. Gjørvt-kommisjonen identifiserte grunnleggende problemer med samvirke i det norske

beredskapssystemet som et av sine hovedfunn. Til tross for innføringen av et eget samvirkeprinsipp for beredskapen vedvarer samvirkeutfordringene. Det store forskningsprosjektet NEXUS ved NTNU/SINTEF, som evaluerte oppfølgingen av 22. juli, har som viktigste konklusjon at de «ikke finner noen tegn til at samordningsproblemet er løst». Dette flertallet er bekymret for konsekvensene samvirkeutfordringene har for befolkningens trygghet, og at det ikke ligger betydelige nye tiltak i samfunnsikkerhetsmeldingen for å bøte på dette. Slike tiltak vil måtte innebære et betydelig løft for samvirkeøvelser og at ledere på alle nivå i forvaltningen må styrke egne og sine organisasjoners holdninger og kultur til samhandling, slik 22. juli-kommisjonen anbefalte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal langtidsplan for beredskap, som ser beredkapsressursene nasjonalt og regionalt i en sammenheng og legger grunnlaget for konkrete planer for utbedringer.»

Flertallet støtter samfunnsikkerhetsmeldingens ambisjon om å videreutvikle de nasjonale trusselvurderingene, men savner retningen for en slik videreutvikling. Heller enn etatsvise trusselvurderinger og analyser kunne man hatt en samlet trusselvurdering som behandlet alle sider i de ulike scenariene. Det ville etter flertallets vurdering kunne styrke vektleggingen av samvirke og aktørenes utfyllende funksjoner.

Flertallet er enige i at økt bevissthet rundt risiko og sårbarhet i virksomheter er viktig, og innføringen av et endret ansvarsprinsipp kan tenkes å bidra til en slik bevisstgjøring. Flertallet vil likevel understreke at kampen om bunnlinjen i mange virksomheter, offentlige som private, kan gjøre det vanskelig å prioritere og gjøre et grundig arbeid med risiko og sårbarhet. Slik flertallet ser det, kan det også tenkes å gi uheldige insentiver til å vurdere terskelen for akseptabel risiko i lys av eget budsjett, heller enn i lys av samfunnets samlede beredkapsbehov og samlede beredkapsressurser. Flertallet mener det er helt avgjørende at vurderingen av akseptabel risiko svarer til samfunnsoppdraget. Dette gjelder hele krisespekteret, men konsekvensene blir størst ved mangelfulle vurderinger for hendelser i de øvre delene av krisespekteret og i bidraget til totalforsvaret. Det er en forutsetning at presiseringen av ansvarsprinsippet følges opp av ressursene og virkemidlene som skal til for at intensjonen om større bevisstgjøring faktisk blir realisert.

For å avhjelpe situasjonen med manglende koordinering foreslår flertallet at det etableres et bredt

sammensatt utvalg som skal rapportere til Stortinget, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et fast totalberedskapsutvalg som rapporterer til Stortinget hvert år, som skal sikre koordinert ledelse overordnet og på tvers, og helhetlige og koordinerte trusselvurderinger. Både beredskapsmyndigheter, samfunnets organisasjoner og næringsliv skal være representert i utvalget.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til at det har blitt lagt ned et betydelig arbeid i å styrke totalforsvaret på sivil side de senere årene, blant annet gjennom opprettelse av det fireårige Totalforsvarsprogrammet i 2016 og gjennom Norges rolle som vertsnasjon for NATO-øvelsen Trident Juncture i 2018. Disse medlemmer merker seg at Totalforsvarsprogrammet ble avsluttet i 2020, men at totalforsvaret vil være et viktig satsingsområde for regjeringen også fremover.

Disse medlemmer vil vise til at det sivil-militære samarbeidet tydeliggjør gjensidige avhengigheter mellom sivil side og Forsvaret, og bidrar til at avhengighetene håndteres på egnet vis. Samarbeidet er viktig for at samfunnets samlede ressurser utnyttes på best mulig måte. Disse medlemmer registrerer at det gjennom de siste årenes arbeid med totalforsvaret er identifisert områder som vil kreve særskilt oppfølging fremover.

Disse medlemmer merker seg at Totalforsvarsprogrammet har bidratt til økt kunnskap og kompetanse om roller, ansvar og myndighet, og at Trident Juncture fungerte som viktig drahjelp for økt samhandling i totalforsvaret. Disse medlemmer merker seg at konklusjonene fra den overordnede erfaringsrapporten etter øvelsen Trident Juncture viser at øvelsen i hovedsak var vellykket for Norge.

Disse medlemmer registrerer imidlertid at det er flere områder som militære og sivile totalforsvarsaktører i fellesskap bør forbedre og videreutvikle i oppfølgingsarbeidet etter øvelsen. Disse medlemmer viser til at blant disse er etablering av felles situasjonsforståelse mellom sivile og militære totalforsvarsaktører, vurdering av behovet for etablering av et totalforsvarsråd, videreutvikling av vertslandstøttekonseptet, et tettere og mer koordinert sivil-militært samvirke om øvelser, videreutvikle evne til deling av gradert informasjon, styrke totalforsvaret på lokalt og regionalt nivå, styrke privat-offentlig samarbeid i rammen av totalforsvaret, samt styrke samordning av sivile og militære planprosesser.

Disse medlemmer støtter de tiltakene regjeringen omtaler i meldingen, og ser at disse punktene også ivaretar viktige læringspunkt etter øvelsen Trident Juncture.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at det eksisterer en del ulike forståelser av hva som er totalberedskap, og hva som er totalforsvaret. Boka «Det nye totalforsvaret» av Per M. Norheim-Martinsen (red.) ble publisert i 2018. I bokas kapittel 8 «Totalforsvaret – en uunnværlig umulighet» skrevet av Anders Romarheim, s. 145, i står det følgende:

«Politiet og justissektoren innehar nøkkelroller i sivil krisehåndtering og totalforsvaret. Men er deres dedikasjon til det moderniserte totalforsvaret helhjertet? Ut fra dette caset er det verdt å stille spørsmålet om totalforsvaret egentlig bare er Forsvarets baby. Forblir det et gammelt kaldkrigskonsept søkt redefinert i samfunnssikkerhetsmessige termer?

Men snur vi litt på problemstillingen er det også et spørsmål om du kan ta Forsvaret ut av totalforsvaret. Enkelte miljøer har forsøkt akkurat dette med å lansere begrepet totalberedskap. Mitt inntrykk er at dette er et forsøk på å etablere et nytt ord for kjente og eksisterende elementer. Det utgjør i hovedsak et forsøk på en semantisk sivilisering av det beredskapsbehovet totalforsvaret allerede dekker.

Senterpartiet har stått sentralt i å fremme totalberedskapskonseptet og har til og med foreslått en kommisjon dedikert til det nylig oppfunne begrepet. Militære fagforeninger har også fremmet totalberedskap som begrep, uten at det per 2018 har blitt inkorporert av landets sentrale beredskapsaktører i offentlige dokumenter, lover og instruksjoner. Dersom vi skal ha ytterligere et totalkonsept, kan muligens resultatet nærme seg total begrepsforvirring.»

Disse medlemmer mener at der totalforsvaret handler om gjensidig støtte og samarbeid gjennom hele konfliktspekteret, handler totalberedskap om hva som ellers må være på plass i samfunnet for å skape robusthet, eller resiliens, som oftere benyttes, for å forebygge og håndtere uønskede hendelser innen både stats- og samfunnssikkerhet.

Disse medlemmer viser til at ovennevnte reflekterer mest på evne til å ha en beredskap. Totalberedskap innebærer også at det er et sterkt element av vilje. Kapasitet er som kjent et produkt av evne og vilje. Sagt på en annen måte: Dersom politi, brannvesen, ambulansetjeneste, elektronisk kommunikasjon, vann, strøm, mat mv. ikke er tilgjengelig i en normalsituasjon, påvirker det befolkningens vilje til å støtte opp om samfunnet som sådan. Disse medlemmer mener nedlegging og sentralisering av politi, Sivilforsvaret, ambulansetjeneste, tilfluktsrom mv. er et uttrykk for manglende vilje fra statens side, til å opprettholde en god totalberedskap.

Matsikkerhet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil fremheve at mat og forsyningssikkerhet har en avgjørende rolle i et norsk totalberedskapsperspektiv. I en krise, slik vi har opplevd vå-

ren 2020 med covid-19-pandemien, har vi fått synliggjort sårbarheten som ligger i globale forsyningskjeder. Et komplekst sett av aktører samhandler ved å produsere og distribuere mat; transport, drivstoffterminaler, administrative funksjoner, forindustri, husdyrproduksjon, fiskeri, slakteri, næringsmiddelindustri og butikker. For å være trygge på at folk har tilgang til mat og vann er det behov for å sikre at de ulike delene av systemet som sørger for produksjon, logistikk og videreforedling av mat, er forberedt på potensielle kriser.

Flertallet viser til at norsk matproduksjon foregår over hele landet, med en lang rekke aktører innen landbruk, fiskeri og foredling. En slik desentralisert matproduksjon, hvor produksjonen ikke er sentralisert til kun få steder, bidrar til at det er mindre sannsynlig at hele matproduksjonen slås ut samtidig i en krise- eller krigssituasjon. Dette er en verdi som etter flertallets syn må tas vare på.

Flertallet vil også påpeke at desentraliserte næringer som landbruk, fiskeri og foredling også bidrar til desentralisert bosetting, som igjen understøtter rekrutteringen til frivillige beredskapsorganisasjoner som Norsk Folkehjelp og Røde Kors i kommuner over hele landet.

Flertallet viser til at verdikjeden for mat har beredskapsrelevante ressurser, kompetanse og utstyr i alle Norges kommuner. Den formaliserte integreringen av ressursene fra verdikjeden for mat i totalberedskapen er imidlertid svak. For å sikre samvirke og riktig forebygging mot mulige hendelser bør etter flertallets syn verdikjeden for mat være representert i alle fylkesberedskapsråd, og kommunene bør inngå formelle beredskapssamarbeid med næringsaktører og organisasjoner i verdikjeden for mat.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale veiledende standardavtaler for å stimulere til beredskapssamarbeid mellom kommuner og næringsaktører og organisasjoner om verdikjeden for mat.»

Flertallet vil peke på at både norsk landbruk og fiskeforedlingsindustrien i dag i stor grad er avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Flertallet mener nasjonale myndigheter bør bidra til at jordbruket kan rekruttere en større andel arbeidstakere bosatt i Norge gjennom å styrke ordninger i jordbruksoppkjørene, slik at man kan styrke lønnsnivåen i jordbruket og legge til rette for produktivitetsfremmende teknologi. Det må også legges til rette for helårslige arbeidsplasser i fiskeindustrien, bl.a. gjennom satsing på innovasjon og ny teknologi, noe som er viktig for å rekruttere nye til næringen. Kun 3 pst. av det norske landarealet benyttes til jordbruk – noe som er svært lavt sammenlignet med andre land. Framskridende klimaendringer vil kunne redusere det

tilgjengelige arealet som finnes for matproduksjon i landbruket, særlig knyttet til økte nedbørsmengder, som antas å bli vanligere i framtiden. Flertallet mener man bør skjerpe måltallet for å begrense nedbygging av matjord, og inkludere vern mot økende nedbør i nasjonal jordvernstrategi og regionale jordvernstrategier. Norsk selvforsyning av mat er på om lag 40 pst. Selvforsyningsgraden i Norge er også fallende over tid, fordi befolkningstallet stiger samtidig som produksjonen er mer eller mindre uendret. Det betyr at Norge i det daglige er stadig mer avhengig av import av mat, og følgelig mer sårbart for uregelmessigheter eller brudd i internasjonale forsyningskjeder – dette i en situasjon med økende geopolitisk ustabilitet og klimaendringer som påvirker evnen til å produsere mat i land vi importerer fra. Flertallet fremhever at å øke selvforsyningsgraden til 50 pst. vil være en målsetning som gir et viktig bidrag til økt nasjonal beredskap og matsikkerhet for befolkningen.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme tiltak som øker selvforsyningsgraden for mat, korrigert for import av fôr, til minst 50 pst.»

Flertallet viser til at den norske verdikjeden for mat kjennetegnes av mange, spredte enheter på produsentnivå og få, store aktører som driver med distribusjon og innkjøp. Norge produserer mindre og mindre av den maten nordmenn spiser. Andelen av maten nordmenn spiser som er importert, er både høy og økende. Flertallet mener at i tilfeller hvor produksjonen svikter i Norge, som under tørkesommeren i Norge i 2018, vil import kunne dempe eller forhindre konsekvensene for forbrukerne. Flertallet vil imidlertid påpeke at i en situasjon hvor det oppstår brister i de internasjonale matmarkedene, vil ikke import gi samme trygghet. Fram til 2003 ble det lagret matkorn i Norge av denne årsak, og det samme gjøres i dag i Finland. Landbruksdirektoratet anbefalte i 2013 å legge opp til 6 eller 12 måneders beredskapslagring av matkorn. Matkorn er særlig viktig å prioritere, fordi korn er en vare som har lang holdbarhet og er enkel å lagre, og dessuten spiller en sentral rolle i et normalt norsk kosthold.

Flertallet mener Norge må ha statlige beredskapslagre til å møte en situasjon der forsyningsikkerheten for mat er truet på grunn av forstyrrelser i verdikjeden fra jord til bord. Det er naivt og uansvarlig å tro at matforsyningen til Norge vil fungere uansett hva som skjer internasjonalt, enten gjennom fysisk eller politisk blokade av forsyninger.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre norsk matvareberedskap og bygge opp statlig desentralisert lager av matkorn og fôrkorn til minst seks måneders forbruk.»

Flertallet vil hevde at ved en alvorlig importkrise vil omstilling til økt selvforsyning være lettere om det fra før finnes en mer omfattende infrastruktur for fiskeforedling i Norge. I en normalsituasjon vil uansett økt foredling i Norge, til både eksport og innenlands forbruk, være et viktig bidrag til desentralisert næringsvirksomhet og verdiskaping. For lønnsom videreforedling som ivaretar den norske modellen med anstendige lønns- og arbeidsvilkår, kreves det investeringer i ny teknologi.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et innovasjonsprogram for mer fiskeforedling i Norge og et kompetanseløft for foredlingsindustrien.»

Flertallet vil peke på at ulike plante-, dyre- og fiske sykdommer kan få store konsekvenser for matproduksjon. Et omfattende utbrudd av en plante-, dyre- eller fiske sykdom krever flere samtidige tiltak fra flere myndigheter, som Mattilsynet, Veterinærinstituttet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. På atomikkerhetsområdet har kriseutvalget for atomberedskap fullmakt til å fatte beslutninger og gi pålegg i henhold til strålevernloven, og består av representanter for relevante etater. Et tilsvarende kriseutvalg ville bidratt til bedre koordinering av alvorlige plante-, dyre- og fiske sykdommer, noe også Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har tatt til orde for i forbindelse med sin risiko- og sårbarhetsanalyse for zoonose.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et eget kriseutvalg for plante-, dyre- og fiske sykdommer.»

Flertallet viser til at generelt er strømtilførselen i Norge god. Et langvarig strømbrudd vil likevel få store konsekvenser for samfunnet, også for matforsyningen. En punktanalyse fra NVE av utvalgte kommuner i Nordland og Vestfold tyder på at innen verdikjeden for mat har 80 pst. av bøndene, 50 pst. innen transport og 20 pst. av butikkene nødstrøm. Derfor er god egenberedskap viktig for å dempe konsekvenser av brudd i strømforsyningen.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en oversikt over nødvendige utbedringer av nødstrøminvesteringer for verdikjeden for mat. Særlig bør nødstrøm til kjøle- og frysekapasitet innen regional og sentral lagring av mat prioriteres.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at Norge har rikelig tilgang på rent drikkevann under normale tilstander. Samtidig er foruren-

ning av eller mangel på drikkevann en av faktorene som raskest kan sette et samfunn ut av spill. Kommunene har ansvar for en betydelig del av kritisk infrastruktur, herunder vannforsyning og sikkerhet knyttet til dette. Det kan stilles spørsmål om hvorvidt drikkevannsressurser er tilstrekkelig beskyttet mot for eksempel terrorangrep, forurensing eller krigføring, samt hva som kan gjøres for å sikre god beredskap dersom landets drikkevannsressurser kommer under press.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at vi er bortimot fullt ut selvforsynt med kjøtt, fisk, egg, melk og andre meieri-produkter, og med grove grønnsaker som kål og kålrot. Denne vinteren er om lag 60 pst. av matkornet i norske brød produsert i Norge. I 1970 var andelen norskprodusert matkorn lik 0. Disse medlemmer mener vi har kommet langt siden den gang.

Disse medlemmer viser til at selvforsyningsgraden i Norge er på om lag 50 pst. når vi måler i kalorier. Det er omtrent det samme som den var for 10 år siden, og for 20 år siden, og 30 år siden, og 40 år siden. Et bilde av at selvforsyningen i Norge stuper, er altså ikke riktig.

Disse medlemmer viser til at selvforsyningsgraden forteller hvor mange kalorier som er norskprodusert. For eksempel er sukker en svært energirik vare. Når vi da ikke har sukkerproduksjon i Norge, trekkes selvforsyningsgraden ned. Det samme gjelder ris, tropiske frukter, nøtter og noe matkorn. Når forbrukerne kjøper importerte varer, bidrar også det til redusert selvforsyningsgrad.

Disse medlemmer viser videre til at selvforsyningsgraden er basert på normalt kosthold slik vi kjenner det i vår moderne tidsalder. Det er ikke det samme som selvforsyningsevnen i en krisesituasjon. I en langvarig krisesituasjon med fullstendig isolasjon vil vi kunne legge om kostholdet vårt. Vi ville bl.a. spist mer norske poteter, grøt og flatbrød med mel som ikke kan brukes til vanlig baking. Da ville vi blitt mye mer selvforsynte. Men i en normal situasjon ønsker nordmenn å spise en del varer vi ikke har forutsetninger for å produsere i Norge. Disse medlemmer viser til at hvis nordmenn vil slutte å spise sjokolade, avokado, banan og sukker, i tillegg til å ikke drikke kaffe, så vil vi i praksis være selvforsynte på mat, slik Senterpartiet ønsker. Importen av disse varene gjør at selvforsyningsgraden går ned.

Disse medlemmer mener videre at statlig sentralisert beredskapslagring av korn ikke er et målrettet og kostnadseffektivt tiltak for å styrke norsk matsikkerhet.

Disse medlemmer viser til at et kvantum som kan gi korn for 3 måneder, koster i underkant av en halv milliard å etablere og drifte. Resultatet er at vi får noen få sentraliserte siloer med utenlandsk korn som holder for

3 måneder. Disse medlemmer viser til at regjeringen heller vil bruke jordbruksoppgjørene til å stimulere til mer matkornproduksjon. Regjeringen har ved de siste jordbruksoppgjørene stimulert til økt norsk hveteproduksjon og prioritert støtte til mindre og lokale tørke- og lageranlegg for korn på gårdsbruk som del av en beredskapstenkning. Kornarealet utgjør én pst. av arealet i Norge. Dette er areal som må tas vare på i størst mulig grad, jf. arbeidet regjeringen gjør med å følge opp jordvernmålet som Stortinget har vedtatt.

Disse medlemmer viser til at det ikke finnes ett fasitsvar på hvordan man skal øke matsikkerheten. Hverken Senterpartiet eller Arbeiderpartiet er i nærheten av å bevilge nok penger i sine alternative budsjett til å kunne finansiere etablering og drift av beredskapslager for matkorn.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn det er bedre å bruke penger på å styrke norsk matkornproduksjon og øke matsikkerheten gjennom egen produksjon, fremfor å fylle dyre siloer med utenlandsk korn.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen la fram en oppdatert jordvernstrategi i budsjettet for 2019. Målet er at den årlige omdisponeringen av jordbruksareal skal være under 4 000 dekar. Disse medlemmer mener man må sikre balanse mellom vern av god matjord og mulighet for kommunene til å omregulere for å sikre byutvikling. Det er en utfordring at god matjord ofte ligger rundt tettsteder og byer, det gir kamp om arealene. Disse medlemmer viser til at man siden 2. verdenskrig årlig i snitt har omdisponert 19 000 dekar matjord til andre formål. Disse medlemmer viser til at trenden nå har snudd. De foreløpige tallene for 2019 viser at det ble omdisponert om lag 3 700 dekar dyrket jord. Dette er tredje år på rad vi ligger under det vedtatte jordvernmålet (ca. 4 000 dekar i 2017 og 3 600 dekar i 2018). De tre siste årene er de tre årene med lavest omdisponering siden registreringen startet i 1976. Samtidig har godkjent nydyrking økt de siste årene, og var i 2019 over syv ganger så stor som omdisponeringen av dyrket jord (27 500 dekar). Disse medlemmer viser til at det er blitt mer oppmerksomhet knyttet til verdien av jord, og vi ser stadig flere kommuner som tar jordvern på alvor. Dette gir resultater. Omdisponeringstallene er gledelige, og viser at regjeringens tiltak for å nå det jordvernmålet som Stortinget fastsatte i 2015, er gode nok.

Transport og kommunikasjon

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at en fungerende transportsektor er nødvendig for å opprettholde tilgjengelighet og framkommelighet både i fredstid og under kriser.

Transport er definert som en kritisk samfunnsfunksjon i DSB sin rapport «Samfunnets kritiske funksjoner (KIKS)» og som en grunnleggende nasjonal funksjon (GNF) i sikkerhetsloven. Både ulykker, naturhendelser og trusler fra andre aktører kan gjøre transportsystemene sårbare, og med økende klimaendringer stiller det krav om økt innsats for økt sikkerhet de neste årene.

Flertallet mener mange av endringene den sittende regjeringen har gjennomført innen transportsektoren, har gitt økt fragmentering og potensielt svakere samfunnsikkerhet innen flere sektorer.

Innenfor vegsektoren viser flertallet til at regjeringen har pålagt Statens vegvesen store kutt og nedbemanning. Med stadig villere og våtere klima med ras og stengte veger er det viktig at vi ut fra et beredskapsperspektiv har et vegvesen som er i stand til å ivareta oppgavene sine. Liberalisering av drosjenæringa fører til at det ikke lenger er krav om å være tilknyttet drosjesentral. Med dette er også den tidligere driveplikten falt bort, og allerede har mange mindre drosjesentraler i distriktene lagt ned beredskapen på natta. Dette er etter flertallets syn åpenbart negativt for beredskapen lokalt. I Norge har vi rutetraffikk og drift på nesten 50 lufthavner, og de aller fleste driftes av Avinor. Dette er beredskapsmessig svært viktig. Regjeringen og Avinor har planer om å konkurransesette viktige drifts- og beredskapsoppgaver på lufthavnene, noe både fagbevegelsen og vi har vært motstandere av. I tillegg har det vært snakk om å ta bort beredskapen på nattetid på enkelte lufthavner. Flertallet mener at mange lufthavner med døgnkontinuerlig beredskap er viktig ut fra et beredskapsperspektiv. Regjeringen og stortingsflertallet har splittet opp jernbanen i en rekke ulike selskaper. Flertallet mener det er grunn til å stille spørsmål om et økt antall aktører er riktig i et beredskapsperspektiv. Regjeringen ønsker også å konkurransesette og privatisere drift og vedlikehold av selve infrastrukturen, som bane, skinner, strøm etc., noe flertallet er sterkt uenig i. Kystverket står nå i en omorganisering, der de går fra geografisk inndeling til såkalt funksjonsinndeling. Flertallet stiller spørsmål ved om dette er riktig for kystberedskapen, og mener det ligger et tungt ansvar på regjeringen for å enten sikre at dette ikke påvirker kystberedskapen negativt, eller hindre negative endringer.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til diskusjonen om eventuell flytting av kontrollsentralen for lufttrafikken på Sør- Vestlandet og kontinentalsokkelen, som er lokalisert i nærhet av Hovedredningssentralen for Sør-Norge (HRS). Dette flertallet har registrert at mange aktører mener en flytting av kontrollstasjonen kan gå ut over den nasjonale beredskapen og sikkerheten på norsk sokkel. Dette flertallet

viser til at den faglige utredningen ikke anbefaler flytting, og at et samlet miljø advarer mot disse planene. Dette flertallet mener regjeringen må foreta en grundig vurdering av Avinors utredning, og forventer at regjeringen ikke tillater endringer som setter sikkerhet og beredskap under press på grunn av økonomiske hensyn. Av beredskapshensyn er dette flertallet skeptiske til flytting av kontrollstasjonen.

Dette flertallet viser til at stadig mer av samfunnets vitale funksjoner er avhengig av et fungerende mobilnett med god dekning, både med tanke på beredskap og for muligheten til å ha næringsliv over hele landet. Derfor mener dette flertallet at det ut fra et beredskapsperspektiv er viktig at vi har redundans og god dekning i mobil- og bredbåndsnettet vårt.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke midlene som settes av til utbygging av bredbånd og mobildekning.»

Dette flertallet vil påpeke at generelt er strømtilførselen i Norge god, med en leveringspålitelighet på 99,9 pst. Dette flertallet vil peke på at langvarige strømbrydd likevel vil få store konsekvenser for samfunnet. Hvor alvorlige konsekvensene er, kommer an på egenberedskapen for denne typen hendelse, og dette flertallet mener det er kritisk å forebygge hendelser som kan true strømforsyningen.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke beredskapen for strømbrydd gjennom flere øvelser og gjøre en nasjonal kartlegging av tilstanden for nød- og reservestrøm i vitale samfunnsfunksjoner.»

Dette flertallet viser til at ras og skred kan få store konsekvenser lokalt, både i form av materielle skader, forsyningssikkerhet og liv som går tapt. Ras og skred er en faktor som kan skape isolerte lokalsamfunn også i fredstid. Dette flertallet mener at det i et beredskapsperspektiv er rimelig å først prioritere skredpunkt som bidrar til å øke faren for isolerte lokalsamfunn.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette av midler til ras- og skredsikring av vei, hvor skredpunkt som bidrar til å øke faren for å full stans i leveranser i krise eller krig, prioriteres.»

Droner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til droner er blitt alminneliggjort og brukes både av privatpersoner, bedrifter, det offentlige og statlige aktører. Droner gir store muligheter for nødetatene, Sivilforsva-

ret og Forsvaret blant annet for å få oversiktsbilde, lete etter savnede personer eller undersøke vanskelig tilgjengelige steder. På den annen side representerer droner en betydelig trussel både mot sivil luftfart og som metode for angrep fra luften enten der dreier seg om terror, sabotasje eller krigshandling.

Flertallet er kjent med at det har vært ytret usikkerhet om hvorvidt politiet har hjemmel og utstyr til å håndtere kriminelle anslag med droner mot norske flyplasser, oljeraffineri eller annen kritisk samfunnsinfrastruktur. Fra andre land kjenner vi flere eksempler på ulovlig anvendelse av droner mot samfunnskritisk infrastruktur.

Flertallet viser til at justis- og beredskapsministeren uttalte 25. september 2020 til TV2 at dette er noe politiet må følge opp med nytt utstyr, økt kompetanse og endret lovverk. Flertallet er derfor overrasket over at dette ikke er nevnt i denne meldingen. Forsvaret som bistandsressurs for politiet i slike saker er i dag verken utrustet med mottiltak mot droner for bruk utenfor skytebaner eller planlagt oppsatt med mobile kapasiteter som kan støtte politiet i anvendelse av makt mot ulovlig bruk av droner. Flertallet mener det er viktig å få klarhet i om Norge er tilstrekkelig rustet for å møte dronetrusler mot kritisk samfunnsinfrastruktur.

Flertallet viser til at flyplasser både i England og Norge har blitt stengt i perioder grunnet droneaktivitet. Under NATO-øvelsen Trident Juncture i 2018 ble det observert betydelig droneaktivitet fra utenforstående. Politiet har også grepet inn mot droneaktivitet blant annet på Slottsplassen i forbindelse med 17. mai 2019. Et stengt luftrom grunnet målrettet eller uvetting bruk av droner kan få svært alvorlige konsekvenser for blant annet luftambulansetjenesten. Politidirektoratet har arbeidet med en anti-dronestrategi for politiet, men enn så lenge er det lite resultater knyttet til dette arbeidet. Som ved alle andre nye hjelpemidler er det både positive og negative sider knyttet til dem, og politiet har behov for hjelpemidler som kan ta ut droner effektivt uten å forårsake stor skade.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede etableringen av en konkret nasjonal bistandsressurs utrustet og trent for å møte dronetrusler mot kritisk samfunnsinfrastruktur i Norge, og sikre at politiet har rettslig grunnlag og funksjonelle midler til å ta ut akutte dronetrusler.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til at politiet har anskaffet materiell for å kunne håndtere ulovlig dronebruk, men vil ha behov for bistand fra Forsvaret. Politiet har et nært samarbeid med Forsvaret, som støtter politiet

med relevant materiell og kapasiteter i konkrete oppdrag. Disse medlemmer vil videre vise til at behovet for å styrke det rettslige grunnlaget for å håndtere ulovlig dronebruk, ut over hjemlene som allerede følger av politiloven, vurderes blant annet i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). KMD har ansvaret for reglene i ekomloven om bruk av frekvenser som kan forstyrre eller uskadeliggjøre droner gjennom såkalt jamming.

Om kapittel 7: Forebyggende nasjonal sikkerhet

Komiteen viser til at ny sikkerhetslov med forskrifter trådte i kraft 1. januar 2019. Loven skal bidra til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. Komiteen merker seg at alle departementer i 2019/2020 har jobbet med å identifisere grunnleggende nasjonale funksjoner og peke ut virksomheter som faller inn under den nye loven. Komiteen viser til at regjeringen har orientert Stortinget om status for arbeidet i Prop. 1 S (2020–2021). Komiteen viser videre til at stortingsmeldingen staker ut kursen for arbeidet med å videreutvikle vår evne til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Sørge for en helhetlig tilnærming til arbeidet med å implementere sikkerhetsloven og identifisere og sikre skjermingsverdige objekt og infrastruktur.
- Sørge for at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) videreutvikler kompetanse om hvordan risikoen ved utenlandske investeringer kan forebygges og motvirkes.
- Sørge for at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og NSM videreutvikler sikkerhetskompetanse på 5G.
- Øke vår forskningsbaserte kunnskap om motvirkning av innsiderisikoen.
- Utvikle og implementere en moderne digital løsning for sikkerhetsklarering av personell.

Komiteen er enig med regjeringen i at et høyt tillitsnivå legger til rette for innovasjon, verdiskaping, gode beslutningsprosesser og samhold mellom innbyggerne og innbyggerne og staten.

Komiteen mener det er urovekkende at fremmede stater eller andre aktører kontinuerlig og i økende grad utfører etterretningsvirksomhet og annen sikkerhetstruende virksomhet mot Norge og norske sikkerhetsinteresser. Komiteen registrerer at aktiviteten kan ha som formål å skaffe seg tilgang til, eller sabotere, informasjon eller andre verdier, eller å undergrave vår demokratiske styreform. Komiteen er enig med regjeringen i at det er viktig å bygge en sikkerhetskultur som ivaretar den høye graden av tillit og åpenhet i det norske samfunnet, men som samtidig bevisstgjør sam-

funnet om hva som kan utgjøre sikkerhetstruende virksomhet, og hvordan vi kan beskytte oss.

Komiteen vil vise til den betydningen lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven), som trådte i kraft 1. januar 2019, har i dette arbeidet. Komiteen vil videre vise til at loven skal bidra til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet, det vil si tilsiktede handlinger som direkte eller indirekte kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser.

Komiteen er enig med regjeringen i at forebygging bidrar til å skape robusthet og motstandsdyktighet i kritiske samfunnsfunksjoner og grunnleggende nasjonale funksjoner. Komiteen er enig med regjeringen om at en forutsetning for godt forebyggende sikkerhetsarbeid er kunnskap om risikoen og hvordan denne kan reduseres gjennom en helhetlig tilnærming og kombinasjon av ulike menneskelige, teknologiske og organisatoriske sikkerhetstiltak.

Komiteen registrerer at uønskede investeringer i norske virksomheter er fremhevet som en betydelig trussel, der investeringer og oppkjøp kan brukes som virkemiddel til andre formål enn forretninger.

Komiteen vil vise til at det i meldingen blir vist til at EU har vedtatt en forordning om utenlandske direkteinvesteringer, som trådte i kraft i 2019. Komiteen merker seg at forordningen tilrettelegger for informasjonsutveksling og koordinering mellom medlemsstatene i EU, og mellom medlemsstatene og Kommisjonen, om screening av og eventuelle forbud mot oppkjøp fra tredjeland. Komiteen deler regjeringens og flere høringsinstansers oppfatning om at Norge bør søke samarbeid med EU på dette området, både for å kunne mota relevant informasjon i behandlingen av investeringsaker nasjonalt, og av hensyn til norsk næringsliv som eksporterer til EU, slik at EUs regime ikke utilsiktet får negative konsekvenser for disse.

Komiteen er enig med regjeringen i at femte generasjons mobilteknologi (5G) vil gi mange nye muligheter og vil legge til rette for å kunne løse oppgaver i ulike samfunnssektorer på en annen måte enn i dag. Komiteen registrerer at den nye teknologien samtidig kan skape nye sårbarheter og sikkerhetsutfordringer som må håndteres.

Komiteen viser til at det fremheves i Nasjonal strategi for digital sikkerhetskompetanse (2019) nødvendigheten av bevisstgjørende tiltak for en bedret digital sikkerhetskultur, og at det er viktig at privatpersoner og virksomheter er bevisst sine verdier og hvilken informasjon som deles på internett.

Komiteen er glad for at regjeringen vil sørge for at Nkom og NSM fremover prioriterer å utvikle sikkerhetskompetanse på 5G, og herunder opprettholde et tett samarbeid med samarbeidende tjenester i andre land innen dette området.

Komiteen er enig med regjeringen i at personell-sikkerhet er en forutsetning for at virksomhetene skal kunne oppnå et forsvarlig sikkerhetsnivå for å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet begått av personer som har legitim tilgang til verdiene vi ønsker å beskytte.

Komiteen deler PSTs og NSMs bekymringer for den betydelige utfordringen innsiderisiko utgjør, og som blir fremhevet å ha svært høyt skadepotensial for nasjonale sikkerhetsinteresser. Komiteen er glad for at regjeringen ønsker å utvikle og implementere en moderne digital løsning for sikkerhetsklarering av personell.

Komiteen støtter for øvrige tiltakene som regjeringen omtaler under kapittelet i meldingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at sikkerhetsloven stiller krav til et forsvarlig sikkerhetsnivå for sikring av bygg og konstruksjoner for ekstreme belastninger som eksplosjoner og beskytning, men verken loven eller samfunnsikkerhetsmeldingen konkretiserer føringer for hvordan dette bør ivaretas. Det er få sivile eller offentlige aktører som kan skaffe kvalifisert kompetanse, og Norge har ikke et fullverdig utdanningstilbud eller forskningsmiljø innen sikring av bygg. Flertallet mener det er behov for å bygge kunnskapen og kompetansen i Norge på å sikre sivile bygg og konstruksjoner, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen initiere en nasjonal satsing på kompetanse om sikring av potensielt utsatte bygg og konstruksjoner, i form av et senter som kan levere både forskning, kandidater og etterutdanning for offentlig og privat sektor.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til at Forsvarsbyggs Nasjonalt kompetansesenter for sikring av bygg (NKSB) har et tverrfaglig miljø som leverer sikkerhetsfaglig rådgivning til byggeprosjekter i forsvarssektoren og staten for øvrig. Senteret bistår enheter i offentlig sektor og innehavere av skjermingsverdige objekter som har behov for å beskytte og sikre eiendom, bygg og anlegg mot terror, sabotasje, spionasje og andre fiendtlige anslag. Disse medlemmer vil videre vise til at fysisk sikring også er et av kompetanseområdene til NSM, som bistår virksomhetene med råd og veiledning knyttet til området. Disse medlemmer er kjent med at Justis- og beredskapsdepartementet (JD) gir bevilgninger til SFI CASA ved NTNU. Midlene går til et professorat innen samfunnsikkerhet med fokus på fysisk sikkerhet. Med utgangspunkt i behov for forskning og kunnskap som kan bidra til å identifisere og forstå risikoer, trusler og

sårbarheter i samfunnet, listes følgende mål for professoratet:

- «– Professoratet skal bidra til å sikre god undervisning og forskning ved NTNU. Bidraget vil også gi mer verdi til den støtten Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) gir til SFI CASA ved NTNU. CASA er ansvarlig for et selvstendig sluttresultat.
- Arbeidsoppgavene skal særlig bidra til økt kunnskap om sikre konstruksjoner i sivile bygg, samt fysisk sikring av kritisk infrastruktur og samfunnsfunksjoner.
- Det skal fremmes et godt samarbeid med næringslivet, beslektede fagmiljø nasjonalt og internasjonalt, samt relevante myndigheter. Det er ønskelig med en aktiv formidling av resultater og god kontakt med brukermiljøet.
- Vitenskapelige resultater skal i størst mulig grad offentliggjøres.
- Initiere og delta i forsknings- og utviklingsarbeid innen fysisk sikkerhet, både nasjonalt og internasjonalt.

Fokusområder i 2020 har vært:

- Samvirke mellom eksplosjonslast og konstruksjonsrespons.
- Oppførsel til konstruksjoner utsatt for kombinert beskytning og eksplosjonslast.
- Ekstreme bølgeslag mot offshorekonstruksjoner.
- Droner som trussel for sammenstøt og eksplosjoner mot konstruksjoner, kritisk infrastruktur og samfunnsfunksjoner.»

Disse medlemmer er også kjent med at forskningsgruppen Structural Impact Laboratory (SIM-Lab) ved NTNU gjennom 30 år har bygget opp internasjonalt ledende kompetanse innen oppførsel til materialer og konstruksjoner utsatt for støt- og kollisjonslast. Gruppen ble tildelt sitt andre senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI CASA, se: <https://www.ntnu.edu/casa>) av Norges forskningsråd for perioden 2015-2023. Senterets oppgave er å drive forskning for å se hvordan datamaskinsimuleringer kan brukes til dimensjonering av konstruksjoner utsatt for ekstreme lastvirkninger. Basert på denne forskningen skal SFI CASA danne grunnlag for innovasjon og verdiskapning. Partnere i senteret er Hydro, DNV-GL, Benteler Automotive Raufoss, Equinor, Forsvarsbygg (FB), Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), Statens vegvesen, Multi-consult, BMW, Audi, Toyota, Honda og Renault.

Nasjonalt eierskap

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at en fungerende infrastruktur er avgjørende i krisesituasjoner. Alt fra veier, havner, flyplasser og jernbane, via IKT til energi, mat, medisiner, vann og avfallshåndtering er vitale sektorer for å holde samfunnet i gang i en krisesituasjon. I løpet av de siste årene er det blitt åpnet for anbudsstyring av

utbygging og drift av sentral infrastruktur i Norge. På samme måte har det blitt debattert eller åpnet for utsalg av norske nøkkelbedrifter. Enkelte av bedriftene eier eller drifter blant annet forsvarsteknologi eller infrastruktur som er avgjørende for å sikre et trygt Norge med like muligheter over hele landet. Norsk kompetanse innenfor IKT, herunder utdanning, utvikling og drift av kritisk IKT-infrastruktur, må ivaretas. Det er også nødvendig å ha løpende oppmerksomhet rettet mot konsekvensene av markedsliberalisering og økende grad av utenlandsk eierskap i norsk infrastruktur eller nasjonale nøkkelbedrifter.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til felles trussel- og risikovurdering fra PST, E-tjenesten og NSM for 2021, hvor det fremkommer bekymring knyttet til utenlandske oppkjøp av eiendom i Norge og hvilke konsekvenser dette kan få. PST har i flere år pekt på infiltrasjon blant annet på universitetene og i samfunnskritiske bedrifter som en risiko. Det har blitt foretatt både arrestasjoner og utvisninger av personer både innenfor universitets- og høyskolesektoren og i virksomheter de siste årene, så trusselen er reell. Disse advarslene er dessverre ikke nye, men det virker ikke som om myndighetene tar innover seg de råd som kommer fra fagfolk når det gjelder sikkerhet og beredskap.

Tilsiktede hendelser

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at til tross for at Norge lenge har vært skjermet for den mengden terrorangrep som mange andre land i Europa har blitt utsatt for de senere år, viser likevel Politiets sikkerhetstjenestes trusselvurderinger at det foreligger fare for terrorangrep fra flere ulike miljøer. Disse medlemmer understreker at for å hindre at slike angrep blir en realitet, er det viktig med en betydelig styrking av det forebyggende arbeidet som gjøres. Disse medlemmer viser særlig til at et viktig tiltak for å styrke beredskapen er at det gjøres grundige trusselvurderinger og risikoanalyser, og at prioriterte objekter sikres fysisk.

Disse medlemmer vil understreke at i tillegg til forebyggende tiltak er det også viktig å fokusere på hele samfunnets evne til å håndtere en tilsiktet hendelse når den først oppstår. Disse medlemmer viser til at det å sikre en slik helhetlig beredskap er avgjørende for å minimere skadene ved tilsiktede hendelser, og det er derfor av stor viktighet at det stilles krav til både kurs, opplæring og øvelser både ved utdanningsinstitusjoner, for ansatte i offentlig transport og for typiske ansvarlige for arrangement og virksomheten, som besøkes av et større antall personer.

Disse medlemmer viser til at organiseringen av beredskapsarbeidet legger viktige forutsetninger for håndteringen av en tilsiktet hendelse. Disse medlemmer mener det er problematisk at det er for lite koordinering mellom de ulike enhetene som har ansvaret for beredskap, og at det er nødvendig med en vurdering av hensiktsmessigheten og effektiviteten ved dagens beredskapsordning. Disse medlemmer mener at det derfor bør utredes hvorvidt Krisestøtteenheten i Justis- og beredskapsdepartementet kan innbefatte ytterligere fagområder enn det den allerede gjør, eksempelvis helsesektoren og transportsektoren. Disse medlemmer viser til at et slikt tiltak kan være viktig for å avdekke gjensidige avhengigheter ved hybride, vilde hendelser. I tillegg mener disse medlemmer at det bør iverksettes tiltak på alle nivå i departementsstrukturen og hos underliggende etater for å heve kunnskapsnivået om hybride angrep og situasjoner og videre sikre passende innrapportering til koordinerende enhet.

Disse medlemmer viser til at det er særlig viktig å sikre at Politiets sikkerhetstjeneste har tilgang til de ressurser som er nødvendige for å håndtere tilsiktede hendelser, og mener derfor at det kreves en betydelig styrking av PST. Samtidig vil disse medlemmer understreke at synlig politi i gatene er en svært viktig faktor for å hindre tilsiktede hendelser, og vil i denne sammenheng vise til at Fremskrittspartiet i forbindelse med Meld. St. 29 (2019–2020) Et politi for fremtiden, samt i sitt alternative statsbudsjett for 2021, fremmet forslag om en betydelig styrking av norsk politi for å sikre bedre trygghet og beredskap.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en betydelig styrking av PST for å bedre forebyggende arbeid og forhindre evne.»

«Stortinget ber regjeringen påse at samfunnets evne til å håndtere tilsiktede hendelser økes, gjennom krav til kurs, opplæring og øvelser blant ansatte i utdanningsinstitusjoner, sjåførere og ansatte i offentlig transport, fergepersonell, cruiseskippersonell, arrangementsansvarlige og ansatte ved steder som har høy gjennomstrømming av mennesker.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak på alle nivå i departementsstrukturen og hos underliggende etater for å heve kunnskapen om hybride angrep eller situasjoner, og derav adekvat innrapportering til koordinerende enhet (Krisestøtteenheten).»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt Krise- støtteenheten i Justis- og beredskapsdepartementet kan innbefatte ytterligere fagområder enn per dags dato, eksempelvis helsesektoren og transportsektoren, for å avdekke gjensidige avhengigheter ved hybride, vilde hendelser.»

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forsterke fysisk sikring av prioriterte objekter på grunnlag av trusselvurderinger og ROS-analyser.»

Om kapittel 8: Digital sikkerhet

Komiteen viser til at det ble lagt frem en IKT-sikkerhetsmelding i 2017 i Meld. St. 38 (2016–2017) IKT-sikkerhet – et felles ansvar, jf. Innst. 187 S (2017–2018). En ny nasjonal strategi for digital sikkerhet ble lansert i 2019, og i 2018 overleverte IKT-sikkerhetsutvalget sine anbefalinger om regulatoriske og organisatoriske tiltak for å styrke nasjonal digital sikkerhet. Komiteen registrerer at denne stortingsmeldingen følger opp sentrale tiltak fra IKT-sikkerhetsutvalget og peker ut prioriteringer og tiltak.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Følge opp Nasjonal strategi for digital sikkerhet.
- Styrke Justis- og beredskapsdepartementets samordnings- og pådriverrolle innenfor digital sikkerhet.
- Videreutvikle NSM som det nasjonale fagmiljøet og responsfunksjon for digital sikkerhet. Nasjonalt cybersikkerhetssenter (NCSC) i NSM skal være et knutepunkt for informasjonsdeling, kompetanseutveksling og tverrsektorielt samarbeid.
- Etablere lov om digital sikkerhet som gjennomfører EUs NIS-direktiv.
- Vurdere fortløpende hvordan EU-rettslige krav kan og bør inkorporeres i norsk rett for å ivareta digital sikkerhet ved produkter og tjenester tilkoblet internett.
- Utvikle kompetanse om digital sikkerhet i tråd med samfunnets, arbeidslivets og den enkeltes behov med utgangspunkt i de nasjonale strategiene på området.
- Gjennomføre en nasjonal øvelse om digital sikkerhet i 2020 med formål å styrke sivilt-militært, privat-offentlig og internasjonalt samarbeid for hendelsehåndtering.
- Utvide Digitaliseringsdirektoratets arbeid med forebyggende informasjonssikkerhet til også å omfatte kommunene i tillegg til statsforvaltningen.
- Etablere en markeds plass for skytjenester hos Digitaliseringsdirektoratet. Markeds plassen skal gjøre det enklere for virksomheter i offentlig sektor å

anskaffe sikre, lovlige og kostnadseffektive skytjenester.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at forskning på beredskap og samfunnssikkerhet er viktig for å forbedre samfunnets forebygging av og innsats under hendelser og kriser. Det er etter flertallets oppfatning uheldig at det ikke legges opp til en styrking av den samlede innsatsen innen dette feltet, og flertallet viser til Forskningsrådets uttalelse til justiskomiteens budsjett-høring i 2020, der de blant annet påpeker:

«Det er skuffende at JD, som beredskapsdepartement, ikke tar en større del av ansvaret for kompetansebyggende tiltak for å styrke samfunnets beredskap og evne til å håndtere framtidige digitale sårbarhetsutfordringer.»

Flertallet mener at det i arbeidet med neste langtidsplan for forskning og høyere utdanning må settes mer ambisiøse mål for prioriteringen «samfunnssikkerhet og sårbarhet i en globalisert verden», med forpliktelser om økte midler i kommende budsjetter og økt forutsigbarhet for forskningsmiljøer innen samfunnssikkerhet og beredskap.

Flertallet er bekymret over rekrutteringen til studier som sikrer avansert teknologisk og realfaglig kompetanse, blant annet kandidater innenfor IKT-sikkerhet som kan sikkerhetsklareres og utdannes til kryptologer. Mangelen på IKT-utdannet personell er en utfordring for både private og offentlige aktører i arbeidet mot digital sårbarhet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke satsingen på forskning på beredskap og samfunnssikkerhet i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning for å forbedre samfunnets forebygging av og innsats under hendelser og kriser.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre økt antall studie-plasser innenfor IKT-fag og realfag.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Justis- og beredskapsdepartementet i 2019 utarbeidet en nasjonal strategi for kompetanse innenfor digital sikkerhet. I meldingen henvises det til at om lag 800 mill. kroner er adressert til å styrke digital sikkerhetskompetanse,

blant annet innenfor utdanning og forskning. I komiteens høring kom det frem at Tekna gjennom sin forespørsel til departementet om hva disse midlene er brukt til, avdekket at kun en liten del av satsingen er rettet mot IKT-sikkerhet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om en redegjørelse for hvordan Nasjonal strategi for digital sikkerhetskompetanse er blitt fulgt opp, og hvor mange kurs og studie-plasser samt forskningsstipendiater som er opprettet på dette området.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Justis- og beredskapsdepartementet sammen med Forsvarsdepartementet for tiden arbeider med å innhente status på oppfølging av Nasjonal strategi for digital sikkerhet, herunder også Nasjonal strategi for digital sikkerhetskompetanse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at digitale trusler i løpet av de siste to tiår har flyttet seg fra periferien til sentrum av forsvars- og sikkerhetspolitiske diskusjoner som en reaksjon på et økende og mer komplekst trusselbilde. Det er derfor viktig at Cyberforsvaret styrkes og videreutvikles. Flertallet mener det må vies betydelig oppmerksomhet og kunnskap til anbudskonkurranser for skyløsninger.

Flertallet vil påpeke at Nasjonal sikkerhetsmyndighet i sin siste trusselvurdering beskriver den samlede avhengigheten av internasjonale skyleverandører som en særlig digital sårbarhet for Norge. Flertallet viser til at stadig mer av informasjonen i offentlig sektor lagres i skytjenester, og mener det må problematiseres at viktige deler av offentlig sektors data i stadig større grad lagres på servere i utlandet, hos store selskaper som Microsoft og Amazon. Flertallet mener bruk av private, multinasjonale selskaper som leverandører av skyløsninger og annen kritisk IKT-infrastruktur medfører en rekke nye problemstillinger som fagmiljøer med kjennskap til sektoren har uttrykt sin bekymring for, blant annet knyttet til folkerettslige vurderinger, vurderinger av dataeierskap og demokratisk styring og kontroll, avhengighet av kommersielle enkeltaktører samt til beskyttelse av skjermingsverdig informasjon.

Utenlandske lagring innebærer at data krysser andre staters avlyttingssystemer, og at norske sikkerhetsmyndigheters mulighet til å ettergå infrastrukturen er begrenset.

Det vil etter flertallets syn være klokere å bygge opp skytjenester for det offentlige på statlig eide servere i Norge, slik man gjør i blant annet Tyskland, Frankrike og Nederland. Da unngår man også utfordringen med at

data på utenlandske selskapers servere potensielt kan være underlagt utenlandsk lovgivning og dermed kunne utleveres. Løsninger for oppbevaring og prosessering av særlig sensitiv informasjon bør prioriteres først.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede behov for og etablering av en felles skytjeneste for forvaltningen.»

Flertallet mener det bør stilles tydelige IKT-sikkerhetskrav ved offentlige anskaffelser. Digitalisering er i økende grad en del av kjerneoppdraget for offentlige virksomheter, og offentlige virksomheter vil måtte bygge og opprettholde sin egen digitale kompetanse og egne løsninger. Likevel kan sikkerhetsutfordringer også være vanskelige å forutse og krevende for små innkjøpere å selv forhandle frem løsninger på. Det bør derfor pålegges å stille strengere og felles krav gjennom anbudskontraktene fra offentlige innkjøpere.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere strengere nasjonale krav til IKT-sikkerhet ved tjenesteutsetting. Disse kan bygge på NSMs anbefalte minimumskrav ved tjenesteutsetting og bør utvikles i samarbeid mellom arbeidslivets parter og sektorekspertise.»

Flertallet vil understreke at et bortfall av kjerne-nettet vil få svært store konsekvenser for all elektronisk kommunikasjon i Norge, og viser til Lysne I-utvalgets beskrivelse av at «den totale summen av samfunnsverdier [Telenors kjernenett] bærer, er uakseptabelt høy». Pilotprosjektet for alternativt kjernenett har foreløpig ikke ført til konkrete resultater, og flertallet mener det er avgjørende at prosessen med å sikre ekom i Norge forseres.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om hvordan man kan sikre robustheten i kjernenettet for elektronisk kommunikasjon, herunder en utredning av etablering av et alternativt kjernenett.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at også det digitale rom er en arena for krigføring, angrep og kriminalitet. Den enorme teknologiske utviklingen gjennom de siste årene har ført til at digitale angrep utgjør en mer sentral rolle både for enkeltpersoner, grupper og stater. Både statlige aktører og kriminelle har vist seg i stand til å gjøre stor skade på lands infrastruktur ved hjelp av cyberangrep. Angrepene mot Norsk Hydro, Stortinget, departementene og helseforetak viser hvilket bredt spekter dette området utgjør.

Dette flertallet viser til at digitaliseringen gir aktører evne og mulighet til å begå datainnbrudd, drive spionasje og gjennomføre påvirkningskampanjer med mål om å gjøre skade på både næringsliv, politikk og individer. Norge, herunder statlige, kommunale og private virksomheter, er ikke godt nok sikret mot slike angrep. I dag er det for eksempel mulig å lamme mye av infrastrukturen og kommunikasjonen i et helt land ved hjelp av digitale angrep. Stortinget har i for liten grad drøftet eller gått igjennom hvorvidt Norge har en tilstrekkelig plan for hvordan nasjonen skal takle en slik krise.

Dette flertallet viser til Meld. St. 38 (2016–2017) IKT sikkerhet – et felles ansvar. I forbindelse med behandlingen av meldingen i justiskomiteen fremmet flertallet en rekke forslag om bedret IKT-sikkerhet i Innst. 187 S (2017–2018). Flertallet vektla blant annet økt behov for utdanningskapasitet og studieplasser innen IKT-sikkerhet, politiets arbeid med IKT-sikkerhet og risiko og sårbarhet knyttet til bruk av skytjenester, herunder lagring av sensitive personopplysninger som må lagres og driftes i Norge.

Dette flertallet registrerer at det dessverre nok en gang påpekes store mangler knyttet til IKT-sikkerhet, herunder politiets arbeid mot IKT-kriminalitet i Riksrevisjonens nylige Dokument 3:5 (2020–2021). I høringen i forbindelse med Meld. St. 5 (2020–2021) kom det frem bekymringer knyttet til det offentlige arbeid med IKT-sikkerhet, herunder fra Telenor og Tekna. Telenor påpekte at behovet for kompetanse øker, samt at gapet mellom bedrifter og virksomheter som har kompetanse og IKT-sikkerhet høyt på agendaen, og dem som ikke har det, dessverre også øker. Tittelen på stortingsmeldingen om IKT-sikkerhet var: «IKT sikkerhet – et felles ansvar». Dette flertallet understreker at da må det offentlige også ta sitt eget ansvar på høyeste alvor. Det er dessverre skjedd for lite knyttet til dette svært viktige feltet under denne regjeringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre er enige med regjeringen i at en omfattende digitalisering preger samfunnsutviklingen og er et viktig premis for verdiskaping, økonomisk vekst og effektivisering av samfunnet. Disse medlemmer deler også bekymringene for at det digitale rom gir potensielle trusselaktører muligheter til å begå datainnbrudd, drive spionasje, utføre digitale angrep og gjennomføre påvirkningskampanjer. Disse medlemmer er derfor glade for at regjeringen vil prioritere arbeidet med å styrke vår digitale sikkerhet nasjonalt og styrke samarbeidet internasjonalt.

Disse medlemmer registrerer at digital sikkerhet blir en stadig viktigere del av stats- og samfunnsikkerhetsfeltet, og at en stor del av trusselaktiviteten mot Norge i dag skjer i det digitale rom. Disse medlemmer vil vise til at regjeringens Nasjonal strategi for digi-

tal sikkerhet legger grunnlaget for å gjøre det digitale Norge tryggere.

Disse medlemmer er enige med regjeringen i at digitale sikkerhetsbrudd kan avverges hvis både virksomheter og privatpersoner bidrar i forebyggende sikkerhetsarbeid. Alle virksomheter anbefales å følge Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSM) anbefalinger om passord og NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet. Disse medlemmer registrerer at til tross for at det er satset betydelig på pedagogiske virkemidler med hensiktsmessige anbefalinger og veiledninger, så er virksomhetenes forståelse og oppfølging av disse fremdeles mangelfull.

Disse medlemmer er derfor glade for at regjeringen gjennom etableringen av NSMs nasjonale cybersikkerhetssenter (NCSC) har lagt til rette for et sterkt faglig samarbeid mellom over 40 private og offentlige virksomheter. Disse medlemmer vil vise til at Nasjonalt cybersikkerhetssenter er vår nasjonale responsfunksjon for alvorlige digitale angrep og drifter det nasjonale varslingsystemet for digital infrastruktur (VDI). NCSC er knutepunkt for nasjonalt og internasjonalt samarbeid innen deteksjon, håndtering, analyse og rådgivning knyttet til digitale angrep.

Disse medlemmer vil også vise til at NC3 ble etablert i 2019 som en avdeling ved Kripos og utgjør en spydspiss i politiets forebyggende arbeid mot, og etterforskning av, kriminalitet i det digitale rom. I tillegg er NC3 helt sentral i politiets nasjonale etterretningsproduksjon knyttet til trusler i det digitale domenet. Disse medlemmer vil vise til at med NCSC i NSM og NC3 i Kripos har myndighetene etablert to nasjonale sentre som komplementerer hverandre i arbeidet med digital sikkerhet.

Disse medlemmer er glade for at regjeringen har lagt vekt på å styrke den digitale sikkerheten i offentlig sektor ved å etablere fellesløsninger som støttes opp av IKT-miljøer med kapasitet og kompetanse. Disse medlemmer viser til regjeringens satsing på å etablere en markeds plass for skytjenester som skal gjøre det enklere for virksomheter i offentlig sektor å anskaffe hensiktsmessige og kostnadseffektive skytjenester som oppfyller lovpålagte krav til å håndtere risiko.

Disse medlemmer vil vise til at sikkerhetsloven ble endret blant annet med bakgrunn i den raske teknologiske utviklingen og et trussel- og risikobilde i stadig endring, og at sikkerhetsloven inneholder viktige virkemidler for å styrke den digitale sikkerheten for skjermingsverdige verdier.

Disse medlemmer støtter regjeringens forslag om å etablere lov om digital sikkerhet som gjennomfører EUs NIS-direktiv, og at regjeringen vil vurdere hvordan EU-rettslige krav kan og bør inkorporeres i norsk rett for å ivareta digital sikkerhet ved produkter og tjenester tilkoblet internett.

Disse medlemmer merker seg at digital kompetanse er en knapp ressurs nasjonalt og internasjonalt. Disse medlemmer er glade for at dette er et område regjeringen tar på stort alvor, og viser til at det er bevilget om lag 800 mill. kroner gjennom Nasjonal strategi for digital sikkerhetskompetanse for å styrke digital sikkerhetskompetanse i tråd med samfunnets behov.

Disse medlemmer støtter for øvrig de tiltakene regjeringen foreslår under kapittelet i meldingen.

Særskilt om avhengigheten av IKT og strøm

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at samfunnets totale avhengighet av IKT gjør bortfall av strøm og elektronisk kommunikasjon til et altoverskyggende felt. Det nytter lite med masse biler, båter, helikoptre og personell i nødetaer og frivillige organisasjoner dersom man ikke kan kommunisere, vet hvor krisen er, eller får vite hva man skal gjøre. Velferdsteknologi og elektrifisering av kjøretøy, ferger, tog og fly er fint i et miljøperspektiv, men svært risikabelt i et beredskapsperspektiv. Dersom strømmen forsvinner i et døgn, en uke eller en måned, vil det være katastrofalt dersom eksempelvis alle offentlige kjøretøy er elektriske, all pasientinformasjon er elektronisk, all kommunikasjon med nødetatene er elektronisk osv.

Flertallet viser til at voldsalarmer, trygghetsalarmer, elektronisk fotlenke og Nødnett ofte har lite reservestrøm. Dersom disse faller bort, vet ikke politipatruljene hvor de skal kjøre, brannfolkene vet ikke hvor det brenner, ambulansen vet ikke hvor pasientene er, mv. Mobiltelefoner er stort sett tomme for strøm i løpet av en dag. Oppvarming av bygg er i stor grad elektrisk. Det skal ikke mange timene til med strømbrudd en vinterdag før det får enorme konsekvenser. Det er selvsagt ingen som tror at dette vil skje, men det var heller ingen som for ett år siden trodde at verden mer eller mindre skulle stenge ned grunnet en pandemi.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for økt kompetanseheving for ansatte i kommuner, stat og bedrifter innenfor IKT-sikkerhet.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan beredskap og sikkerhet ivaretas gjennom offentlige anskaffelser, og stille krav til IKT-sikkerhet i offentlige anskaffelser.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Norge er et lite land med et begrenset marked for selskaper og spesialistkompetanse innenfor IKT. Telenor påpekte at de nordiske landene burde søke sammen blant annet når det

gjelder et felles regelverk for sikkerhetsklarering for personer som skal jobbe med sensitive IKT-systemer. Det er også ulik tilnærming mellom de nordiske landene når det gjelder samfunnssikkerhet. Finland har for eksempel vektlagt beredskapslagre av mat, medisiner, smittevernustyr, drivstoff mv. til egen befolkning i seks måneder. Dette flertallet mener finnenes tilnærming er noe Norge bør lære av og gjerne utveksle om erfaringer knyttet til både nasjonale lagre samt sikkerhet og beredskap på andre områder som migrasjon, IKT, atomutslipp, tilfluktsrom, helse mv. Dette flertallet mener det må tas initiativ til et tettere felles nordisk samarbeid både innenfor IKT-sikkerhet og andre områder innenfor samfunnssikkerhet og beredskap.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av muligheten for tettere samarbeid med nordiske naboland knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap, herunder felles sikkerhetsklarering, planverk på tvers av landegrensene og øvelser på tvers av landegrensene.»

Komiteens medlemmer fra Høyre vil påpeke at Nødnett er bygget for å være et svært robust radionett, og at en av styrkene til Nødnett nettopp er god nødstrøm. Nødnett er bygget ut med minimum 8 timer reservestrøm på basestasjonene. 18 pst. av basestasjonene har 20 timer reservestrøm, 16 pst. har 48 timer og 1 pst. har 72 timer. Disse medlemmer vil videre vise til at basestasjonene i Nødnett i tillegg er koblet sammen i ringer med to transmisjonslinjer inn til alle basestasjoner (såkalt redundans). Blir det brudd på en av linjene, er den andre linjen fremdeles operativ. Det må to samtidige brudd/feil til for at én eller flere basestasjoner mister kontakten med resten av nettet. Disse medlemmer viser til at Nødnett ikke har et eget transmisjonsnett, men benytter seg av den kommersielle infrastrukturen, hvor linjebrydd kan skje. Disse medlemmer vil påpeke at Nødnett har strenge krav til dekning og oppetid og har døgnkontinuerlig overvåkning. Det er likevel ikke mulig å ha en oppetid på 100 pst., så utfall i Nødnett kan skje i likhet med andre telenett.

Finansiell sikkerhet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er et overordnet mål for myndighetene i den økonomiske politikken å sikre finansiell stabilitet. Internasjonal integrasjon i finansmarkedene gjør at finansiell uro spres raskt fra ett marked til et annet. Digitaliseringen av finanssektoren fører til økt sårbarhet for strømbrudd, dataangrep og IKT-svikt. Bortfall av betalings-systemer forårsaket av et digitalt angrep mot finansiell

infrastruktur kan skape stor uro i befolkningen, ha store samfunnsøkonomiske kostnader, medføre tap av tillit til banksystemet og gi problemer med tilgang til helt nødvendige varer.

Flertallet viser til at E-tjenesten har pekt på at statlige aktører bygger opp kapasitet til å sabotere sivile og militære mål i andre stater, og at finansielle tjenester er et mulig sivilt mål. Finanssektoren har i betydelig grad utkontraktert driften av IT-systemer til tjenesteleverandører, og flere av disse leverer tjenestene fra andre land enn Norge. Det medfører risiko for tap av nasjonal kontroll med for eksempel betalingstjenester. Videre kan geopolitiske forhold medføre at utenlandske tjenesteleverandører blir satt ut av stand til å utføre slike tjenester.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at politiet, ifølge Riksrevisjonens Dokument 3:5 (2020–2021), har alvorlige mangler når det gjelder bekjempelse av kriminalitet på internett. Politiets fremste fagmiljø mot digital kriminalitet, NC3 ved Kripos, har så liten kapasitet at tusenvis av tips ikke følges opp, og at de kun kan bistå i ett til to store sakskompleks i året. Politiets kapasitet knyttet til digital kriminalitet vurderes av Næringslivets sikkerhetsråd (NSR) så lav at en rekke bedrifter ikke anmelder svindel, bedrageri eller datainnbrudd, jf. NSRs mørketallsundersøkelser. Fagmiljøene som jobber med digitalt politiarbeid i politidistriktene, er til dels svært små, og de har på grunn av regjeringens årelange underfinansiering av politidistriktene kombinert med pålegg om å ansette politifolk fremfor annen kompetanse som behøves, som dataingeniører og økonomer, dessverre ikke fått tilgang til den nødvendige spesialistkompetansen som trengs for å øke politiets kapasitet og evne til å bekjempe kriminalitet på internett.

Dette flertallet registrerer at regjeringens medlemmer og deres partifeller på Stortinget har en tendens til å prate mye om datakriminalitet og at kriminaliteten foregår i det digitale rom, men som Riksrevisjonens rapport viser, er det alvorlige mangler når det gjelder å iverksette virkningsfulle tiltak og bevilge tilstrekkelig med ressurser som faktisk gjør at politiet kan holde følge med utviklingen.

Dette flertallet viser til at til tross for budsjettøkning i milliardstørrelse til politiet har handlingsrommet til politidistriktene gått ned med 53 mill. kroner i perioden 2015–2019, noe som dokumenteres i områdegjennomgangen av politi- og lensmannsetaten, som ble ferdigstilt i desember 2020:

«Den svake utviklingen i politidistriktenes handlingsrom kan synes merkelig i lys av politiets realøkning i budsjettene på 4,3 mrd. kroner fra 2013 til 2020.»

Det vises til at så å si hele budsjettøkningen har gått til politisk bestemte mål, som to politifolk per 1 000 innbyggere, oppbygging av et politibyråkrati utenfor politidistriktene og utviklingsporteføljen i Politidirektoratet, samt politisk vedtatte tiltak som beredskaps-senter, politihelikoptre mv.

Dette flertallet viser til at Politidirektoratet siden 2015 har hatt en anbefaling på 200 ansatte ved NC3. Denne ambisjonen har dessverre blitt kraftig redusert til 150. Daværende politidirektør Odd Reidar Humlegård uttalte i et intervju med Politiforum 16. november 2017:

«Politidirektoratets anbefaling fra 2015 på 200 ansatte, er det som gjelder. Politiet må nemlig erkjenner risikoen for at kriminalitet i økende grad vil begås på nett eller mot IKT-systemer.»

Dette flertallet viser til merknader og forslag i denne anledning fremsatt i Innst. 248 S (2020–2021), hvor Senterpartiet sammen med Arbeiderpartiet foreslår å opprettholde målet om 200 ansatte ved utgangen av 2021.

Cyberangrep

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at verdenssamfunnet har utviklet seg til å bli et stadig mer komplekst og digitalisert samfunn, og trusler kan i dag oppstå på helt andre plattformer enn hva de tradisjonelt har gjort. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet mener at det av denne grunn er viktig å arbeide for bedre beredskap når det gjelder cybersikkerhet. Disse medlemmer mener dette arbeidet må innebære at det blant annet utvikles bedre mekanismer for både å forebygge og fange opp cyberangrep raskere, for på den måten å kunne minimere den skaden som oppstår. Disse medlemmer vil videre vise til at viktige tiltak for å bedre sikkerheten på dette området blant annet handler om utdanning og forskning. Disse medlemmer understreker viktigheten av å sikre at flere ønsker å ta utdanning innen cybersikkerhet, og samtidig styrke etterutdanningen for de som allerede i dag arbeider innen dette feltet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forsere opprettelsen av et digitalt grenseforsvar ved at etterretningstjenesten sikres tilstrekkelig finansiering av kapasitet til tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende datatrafikk.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle Felles cyberkoordineringssenter (FCKS) og Nasjonalt cybersikkerhetssenter (NCSC) gjennom tilstrekkelig finansiering

og oppdatering av hjemmelsgrunnlaget for å kunne iverksette nødvendige beskyttelsestiltak.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre finansiering for videreutvikling av Forsvarets evne til å sikre offensive cybberoperasjoner mot blant annet trusler i det digitale rom.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil fremheve spørsmålet om digital autonomi og viktigheten av dette. Digitale trusler har i løpet av de siste årene flyttet seg fra periferien til sentrum av forsvars- og sikkerhetspolitiske diskusjoner som en reaksjon på et økende og mer komplekst trusselbilde. Dette medlem er svært kritisk til regjeringens manglende vilje til å diskutere hvilken rolle digital autonomi har for samfunnssikkerheten, og viser til behandlingen av Prop. 14 S (2020–2021), jf. Innst. 87 s (2020–2021) hvor medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmet forslag om et utvalg som skal vurdere hvordan Norge skal styrke sin digitale autonomi, og forslag om en offentlig skyløsning.

Om kapittel 9: Sammensatte trusler

Komiteen viser til at meldingen beskriver sammensatte trusler som en betegnelse på en fremgangsmåte der en aktør bruker et spekter av ulike virkemidler for å påvirke og for å skaffe seg informasjon. Komiteen viser videre til at meldingen redegjør for regjeringens arbeid mot sammensatte trusler og for aktuelle tiltak.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Videreutvikle evnen til å etablere, vedlikeholde og analysere et tverrsektorielt situasjonsbilde på strategisk nivå på sivil side.
- Vurdere hvordan det sivile og militære situasjonsbildet til sammen kan forbedre den samlede nasjonale situasjonsforståelsen.
- Videreutvikle samarbeidet mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet om formidling av trussel- og risikoinformasjon.
- Styrke elevenes evne til å utøve kildekritikk gjennom innføringen av det nye læreplanverket (Kunnskapsløftet 2020) trinnvis fra skolestart høsten 2020.

Komiteen vil vise til at sammensatte trusler og virkemidler kan ha som mål å destabilisere samfunnet for å gjøre det mer sårbart, og at den potensielle bredden i virkemiddelbruken gjør det krevende å etablere en best mulig situasjonsforståelse på tvers av sektorer

og ulike virkemidler. Komiteen registrerer at desinformasjon, investeringer i næringsvirksomhet, korrupsjon, sjikane mot myndighetspersoner, påvirkning av valg, rekruttering eller innplassering av utro tjenere i kommersielle eller offentlige virksomheter samt digitale angrep er eksempler på mulig virkemiddelbruk.

Komiteen merker seg at innsatsen mot sammensatte trusler har fire hovedelement: deteksjon (avdekke hendelser), identifikasjon (forstå hva formålet med virkemiddelbruken er), attribusjon (avdekke hvem som står bak) og reaksjon (håndtere hendelsen).

Komiteen registrerer at arbeidet mot sammensatte trusler berører alle departement og en rekke underliggende virksomheter. Komiteen registrerer videre at god forståelse av trusselbildet og av egne sårbarheter på tvers av sektorer er avgjørende i dette arbeidet, og at risiko- og sårbarhetsanalyser derfor er et viktig element i arbeidet mot sammensatte trusler.

Komiteen merker seg at god koordinering mellom ulike sektormyndigheter og god dialog mellom myndighetene og private og halvstatlige virksomheter om trusselbildet og hendelser er viktig for å se helheten i trusselbildet. Komiteen merker seg videre at det er viktig at norske virksomheter varsler om hendelser de mistenker kan være et påvirkningsforsøk.

Komiteen er enig med regjeringen i at bevissthet i både offentlig forvaltning, private virksomheter og hos den enkelte borger om at sårbarheter vil kunne utnyttes, er en forutsetning for at man i så stor grad som mulig skal kunne forebygge at dette skjer.

Komiteen støtter for øvrig de tiltakene regjeringen foreslår under kapittelet i meldingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til at sikkerhetssituasjonen i våre nærområder er mer tilspisset enn på lang tid, og langtidspanen for forsvarssektoren som ble lagt fram i 2020, peker på stor sannsynlighet for at den negative utviklingen vil fortsette. Flere faktorer gjør at Norge må ha et ekstra bevisst forhold til nasjonal sikkerhet og beredskap. Norge er et langstrakt land med enorme havområder, en liten befolkning og en stormakt som nabo. Norge har en av verdens lengste kystlinjer, som også har svært verdifulle naturressurser. I tillegg har den norske kysten en meget sentral militær strategisk plassering. Ressursrike og geopolitisk viktige områder er tradisjonelt mer utsatt for konflikter. Norge må ha et nasjonalt forsvar som gjør landet i stand til å takle et bredt spekter av trusler. Nasjonen må være forberedt på å kunne takle militære kriser av et visst omfang uten å være avhengig av assistanse fra NATO.

Flertallet viser til at sammensatt virkemiddelbruk i økende grad er tatt i bruk av statlige aktører og igjen er blitt aktualisert i Norges nærområder blant an-

net gjennom Ukraina-krisen. Slik krigføring er en sammenblanding av konvensjonell og ukonvensjonell bruk av volds- og tvangsmakt. Desinformasjon, oppkjøp av strategiske ressurser, kontroll over energiresurser og utfordringer mot vår rettsorden er eksempler på ulike former for virkemiddelbruk som kan representere slike trusler. Dette er i seg selv ikke noe nytt. Likevel blir den økende koordinerte bruken av militære og ikke-militære midler utfordrende for Norge fordi den blant annet er blitt brukt av Russland i nyere tid, og ikke minst fordi maktbruken er så tvetydig og det kan være vanskelig å enes om hva som er riktig type respons.

Flertallet mener at uavhengig av om man står overfor omfattende terrorangrep, press mot norsk grense, infrastruktur eller sentrale nasjonale institusjoner, eller i verste fall invasjon, er man avhengig av å ha folk over hele Norge som har evne og vilje til å beskytte landet og trygge lokalsamfunnet sitt. Gjennom verneplikten har Norge tradisjonelt sikret en bred rekruttering til Forsvaret. Avtjening av militær tjeneste innebærer en bevisst- og ansvarliggjøring av store deler av befolkningen. I dag avtjener langt færre verneplikten enn tidligere. Det har foreløpig ikke oppstått en situasjon der samfunnet har fått testet hvilke konsekvenser dette kan ha for beredskapen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av objektsikkerhet, Dokument 3:11 (2017–2018), der det ble fremmet svært alvorlig kritikk av manglende grunnsikring av skjermingsverdige objekter i politiet og Forsvaret. Rapporten førte til høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen samt Innst. 88 S (2018–2019). Disse medlemmer understreker at dette er et kontinuerlig arbeid. Planverk og øvelser må repeteres jevnlig for å sikre kompetanse og kunnskap knyttet til objektsikring.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at politiets skjermingsverdige objekter nå er sikret i tråd med regelverket slik politiet forstår det, men det pågår fortsatt arbeid med sikring av øvrig kritisk infrastruktur, herunder operasjonssentraler. Disse medlemmer vil minne om at Politidirektoratets plan går over fem år (2019–2023). Planen omhandler tiltak som er kostnadsberegnet til i overkant av 300 mill. kroner, og omfatter sikring av skjermingsverdige objekter i politiet samt alle operasjonssentralene.

Om kapittel 10: Forebygging og beredskap lokalt og regionalt

Komiteen viser til at på kommunalt og regionalt nivå har kommunene og fylkene et grunnleggende ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Ut-

viklingen i utfordringsbildet, med blant annet økte påkjenninger fra naturhendelser, stiller skjerpede krav til samfunnssikkerhetsarbeidet på lokalt og regionalt nivå.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Styrke brannutdanningen ved å etablere en ny, offentlig toårig fagskole for utdanning av brann- og redningspersonell i Tjeldsund kommune i Troms og Finnmark.
- Fortsette samlokalisering av nødmeldingssentralene til brann- og redningsvesenet og politiet.
- Utrede fremtidig forvaltning av elsikkerhetsområdet.
- Gi i oppdrag til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), i samarbeid med relevante aktører, å vurdere og foreslå kriterier for trygge oppholdssteder for befolkningen ved evakuering i hele krisespekteret. Tilfluktsromordningen i sin nåværende form avvikles når det er etablert en ny ordning for trygge oppholdssteder for befolkningen.
- Se nærmere på samhandlingen mellom de tre nødetatene.
- Styrke nærværet i politidistriktene gjennom å øke bevilgningen tilsvarende 400 politistillinger, som i hovedsak skal gå til de geografiske driftsenhetene i distriktene.
- Styrke grunnberedskapen i politiet ved å tilrettelegge for at innsatspersonell i politidistriktene får økt mulighet til å trene ved politiets nasjonale beredskapssenter.

Lokal og regional beredskap

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er kritiske til at den nære beredskapen ikke er høyt nok prioritert. Flertallet er oppatt av at det bygges en sterk beredskap mot kriser, naturkatastrofer, ulykker, pandemier og terrorhendelser i hele landet. Beredskap er i sin natur lokal, og forebygging og krisehåndtering må skje lokalt der krisene inntrer. Derfor er det etter flertallets syn kritikkverdig at ressursene som er satt av til beredskap i kommunene, er langt fra å stemme overens med forpliktelsene som ligger på kommunene.

Flertallet viser til at nærhetsprinsippet, at kriser organisatorisk skal håndteres på lavest mulig nivå, er slått fast som et av de grunnleggende prinsippene i norsk beredskap. Likevel er det betydelige mangler i den nære beredskapen, i den grad at de politiske intensjonene om beredskap ikke blir oppfylt. Gjennom den kommunale beredskapsplikten har kommunene fra 2011 hatt et særlig ansvar for alle slags kriser innenfor sine grenser. Dette ansvaret har ikke blitt fulgt av midler. De friske midlene som har kommet til beredskap siden 22. juli 2011, har i hovedsak tilfalt satsinger på departements- og direktoratsnivå.

Flertallet viser til at mange kommuner bryter minimumskravene i lov og forskrift til øvelser, risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner. Dette kan knyttes både til for lite ressurser i mange kommuner og til lav bevissthet om beredskap blant kommunepolitikere. Konsekvensen er at evnen til å møte særlig de alvorlige krisene er for svak. Det setter blant annet ytterligere press på det kommunale brannvesenet i skarpe situasjoner. Brannvesenet har nå helseoppdrag som sin vanligste oppdragstype.

Flertallet er kritisk til mangelfulle tiltak i samfunnssikkerhetsmeldingen knyttet til gjennomføringen av øvelser. I meldingen heter det at «[d]et øves mye på ulike forvaltningsnivåer og i forskjellige sektorer». Det er likevel grunn til å advare om at det øves for lite i flere deler av beredskapsapparatet. For Sivilforsvaret beskriver samfunnssikkerhetsmeldingen øvingsnivået som «for lavt til å vedlikeholde grunnleggende ferdigheter». I DSBs kommuneundersøkelse for 2020 fremgår det at noe over en tidel av kommunene ikke har øvd på overordnet beredskapsplan de siste to årene og dermed bryter de lovpålagte minimumskravene. Bare noe over halvparten av kommunene har øvd sammen med andre kommuner, halvparten sammen med frivilligheten og en tredel sammen med henholdsvis private aktører, Sivilforsvaret og Forsvaret.

Læring gjennom og etter øvelser bedrer evnen til å håndtere hendelser, og flertallet mener en ambisjon om å løfte kvaliteten på beredskapen i Norge må innebære et planmessig arbeid for å styrke øvelsenes kvalitet og øke antallet øvelser. En egen nasjonal pott for samvirkeøvelser kunne bidratt til å skape insentiver til flere øvelser med en tydeligere samvirke-dimensjon, og flertallet mener dette er noe som bør vurderes.

Det er slik flertallet ser det, også behov for å etablere et regionalt, utøvende ledd for å videreutvikle og gjennomføre opplærings- og øvingsaktiviteter innenfor samvirke. Allerede i 2015 ble Justis- og beredskapsdepartementet forelagt Mulighetsstudien fra DSB, som anbefalte å etablere ett kompetanse- og øvings-senter i hver landsdel.

Flertallet vil påpeke at fremfor tydelige nasjonale prioriteringer og effektiviseringsplaner har statlige beredskapsaktører gjennom ABE-reformen fått flate osthøvelkutt, også aktører som jobber operativt med beredskap over hele landet. I et bredere perspektiv utfordrer sentralisering av både offentlig og privat virksomhet beredskaps-evnen, også av virksomheter som ikke har beredskap som sin kjernevirksomhet. Om et lokalsamfunn mister butikker, offentlige kontor og gårder, er det færre som kan stille opp i den frivillige beredskapen, og færre virksomheter som har viktig utstyr, maskiner og lokalkunnskap. Gode, fullstendige lokalsamfunn der folk stiller opp for hverandre i kriser, er også best for beredskapen.

Flertallet mener det er behov for et løft for den nære beredskapen i form av flere øvelser, økt koordinering og samvirke, bedret kompetanse og styrket finansiering, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke den kommunale beredskapen, blant annet ved å sørge for bedre samordning og flere øvelser på tvers av kommuner og med andre relevante aktører samt helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser.»

«Stortinget ber regjeringen etablere regionale øvings- og beredskaps-sentre for samtrenting og kompetansebygging, som også vil fungere som ressursbanker for regionale beredskapsressurser.»

«Stortinget ber regjeringen styrke statsforvalternes pådriver- og veilederfunksjon på beredskapsområdet.»

Flertallet viser til at nødetatene og kommunene sjelden øver sammen på realistiske scenario og hendelser som faktisk skjer ofte. For eksempel øves det på tildels spektakulære terrorangrep og skoleskyting, mens hendelser som tunnelbrann, skogbrann, flom, større trafikkulykker, gasslekkasje og lokale smitteutbrudd øves på langt sjeldnere. Flertallet mener det er viktig at alle aktører som er involvert i hendelser, øver sammen, herunder kommuner, fylker, nødetater, Hovedredningssentralen, frivillige organisasjoner og Forsvaret, noe som også ble trukket frem av Norges offisers- og spesialistforbund under høringen.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at etater som har ansvar for ulike deler av samfunnets beredskap, øver sammen i tråd med gjeldende trusselbilde.»

«Stortinget ber regjeringen sikre koordinert planverk og øvelser på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer samt at de ulike aktørene øver jevnlig sammen.»

Flertallet understreker at forskningen viser at klimaendringene setter beredskapen på nye prøver, og savner tiltak som svarer til behovet for å forebygge og håndtere naturhendelser. Nedbørmengden i Norge vil fortsette å øke, inkludert hyppigere ekstremnedbør. Vi må forvente flere jord-, flom- og sørpeskred. En konsekvens av dette er at det blir viktigere å styrke beredskapsapparatet og kommunenes evne til å møte klimaendringene. Når det er vanskeligere å forutse hvor naturhendelser oppstår, og hendelsene er hyppigere, blir det viktigere med tilstrekkelig desentralisert beredskapskapasitet. Investeringer i vedlikehold og forebygging kan spare det offentlige og private for kostnader, samtidig som dette er kostbart på kort sikt og ofte vanskelig å prioritere fremfor synligere og målbare resulta-

ter. Etter flertallets syn bør det tas et overordnet, nasjonalt beredskapsansvar for å sikre bedre mot konsekvenser av klimaendringer.

Flertallet viser til at en undersøkelse fra klimastiftelsen Cicero viser at det er store forskjeller i hvor langt kommunene har kommet i klimatilpasningsarbeidet. En tilnærming til denne utfordringen kan etter flertallets syn være å utvide de nasjonale ordningene for klimafond. En annen kan være en forsikringspool for naturskade, for eksempel slik KS' FoU-rapport «Fornyelse av finansieringsordninger ved naturskade, tilpasset kommunenes behov» tar til orde for.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre økt finansiering av kommunenes klimatilpasningstiltak og klimarelevant vedlikeholdsetterslep i kommunene og øke kvaliteten på klimatilpasset planlegging i kommunen.»

«Stortinget ber regjeringen utrede en rentekom-pensasjonsordning for kommunale vann- og avløpsanlegg og en felles forsikringsordning for naturhendelser i kommunene.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til at ekstremvær og flom, store ulykker, brann og epidemier er eksempler på bredden av uønskede hendelser som kan ramme fylker og kommuner, og som setter beredskapen lokalt og regionalt på prøve. Samtidig gjør digitaliseringen av viktige samfunnsfunksjoner og tjenester risikobildet mer sammensatt og omskiftelig.

Disse medlemmer vil minne om at et av de største temaene i evalueringen etter 22. juli ble «ressursene som ikke fant hverandre». Disse medlemmer har merket seg at denne situasjonen har endret seg betydelig de senere årene. Disse medlemmer vil vise til at det både etter ekstremnedbøren som traff Jølster sommeren 2018, redningsaksjonen av cruiseskipet Viking Sky i Hustadvika våren 2019 og kvikkleireskredet i Gjerdrum i romjulen 2020, ble fremhevet som en vesentlig styrke for redningsarbeidet at ressursene nå finner hverandre og samhandler bedre. Brann- og redningssjef i Øvre Romerike, Anders Løberg, uttalte følgende til Dagbladet 8. januar 2021 i forbindelse med kvikkleireskredet i Gjerdrum:

«Det har vært veldig mye som har skjedd etter 22. juli og kommisjonens rapport. Det med at ressursene ikke fant hverandre den gangen, det har ikke skjedd her. Den satsingen man har gjort for å øke samarbeidet mellom spesielt nødetatene og andre aktører; sivilforsvaret, forsvaret, norske redningshunder, i ulike scenarioer og øvelser, har styrket samarbeidet og gjort dette mulig, sier han og fortsetter: - Slik har de altså hatt evnen til å finne hverandre og evnet å levere et mye bedre resultat enn om vi ikke hadde satset på det.

Jeg tror at vi har lært mye etter 22 juli og vi er mye bedre i stand til å håndtere hendelser enn vi var den gangen.»

Disse medlemmer registrerer at representanter fra både kommunen, politiet og Forsvaret deler brann- og redningssjefens oppfatning.

Disse medlemmer vil vise til at alle hendelser skjer i en kommune, og at kommunenes rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er betydelig. Disse medlemmer er enige med regjeringen i at det i dette arbeidet er avgjørende at lokale og regionale myndigheter har de verktøy og hjemler de trenger for å kunne drive god arealplanlegging og gjennomføre nødvendige tiltak. Samfunnssikkerhetsaktører på lokalt og regionalt nivå må ha kompetanse om utfordringsbildet og være godt samordnet.

Disse medlemmer merker seg at DSBs undersøkelse viser at det i flere år har vært en positiv utvikling i arbeidet med kommunal beredskapsplikt, og at stadig flere kommuner tilfredsstiller kravene til helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser, beredskapsplaner og øvelser. Disse medlemmer mener det er svært positivt at hele 98 pst. av kommunene i 2020 oppgir at de har gjennomført helhetlig ROS. Disse medlemmer bekymrer seg imidlertid over at kvaliteten på analysene varierer, at bare 61 pst. av kommunene oppfyller minimumskravene i forskrift til kommunal beredskapsplikt og at kommunene i for liten grad bruker plan- og bygningsloven som et aktivt virkemiddel for å ivareta samfunnssikkerheten. Disse medlemmer mener at det må være en ambisjon at kvaliteten på analysearbeidet heves, og at kommunene i større grad bruker plan- og bygningsloven som et aktivt virkemiddel i samfunnssikkerhetsarbeidet.

Disse medlemmer ser positivt på at DSB tar en aktiv rolle i å bistå kommunene i det viktige samfunnssikkerhetsarbeidet, og viser i denne sammenhengen til at direktoratet i 2018 ga ut en ny veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt, og at det har blitt utarbeidet en veileder for samfunnssikkerhet i kommunenes arealplanlegging og en egen veileder i hvordan man kan ivareta samfunnssikkerhet og klimatilpasning i planlegging etter plan- og bygningsloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at naturhendelser truer liv, helse, materielle verdier og kritisk infrastruktur. Samtidig øker faren for flom, skred, storflom og overvann. Disse medlemmer viser til at værphenomener som tidligere var knyttet til en bestemt årstid, nå i økende grad inntrer uavhengig av årstid og ofte samtidig. Dette kan utfordre allerede etablert infrastruktur, slik som eksempelvis ved leire- og jordrasene som gikk i Jølster i 2019, der hus, næringsområder og infrastruktur ble ødelagt. Ras- og flombarrirer var forut for hendelsen bygget i åssidene i Jølster, men rasbanene viste med all tydelighet

at denne naturkatastrofen ikke utviklet seg som forventet. I desember 2020 viste kvikkleireskredet i Gjerdrum hvordan naturkatastrofer har fatale konsekvenser. Disse medlemmer viser videre til at det i sommerhalvåret 2018 var store og langvarige skogbranner i store deler av landet, og i 2019 oppstod det lyngbrann i Nord-Norge forårsaket av tørke og lite nedbør. Disse hendelsene viser, som mange andre, hvor krevende det er å forutsi hvor, når og hvordan neste hendelse vil inntreffe, og hvor høye krav som stilles for å sikre samfunnets totale beredskap.

Disse medlemmer vil understreke at nasjonale og lokale konsekvenser, omfang, styrke og hyppighet av naturhendelser kan ramme samfunnskritiske funksjoner eller lamme deler av samfunnet, både lokalt og nasjonalt. Dette vil påvirke befolkningens tillit til myndighetene, og disse medlemmer understreker at tilliten til samfunnet og samfunnsstrukturer er særlig viktig i slike situasjoner. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til at utbruddet av covid-19 har vist hvordan både kommunikasjonslinjer, beslutningslinjer og ansvarlinjer har blitt utfordret i en situasjon der hele nasjonen har blitt rammet. Disse medlemmer mener utbruddet av pandemien har vist at det er behov for mer kompetanse og bedre kommunikasjonsplaner samt bedre koordinering og samarbeid på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

Disse medlemmer viser videre til at kommunenes beredskap til å håndtere ulike hendelser, herunder skader forvoldt av naturhendelser, avhenger av blant annet et profesjonelt og slagkraftig brann- og redningsvesen med god evne til å håndtere større og krevende hendelser, god koordinert innsats av nødetatene og aktuelle faginstanser samt samarbeid med redningstjenesten og frivillige.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå sivilbeskyttelsesloven opp mot dagens utfordringer og behov og komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som tydeliggjør og presiserer nødetatenes ansvar.»

«Stortinget ber regjeringen påse at den kommunale beredskapsplikten blir tydeligere forankret i planer og prosesser etter plan- og bygningsloven.»

«Stortinget ber regjeringen oppstille krav til antall øvelser- desktop-øvelser og faktiske øvelser for alle nødetater.»

Sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at samfunnsikkerhets-

meldingen oppsummerer de sivile beskyttelsestiltakene som «samlet sett mangelfulle og utdaterte, og tiltakene vil ikke kunne beskytte befolkningen på en tilfredsstillende måte». Flertallet er sterkt kritiske til at samfunnsikkerhetsmeldingen ikke inneholder tiltak som står i stil med denne alvorlige situasjonsbeskrivelsen.

Flertallet viser til at Sivilforsvaret, som har det overordnede ansvaret for de sivile beskyttelsestiltakene, som blant annet evakuering av befolkningen, har blitt underprioritert over tid og har mangler innen både utstyr, øvelser og kompetanse. Totalforsvarskonseptet, LTP for Forsvaret, den sikkerhetspolitiske situasjonen og klimaendringene tilsier slik flertallet ser det, en styrking av Sivilforsvarets kapasitet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ruste Sivilforsvaret for fremtidens samfunnsbehov gjennom å utrede utvidet grunnutdanning og sette av midler over statsbudsjettet til oppdatert utstyr og flere øvelser.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker behovet for at innbyggerne er informert om hvordan de kan sørge for god egenberedskap. Dersom innbyggerne er forberedt på kriser og har mat, vann og nødvendig utstyr tilgjengelig for noen dager eller uker, vil det offentlige og beredskapsorganisasjoner ha mer handlingsrom til å håndtere kriser i startfasen. DSB arbeider for at befolkningen skal klare seg alene i inntil 72 timer. Både Stavanger kommune og Oslo kommune lagde egne kampanjer for egenberedskap i 2019, mens DSB lagde materiell for hele landet. Egenberedskap er viktig både med tanke på strømprudd, manglende vannforsyning, medisinnangel, pandemi og andre kritiske situasjoner.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at målet bør være at befolkningen skal klare seg alene i minst 72 timer, ikke inntil 72 timer, og at en nasjonal kampanje om egenberedskap i regi av DSB bør gjentas årlig fordi budskapet er relevant for en rekke uønskede hendelser, og fordi det er viktig at befolkningen får en jevnlig påminnelse. Sverige har gjennomført en liknende kampanje flere ganger de siste årene. Det er svært viktig at så store deler av befolkningen som mulig klarer å ta vare på seg selv hvis og når en krise inntreffer. De ulike involverte etatene og aktørene må kunne konsentrere seg om å håndtere krisen, gi hjelp til personer som

ikke klarer å ta vare på seg selv, og forberede løsninger for befolkningen for øvrig dersom krisen varer lenger enn det egenberedskapen strekker til for.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjennomføres en årlig egenberedskapskampanje for å minne befolkningen om å sikre egne elementære behov dersom og når ulike kriser inntreffer.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Sivilforsvaret er en del av totalforsvaret og har som primær oppgave å verne sivilbefolkningen i krig. Disse medlemmer viser videre til at Sivilforsvaret i tillegg utgjør en betydelig forsterkningsressurs som gir støtte til nød- og beredskapsetatene i hele krisespekteret. Disse medlemmer merker seg at Sivilforsvarets innsatsstatistikk bekrefter at kapasiteter og leveranser innen forsterkning er relevante og etterspurte, og at antall innsatser er stadig økende. Disse medlemmer er glade for at Sivilforsvaret er tilført ekstra ressurser til øving, grunnkurs, personell, utstyr og vedlikehold de senere årene. Disse medlemmer støtter regjeringens beslutning om ikke å endre distriktsstrukturen i Sivilforsvaret på nåværende tidspunkt.

Disse medlemmer mener det lenge har vært behov for å gjøre en grundig vurdering av dagens sivile beskyttelsestiltak, og er glade for at regjeringen har tatt dette på alvor og nå foreslår tiltak for å styrke beredskapen og for å beskytte befolkningen på en tilfredsstillende måte.

Disse medlemmer merker seg at DSB – med bistand fra blant annet Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) – har utarbeidet en konseptutredning med anbefalinger om hvilket sivilforsvar og hvilke sivile beskyttelsestiltak Norge bør ha i fremtiden. Disse medlemmer registrerer at dagens sivile beskyttelsestiltak synes mangelfulle og utdaterte, og at disse ikke vil kunne beskytte befolkningen på en tilfredsstillende måte. Disse medlemmer støtter regjeringens beslutning om at innretningen av fremtidige sivile beskyttelsestiltak skal baseres på tre hovedtiltak: rettidig befolkningsvarsling med høy dekningsgrad, hensiktsmessig evakuering til trygge oppholdssteder og egenberedskap.

Disse medlemmer er enige med regjeringen i at rettidig og nøyaktig befolkningsvarsling med høy dekningsgrad for fred, krise og krig suppleres med et nytt nasjonalt mobilbasert befolkningsvarslingssystem i tillegg til dagens tyfonanlegg.

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at dagens tilfluktsrom har en dekningsgrad på om lag 50 pst. av befolkningen, og at det er store regionale forskjeller på landsbasis. Disse medlemmer registrerer at FFI mener at tilfluktsrom har mistet mye av sin

relevans sett i lys av et endret risiko- og sårbarhetsbilde, nye sårbarheter i samfunnet og ny våpenteknologi. Disse medlemmer merker seg også at flere NATO-land vurderer tilfluktsrom som mindre aktuelle grunnet kort varslingstid ved angrep, og anbefaler at sivil beskyttelse i større grad baseres på effektiv varsling og informasjon, og at det må søkes dekning der man oppholder seg.

Disse medlemmer er enige med regjeringen i at det vil være u hensiktsmessig å bygge opp en beskyttelsesordning som mest trolig er utdatert, og som i tillegg viser seg å ha en uforholdsmessig stor kostnad. Disse medlemmer støtter Justis- og beredskapsdepartementets oppdrag til DSB, som i samarbeid med relevante aktører skal vurdere og foreslå kriterier for trygge oppholdssteder for befolkningen. Disse medlemmer viser videre til at det som en del av dette arbeidet skal vurderes å videreføre tilfluktsrom med høy beskyttelsesevne i spesielt utsatte områder. Disse medlemmer registrerer at DSB i en artikkel i Aftenposten fra 1. juni 2017 viser til at én plass i et tilfluktsrom koster 22 000 kroner, og at dersom dekningsgraden skal økes med én pst., vil det koste rundt én mrd. kroner.

Disse medlemmer merker seg at en brosjyre i regi av DSB med råd om egenberedskap ble distribuert til alle landets husstander i 2018. Disse medlemmer registrerer at kampanjen fikk betydelig oppmerksomhet og har bidratt til økt oppmerksomhet i befolkningen om betydningen av egenberedskap. Disse medlemmer er enige med regjeringen i at egenbeskyttelsestiltak gir god beskyttelse mot mange typer uønskede hendelser både i fredstid og ved krigshandlinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at naturhendelser, store ulykker, brann, epidemier og bortfall av kritiske samfunnsfunksjoner som strøm og kommunikasjon alle er eksempler på uønskede hendelser som kan ramme det norske samfunnets innbyggere og få store konsekvenser for dem som rammes. Slike hendelser har tradisjonelt vært forårsaket av naturkatastrofer som flom og skred, men samtidig er alle samfunnskritiske funksjoner også utfordret av det sikkerhetspolitiske bildet og av digitalisering, der den gjensidige avhengigheten er stor. Disse medlemmer understreker at dersom én av de nevnte funksjoner bortfaller i en situasjon som allerede er kritisk, kan det bli svært krevende å gi befolkningen den nødvendige informasjon eller å iverksette varsling og innkalling av beredskaps- og/eller sikkerhetspersonell.

Disse medlemmer understreker at de sivile beskyttelsestiltakene må ivareta befolkningens behov for beskyttelse i hele krisespekteret, herunder også en utforsigbar sikkerhetspolitisk situasjon. Disse medlemmer mener derfor at i denne sammenhengen er

Forsvarets og E-tjenestens trusselvurderinger svært viktige.

Disse medlemmer vil understreke at Sivilforsvaret utgjør en betydelig og viktig del av Norges totale beredskapsvevne og har som hovedoppgave å verne sivilbefolkningen i krig, i tillegg til å være en statlig forsterkningsressurs for nød- og beredskapsetatene i hele krisespekteret. Disse medlemmer viser til at Sivilforsvaret også er en viktig støttespiller i den norske redningstjenesten. Sivilforsvaret driver omfattende varslingstjeneste, inngår i atomberedskapen og har samtidig som oppgave å bidra ved internasjonale krisesituasjoner. Imidlertid har disse medlemmer merket seg at utdanning og tjenestetid i Sivilforsvaret samt anledningen de har til å øve, både alene på enkeltoppgaver og ferdigheter og på det å bidra i fellesøvelser med andre etater, er svært begrenset. Disse medlemmer understreker at det er et stort etterslep på helt nødvendig materiell og samtidig lave budsjetter. Disse medlemmer mener derfor at det er nødvendig med en betydelig styrking av Sivilforsvaret, og vil vise til at Fremskrittspartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2021 foreslo å styrke Sivilforsvaret med 150 mill. kroner.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ved en væpnet konflikt eller et angrep på Norge får sivilbefolkningen i nærheten av sivile og militære mål beskyttelse gjennom rask tilgang på sivile beskyttelsestiltak, og samtidig påse at det gjennomføres øvelser for evakuering av sivilbefolkningen i utsatte områder.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre informasjonskampanjer overfor sivilbefolkningen om aktuelle sivilbeskyttelsestiltak for ulike typer trusler.»

Disse medlemmer viser videre til at en av de sentrale begrunnelsene for opprettelsen av Sivilforsvaret ligger i folkerettens fundamentale forutsetninger om at sivilbefolkningen har krav på beskyttelse i krig. Disse medlemmer viser til at Sivilforsvaret med grunnlag i Genèvekonvensjonene har krav på beskyttelse av personell, materiell og anlegg i krigstid. Disse medlemmer understreker at bestemmelsene gir Sivilforsvaret rett til å fortsette sin virksomhet i kampområder og på okkupert område. Folkerettslig anerkjente og beskyttede sivilforsvarsvirksomheter i krig er blant annet varsling, evakuering, administrasjon av tilfluktsrom, redningsaksjoner, opprettholdelse av orden, dekontaminering og lignende vernetiltak, bekjempelse av

brann, nødtiltak for å ta hånd om døde, nøddinnkvartering og nødforsyninger.

Disse medlemmer viser til at i fredstid har Sivilforsvaret som tilleggsoppdrag å være statens forsterkningsressurs som bistår de sivile nød- og beredskapsetatene, Mattilsynet og andre offentlige organisasjoner med sikte på å øke deres yteevne ved redningsaksjoner og annen innsats ved uønskede hendelser. Disse medlemmer vil vise til at det siste året har Sivilforsvaret blant annet besørget livsnødvendig forsterkning ved drift av karantenehotell, teststasjoner for covid-19 ved riksgrensen, ordenstjeneste ved gruppevaksinering, rensestasjoner for politiet mv. Disse medlemmer understreker at dette er samfunnsnødvendige oppdrag som har vært utført ved siden av omfattende bistand ved nylige tragiske hendelser som kvikkleireskredet på Gjerdrum i desember 2020 og hyttebrannen ved Risøyhamn i januar 2021.

Disse medlemmer viser til at i forbindelse med etableringen av Sivilforsvaret som egen regional etat med direkte styringslinje til Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap i 2003 opphørte ordningen med politimesteren som kretssjef for Sivilforsvaret. Disse medlemmer viser til at antallet sivilforsvarsenheter da ble fastsatt til 20. Det fremgår av St.meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnsikkerhet – veien til et mindre sårbart samfunn pkt. 9.1.4 at distriktssjefen ved Sivilforsvaret vil være ansvarlig, og skal avgjøre om Sivilforsvaret kan yte hjelp, og på hvilken måte. Anmodning om bistand fra Sivilforsvaret rettes til sivilforsvarsdistriktet der den uønskede hendelsen truer eller har skjedd. Disse medlemmer viser til at dette er konkretisert i departementets instruks for Sivilforsvarets distriktssjefer og om inndeling av Sivilforsvarets distrikter fra 2004.

Disse medlemmer mener at Sivilforsvaret skal være en sentral samvirkeaktør i det norske redningskonseptet og i det norske totalforsvaret. Disse medlemmer understreker at dette innebærer at Sivilforsvaret skal ta initiativ til og følge opp samarbeid med nødetater, kommunene, statsforvalteren, militære myndigheter og frivillige organisasjoner m.fl.

Disse medlemmer viser til at dersom forbindelsen med DSB blir brutt i krig, utøver distriktssjefen på eget ansvar og i samarbeid med sivile og militære myndigheter den nødvendige myndighet for å ivareta Sivilforsvarets oppgaver, se distriktssjefinstruksen § 6. Disse medlemmer understreker at ved eventuell okkupasjon vil det primært være distriktssjefen som kommuniserer med okkupasjonsmakten for å ivareta sivilforsvarsoppgavene i medhold av folkeretten.

Disse medlemmer viser til at det i meldingens punkt 10.4, i underpunktet om evakuering opplyses at det er politiets oppgave å evakuere. Disse medlemmer vil imidlertid vise til sivilbeskyttelsesloven § 17, hvor det slås fast at det i krig mv. er Sivilforsvaret som er

evakueringsmyndighet. Disse medlemmer viser til at bestemmelsen baseres på Sivilforsvarets folkerettslige beskyttelse i forbindelse med evakueringsoppdrag. Disse medlemmer savner en omtale av denne viktige bestemmelsen som er utelatt i meldingen.

Disse medlemmer viser til at Sivilforsvaret også kan benyttes til oppgaver utenfor landets grenser. Internasjonal solidaritet og verdien av samarbeid mellom ulike stater tilsier en videreføring av slike oppgaver. Disse medlemmer viser til at sivilbeskyttelsesloven derfor legger opp til at Sivilforsvaret, etter godkjenning fra Sivilforsvarets myndigheter, skal kunne bistå ved internasjonale oppdrag. Disse medlemmer understreker at slike oppdrag skal baseres på frivillighet, altså avtale mellom den enkelte og Sivilforsvarets myndigheter. Disse medlemmer viser til at nærmere bestemmelser om Sivilforsvarets ansvar, oppgaver og fullmakter fremgår av sivilbeskyttelsesloven § 4 og lovens ulike særbestemmelser, og viser til at Stortinget med dette har gitt loven en utforming som åpner for at Sivilforsvaret kan tillegges andre oppgaver dersom fremtidige behov skulle tilsi dette.

Disse medlemmer viser også til at dersom nasjonen blir utsatt for harde prøvelser, som krig eller krigslignende tilstander, vil det kunne oppstå situasjoner hvor nasjonale kommunikasjonsløsninger ikke fungerer, og hvor Sivilforsvaret selv må ta avgjørelser om oppgaveløsning ut fra lovgitt ansvar, rolle og myndighet. Disse medlemmer understreker at dette også vil kunne gjelde under krise i fredstid, eksempelvis ved bortfall av EKOM eller i uvær med stengte veier, bruer, fergesamband og flyplasser.

Disse medlemmer viser til at digitalisering generelt, og i offentlig sektor spesielt, forventes å skape effektivisering, særlig innen byråkrati og forvaltning. Disse medlemmer understreker at utfordringen her er at hybrid og asymmetrisk krigføring, «gråsoner mellom krig og fred», nettopp utfordrer svakheter i systemer som er EKOM-avhengige, som ofte er toppstyrte og sentraliserte, og som er helt avhengige av sømløs og effektiv digital kommunikasjon. Disse medlemmer viser til at dersom denne kommunikasjonen brytes, infiltreres eller gjøres ustabil, og man ikke har en grad av autonomi på regionalt nivå, vil man som nasjon bli ekstra sårbar. Årsaken kan være et for ensidig fokus på effektivitet gjennom sentralisering uten å ta nødvendige hensyn til samfunnsikkerheten. Disse medlemmer viser til at erfaringer fra Ukraina, etter annekteringen av Krim, med all tydelighet viser hvilke konsekvenser det kan få når en ytre fiende har kapasitet til å utføre effektiv og målrettet cyberkrigføring. Disse medlemmer understreker at det mest effektive motiltaket ofte vil være å sørge for tilstrekkelig robuste regionale ledd, også på sivil side, med betydelig grad av autonomi. Disse medlemmer mener derfor det er

viktig at Sivilforsvaret opprettholder og styrker sin regionale inndeling. En desentralisert sivilforsvarsstruktur er, slik disse medlemmer ser det, en grunnleggende forutsetning ut fra behovet for autonomi og en erkjennelse av at Sivilforsvarets innsatser i all hovedsak løses lokalt, der folk bor og lever.

Disse medlemmer viser til at lovgiver har vært tydelig på hvilke forventninger som stilles til Sivilforsvaret, gjennom sivilbeskyttelsesloven. Disse medlemmer understreker at i en akutt situasjon forventes det at Sivilforsvaret, gjennom de regionale ledd, skal reagere kompetent og effektivt. I krig og væpnet konflikt kan Sivilforsvaret på enkelt og effektivt vis gi fullmakter som utløser myndighetsutøvelse av betydelig grad og innvirkning overfor samfunnsaktører og innbyggere. Disse medlemmer understreker at det er viktig at Sivilforsvaret er seg dette ansvaret bevisst og er forberedt. Disse medlemmer viser til at etatsstyringen overfor Sivilforsvaret av denne grunn bør preges av den myndighet og det ansvar som etaten, på regionalt nivå, er tillagt. Disse medlemmer mener at etatsstyringen i det daglige bør gjenspeile det handlingsrom som Sivilforsvarets regionale ledd, distriktene, må ha i hele krisespekteret. Disse medlemmer viser til at historien har lært oss hvilke konsekvenser uklarhet med hensyn til myndighet og ansvar kan medføre, og viser til at denne erfaringen kan spores helt tilbake til 9. april 1940. Disse medlemmer understreker at det er viktigere enn noen gang at vi lar intensjonen i lover og forskrifter laget etter 2. verdenskrig prege tankesett og planlegging i nåtid. Disse medlemmer presiserer at disse medlemmer intensjon er å sørge for tydelighet når det gjelder ansvar og myndighet, og at beredskapsprinsippene om ansvar, nærhet, likhet og samvirke er ivaretatt i ord og handling.

Disse medlemmer understreker at ut fra behovet for autonomi ser disse medlemmer det som viktig at Sivilforsvarets distriktssjefinstruks fremholdes som et viktig virkemiddel for regional autonomi slik at Sivilforsvaret fremstår som en selvstendig, regional statsetat. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om regional autonomi for Sivilforsvaret som en selvstendig, regional statsetat.»

Disse medlemmer viser videre til at det i stortingsmeldingens punkt 10.56 slås fast at det ikke er ønskelig å endre distriktsstrukturen i Sivilforsvaret, og at Sivilforsvaret fortsatt skal inndeles i 20 distrikt. Disse medlemmer mener dette er en god løsning og bør være en varig ordning. Disse medlemmer mener at i lys av anbefalinger om å styrke distriktene og flytte oppgaver til regionalt nivå vil man bedre distriktenes

operative evne til håndtering under større hendelser, og da særlig ved de mest alvorlige krisene. Disse medlemmer mener derfor at Sivilforsvaret må styrkes på distriktsnivå, og at grunntanken om at Sivilforsvaret er en regional statsetat, må forsterkes. Disse medlemmer viser til at dette innebærer at oppgaver, stillinger og ressurser flyttes ut i distriktene, slik at disse gjøres ressursmessig i stand til å håndtere uønskede hendelser når de inntreffer.

Disse medlemmer viser til at det gjennom Sivilforsvarsstudien (2007) ble forsøkt å gjøre endringer i den smale grunnberedskapen, manglende volum og antall tjenestepliktige. Disse medlemmer understreker at det blant annet ble foreslått å utvide antallet fredsinnsettingsgrupper (FIG) med 15 enheter og i tillegg etablere 20 mobile forsterkningsenheter (MFE). I dag er det imidlertid kun realisert seks slike enheter, og de 15 fredsinnsettingsgruppene ble ikke etablert, primært som følge av manglende føringer fra departement og midler til investering i utstyr og materiell.

Disse medlemmer viser til at dagens forsterkningsoppdrag i all hovedsak utføres av Sivilforsvarets tjenestepliktige mannskaper. Disse medlemmer viser videre til at denne styrken i dag kun består av om lag 8 000 personer. Disse medlemmer mener at denne styrken bør økes til 10 000 tjenestepliktige for å kunne møte en stadig økende og mer krevende oppdragsmengde.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å legge frem en langtidsplan med årlig personell- og ressursmessig styrking av landets sivilforsvarsdistrikter som tar utgangspunkt i økt ressurstilfang.»

«Stortinget ber regjeringen sikre økt antall tjenestepliktige i Sivilforsvaret fra om lag 8 000 personer i dag til 10 000 personer innen 2023.»

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre Sivilforsvarets regionale rolle og ansvar ved at Sivilforsvaret blir oppført under eget kapittel i statsbudsjettet.»

Disse medlemmer viser til at i stortingsmeldingens punkt 6.6.13 omtales kompetansetilbudet på totalforsvarsområdet. Disse medlemmer mener det er viktig at det legges til rette for at totalforsvarsaktørene, herunder Sivilforsvaret, er oppdaterte, koordinerte, relevante og holder høy kvalitet. Disse medlemmer mener det bør være et prioritert satsingsområde at Sivilforsvarets ledelse, spesielt på regionalt nivå som er statens utøvende ledd, sikres tilstrekkelig.

Brann- og redningsvesenet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at brann- og redningstjenesten de siste årene har fått stadig flere typer oppgaver og et høyere antall utrykninger. I tillegg til en massiv økning i helserelaterte oppdrag er det flere eksempler på at brann- og redningstjenesten ender opp med å løse flere og flere oppdrag som i utgangspunktet hører til politiet. Flertallet er kritisk til at endringen og økningen i oppgaver innen brann og redning har skjedd gradvis uten noen overordnet plan. Det trengs derfor en prinsipiell gjennomgang av hva slags oppgaver det er ment at brann- og redningstjenesten skal løse.

Flertallet vil peke på at branntjenesten i tillegg står overfor andre uløste utfordringer. Evnen til å håndtere store og komplekse hendelser er varierende, blant annet fordi det mangler en overordnet struktur for hvor spesialkompetanse er plassert og som sørger for å gjøre ressursene gripbare der behovet er. Det er behov for å plassere ansvar for rutineutvikling, standardisering og koordinering mellom aktuelle ressurser innen USAR- og CBRN-beredskapen nasjonalt, og et nasjonalt eller regionalt støttesystem for samvirke. DSB er brann- og redningstjenestens fagdirektorat, men brann- og redningstjenesten har ikke de samme klare kommandolinjer til eget direktorat under hendelser som eks. Sivilforsvaret, eller lokalt politi har til POD. Flertallet mener disse utfordringene bør adresseres ved en egen stortingsmelding om brann- og redningstjenesten.

Det er behov for ytterligere tiltak for å styrke kompetansenivået i brann- og redningstjenesten, og komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er riktig å innføre kravet om heltidsledelse.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke brann- og redningstjenesten gjennom å innføre en ny utdanningsmodell, inkludert grunnutdanning på fagskolenivå og lederutdanning på høyskolenivå, stille krav til heltidsledelse i alle lokale brannvesen og avklare og prioritere brann- og redningstjenestens oppgaveportefølje gjennom en egen stortingsmelding.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet registrerer en positiv nedgang i antall omkomne i brann og at dette henger sammen med at det brannforebyggende arbeidet lokalt, særlig rettet mot risikogrupper, er blitt betydelig styrket de senere årene. Disse medlemmer er glade for at regjeringen vektlegger å legge til rette for at kommunene skal ha profesjonelle og slagkraftige brann- og redningsvesen som driver godt brannforebyggende arbeid, og som

har god evne til å håndtere både de dagligdagse og de større og krevende hendelsene. Disse medlemmer mener at regjeringens igangsatte arbeid med en ny brannutdanning for brann- og redningspersonell er svært positivt. Disse medlemmer registrerer at den nye utdanningsmodellen vil bestå av en offentlig toårig fagskole for utdanning av brann- og redningspersonell ved Norges brannskole i Tjeldsund kommune og en høyere utdanning på bachelornivå for utdanning av ledere til brann- og redningsvesenet.

Disse medlemmer viser til at etableringen av den nye fagskolen er igangsatt, og at Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag om å bevilge midler i 2021 til å starte bygging av nødvendig infrastruktur. Ny fagskole skal etter planen stå ferdig høsten 2023. Fagskolen skal utdanne heltidspersonell, men også legge til rette for utdanning av deltidspersonell, og det arbeides nå med å revidere og digitalisere dagens opplæring for deltidspersonell.

Disse medlemmer merker seg at forslag til ny forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen og nødmeldesentralene er sendt på høring, og at dette er en del av regjeringens arbeid for å løfte brann- og redningsberedskapen. Disse medlemmer registrerer at det i forslaget blant annet er foreslått tydeligere funksjonskrav til leder av brann- og redningsvesenet, men at de fleste av dagens krav til bemanning, tidskrav og vaktordninger for beredskap blir videreført. Disse medlemmer støtter regjeringens syn på at dette er en viktig forutsetning for å opprettholde dagens desentraliserte beredskap, og er samtidig glade for at forslaget åpner for noe mer fleksibilitet, slik at lokale analyser og planer i større grad kan være førende for organisering, bemanning og utrustning.

Disse medlemmer er enige med regjeringen i at god samhandling mellom brann- og redningsvesenet, politiet og helsetjenesten er avgjørende for at oppgavene kan løses på best mulig måte. Disse medlemmer registrerer imidlertid at helse- og politirelaterte oppgaver utgjør en økende del av brannetatens oppgaveportefølje. Disse medlemmer støtter regjeringens oppdrag til Helsedirektoratet og DSB med å gjennomgå og vurdere mengden og typen oppdrag, belastningen ved å være først på stedet ved komplekse helsehendelser, behovet for kompetanse, utstyr og opplæring og eventuelle konsekvenser for brann- og redningsvesenenes dimensjonering, rekruttering og håndtering av primæroppgaver. Økonomiske og administrative konsekvenser skal også vurderes. Disse medlemmer registrerer videre at det i tillegg er gitt et oppdrag til Politidirektoratet og DSB om å se på samhandlingen mellom politi og brannvesen, og at Politidirektoratet og Helsedirektoratet har fått i oppdrag å revidere Rundskriv om helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke – oppgaver og samarbeid fra 2012. Dis-

se medlemmer registrerer at flere av høringsinstansene stiller seg positive til og fremhever nødvendigheten av en slik gjennomgang av oppgavefordelingen mellom nødetatene.

Frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener innsatsen som legges ned i den frivillige redningstjenesten, er en uunnværlig del av vår lokale og nasjonale beredskap, og de mange frivillige gir trygghet for folk både til fjells og til havs. Denne delen av totalberedskapen bør styrkes i de kommende årene.

Flertallet mener myndighetene, private og de frivillige har et felles ansvar for å forberede Norge på uforutsette hendelser og krisesituasjoner. Flertallet vil fremheve at frivilligheten, som er så sterk i Norge, også er med på å bygge tillit, som i seg selv er viktig beredskap. Frivillige organisasjoner er viktige samarbeidspartnere i den totale samfunnsberedskapen. Ekstremvær, ras, skred og flom er hendelser det er grunn til å forvente stadig mer av i fremtiden. Migrasjonskrisen og koronapandemien har også tydeliggjort at frivillige organisasjoner er viktige støttespillere.

Flertallet mener samfunnssikkerhetsmeldingen burde gitt en grundig omtale av og tiltak for den frivillige redningstjenesten, men konstaterer at til tross for at regjeringen gjentatte ganger har skapt forventninger om satsing, har den ikke levert. Den frivillige beredskapen er sammen med brannvesenet ofte den nærmeste beredskapsaktøren lokalt i distriktene, og ved skogbrann, naturkatastrofer og ulykker er frivillige organisasjoner ofte først til stede, med eksempler på at offentlig redningstjeneste kan måtte bruke flere timer på å nå fram. Den frivillige redningsberedskapen frigjør også kapasitet hos de ordinære beredskapsaktørene. Ved raset i Gjerdrum stilte eksempelvis Norsk Folkehjelp og Røde Kors med over 30 beredskapsambulanser på kort tid.

Flertallet har merket seg at antall oppdrag for den frivillige redningstjenesten har økt betraktelig gjennom de seneste årene. Mellom 2007 og 2017 hadde organisasjonene en gjennomsnittlig økning på 10 pst. flere oppdrag i året. Flertallet vil påpeke at dette er en type frivillighet som krever store ressurser, både av kompetanse og utstyr.

Flertallet vil påpeke at dersom en stor katastrofe tilsvarende kvikkleireskredet i Gjerdrum hadde skjedd et annet sted enn på det sentrale Østlandet, ville det ikke vært mulig å samle en like stor innsats så raskt som i dette tilfellet. Jo lenger bort man er fra sykehus og politi, jo viktigere er det at det finnes en lokal frivillig redningstjeneste som kan ta ansvar ved slike hendelser. Flertallet vet at katastrofen på Gjerdrum ikke trenger å ha

noen direkte sammenheng med klimaendringer, men vil påpeke at det forventes stadig mer ekstremvær med flom og ras som konsekvenser. Lokalsamfunn vil kunne miste kommunikasjon med resten av samfunnet, og liv og helse vil kunne stå i fare. I slike situasjoner vil den lokale frivilligheten være av avgjørende betydning, da det er folk som bor der katastrofen skjer, som vil måtte håndtere situasjonen.

Flertallet viser til rapporten «Norges klima og beredskap – Er vi forberedt?» utgitt av Røde Kors i 2020, som viser til økt sannsynlighet for jord-, flom- og sørpeskred, økt sannsynlighet for snøskred og økt stormflonivå på grunn av klimaendringer. Flertallet viser til at frivilligheten er en sentral ressurs i håndteringen av slike hendelser og vil også være det i framtiden. Flertallet viser også til at dette omhandles i rapporten fra Nasjonalt Redningsfaglig Råd fra 2018, hvor endret vær og klima har minst tre konsekvenser for de frivillige i redningstjenesten: Mer uvær vil bidra til flere oppdrag og aksjoner, hendelser som flom, skred, bortfall av strøm og sperring av veier kan kreve en større mobilisering av lokale redningsmannskaper, og endrede værforhold fører til at den lokale beredskapsressursen blir enda viktigere for å løse redningsoppdrag.

Flertallet etterlyser en satsing på tilgang til terminaler for å bruke nødnett, som er svært viktig for arbeidet til de frivillige organisasjonene, inkludert samarbeidet med andre beredskapsaktører. For at nødnettet skal oppfylle sitt formål fullt ut, er det nødvendig at det blir nok terminaler tilgjengelig for alle relevante aktører.

Flertallet har merket seg at tross den sterke økningen i antall redningsoperasjoner for den frivillige redningstjenesten har bevilgningene til beredskapsorganisasjonene fra Justisdepartementet stått stille over mange år. Det bevilges i dag i overkant av 23 mill. kroner i årlig støtte til samtlige organisasjoner som er medlemmer i Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum. Flertallet ser at dagens budsjettstruktur kan gi inntrykk av at bevilgningene er høyere, da det også ligger dekning av utgifter til nødnett på samme post. Flertallet viser til at økt rammetilskudd i rapporten fra Norsk Redningsfaglig Råd i 2018 betegnes som det tiltaket som prioriteres høyest av organisasjonene for å kunne holde tritt med den økte oppdragsmengden, rekruttere flere frivillige til tjenesten og sikre at frivilligheten deltar på arenaer sammen med de andre aktørene i redningstjenesten. Flertallet viser til at organisasjonene i rapporten ber om en økning fra 23 til 75 mill. kroner, og at frivilligheten må inkluderes i hvordan disse midlene skal fordeles mellom de ulike aktørene.

Det er flertallets oppfatning at det er en klar svakhet ved beredskapen at det ikke finnes et felles digitalt aksjonsverktøy ved hendelser som gjør at alle aktører har samme situasjonsforståelse og informasjon, og at nasjonale myndigheter ikke har tatt initiativ til å utarbeide et

slikt verktøy som bedrer samvirket og koordineringen mellom aktørene. Ofte er det verktøyene til de frivillige organisasjonene som tas i bruk av politi og helsetjenesten ved større hendelser. Flertallet merker seg at det var Norsk Folkehjelps digitale kart- og ressursstyringsverktøy som ble brukt som felles verktøy for alle aktørene ved innsatsleders kommandoplass (ILKO) i Gjerdrum. I dette tilfellet har frivilligheten tatt rollen som innovatør og utviklet et eget verktøy i mangel på et felles offentlig verktøy for planlegging av redningsinnsats.

Flertallet vil fremheve viktigheten av at ulike aktører i den norske redningstjenesten er samkjørt og har en avklart rollefordeling seg imellom. En forutsetning for god samhandling ved en krise er at aktørene har øvd sammen før krisen inntreffer. Flertallet viser til at det i dag er store forskjeller mellom ulike politidistrikt og kommuner når det gjelder hvordan frivilligheten inkluderes i planlegging og forberedelse av krisehåndtering. Flertallet mener at politi, statsforvalter og kommuner alle inkluderer frivilligheten i sine beredskapsplaner og sikrer at frivillige organisasjoner deltar i øvelser på dette området.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at frivillige organisasjoner får dekket utgifter til abonnementskostnader for nødnetterminaler, og øke støtten til mer ressurser til utstyr og trening.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at politi, statsforvalter og kommuner inkluderer frivillige organisasjoner i beredskapsplaner, at disse deltar på felles øvelser, samt at politiet forpliktes til å koordinere og ivareta samvirket mellom de ulike aktørene mellom hendelsene.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å starte opptrappingen av den delen av rammetilskuddet til frivillige i redningstjenesten som ikke omhandler nødnett, i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021.»

«Stortinget ber regjeringen ta ansvar for utviklingen av et felles digitalt aksjonsverktøy som kan benyttes av beredskapsaktørene.»

Dette flertallet viser til at det i Meld. St. 10 (2016–2017), Risiko i et trygt samfunn, ble bedt om en rapport om de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonenes rolle i dagens samfunn, med bakgrunn i at regjeringen ønsker å bidra til at de frivillige organisasjonene opprettholder og styrker sin posisjon i norsk red-

ningsberedskap. Arbeidet med denne rapporten ble ledet av Nasjonalt Redningsfaglig Råd, og rapporten ble overlevert Justisdepartementet i desember 2018. Dette flertallet har merket at det ikke er gitt noen tilbakemelding på denne rapporten. Dette flertallet har merket seg at det er en rekke konkrete forslag som er fremmet i denne rapporten, som ville kunnet styrke den nasjonale beredskapen i vesentlig grad dersom de hadde blitt fulgt opp. Blant annet vises det i denne rapporten til at økt rammetilskudd, avgiftsfritak for redningskjøretøy, felles digitale løsninger og å sikre fortsatt gratis bruk av nødnett for organisasjonene er viktige tiltak for å løfte beredskapen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er enige i at de frivillige ressursene i den norske redningstjenesten utgjør et sentralt element og fortjener å bli omtalt som «selve bærebjelken». Disse medlemmer vil fremheve at de frivillige ressursene finnes over hele landet og medvirker i grunnberedskapen med betydelig kompetanse og relevant utstyr både på land, på sjøen og i luftrommet.

Disse medlemmer vil vise til at staten tilrettelegger blant annet for de frivilliges innsats gjennom årlige økonomiske tilskudd og sørger for refusjon av faktiske utgifter under redningsaksjoner. Disse medlemmer viser til at de frivillige redningsorganisasjonene har fått utdelt nødnetterminaler og får dekket utgiftene relatert til dette.

Disse medlemmer har registrert de frivillige organisasjonenes innsats i mange hendelser de senere årene og lar seg imponere av det enorme apparatet og den viktige innsatsen disse utøver. Den norske frivilligheten står i en særklasse og understreker vårt samfunns ønske, evne og vilje til å hjelpe hverandre når krisen inntrer. Disse medlemmer er glade for at den norske frivilligheten er blitt tilført ytterligere midler som kompensasjon for bortfall av inntekter under pandemien.

Disse medlemmer støtter for øvrig de tiltakene som regjeringen foreslår under kapittelet i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at gjennom koronakrisen har mange frivillige organisasjoner fått svekket sitt inntektsgrunnlag og vil trenge økonomisk støtte for å komme på beina igjen. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å styrke den frivillige redningstjenesten gjennom blant annet å sikre kostnadsfri tilgang til nødnett, full momskompensasjon og vurdering av de økonomiske rammevilkårene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti har merket seg at de frivillige beredskapsaktørene i dag betaler engangsavgift på kjøretøy til bruk i redningstjenesten, med unntak av beredskapsambulanser og snøscootere. Dette medlem fremhever at

brannbiler og ambulanser i dag har fritak for engangsavgift, og at dette prinsippet også burde gjelde de frivillige i redningstjenesten. Dette medlem viser til at dette vil redusere belastningen på de frivillige redningsmannskapene, som selv må samle inn midler til eget utstyr, og øke sikkerheten til både mannskapene og de nødstedte ved å sikre nyere og bedre egnede kjøretøy i redningstjenesten.

Dette medlem vil fremheve at nødnett er blitt den viktigste kommunikasjonskanalen i redningstjenesten, og at det er et helt avgjørende verktøy for sikker og effektiv samhandling mellom aktørene i en redningsaksjon. Samtidig beskrives det som en utfordring av frivilligheten at det trengs flere terminaler fordi redningsaksjoner løses i et raskere tempo og i mindre grupper enn tidligere. Dette har gitt et akutt behov for flere terminaler. Dette medlem viser til at det er urimelig at frivilligheten skal ha store kostnader for å være en ressurs i redningstjenesten og å kunne samhandle med politiet og helsetjenesten. Dette medlem fremhever at nye nødnettabonnementer må finansieres av det offentlige for å sikre at frivilligheten ikke får økte utgifter ved innkjøp av nye nødnetterminaler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at alle nødetatene har viktige oppgaver med å håndtere alvorlige hendelser. Flertallet viser til at en alvorlig hendelse ofte fører til at alle nødetatene rykker ut, og at det derfor er viktig at nødetatene i slike tilfeller har en klar og tydelig oppgavefordeling.

Flertallet viser til at brann- og redningstjenesten i mange tilfeller vil være den etaten som er først på et skadested. Flertallet mener derfor at det i et beredskapsperspektiv er særlig viktig å styrke brann- og redningstjenesten. Flertallet viser til at i distriktene må brann- og redningstjenesten ofte utføre oppgaver som ligger til politi- og ambulansetjenesten, som følge av lange avstander. Flertallet mener dette må tas hensyn til ved styrking av brann- og redningstjenesten, og at det er viktig at denne tjenesten styrkes på en slik måte at den er bedre rustet i de tilfellene der brann- og redningstjenesten må utføre andre etaters oppgaver.

Flertallet understreker at Sivilforsvaret er en viktig støtte for nødetatene. Flertallet mener derfor at Sivilforsvaret må styrkes. Flertallet viser til at evnen til å støtte brannvesenet i å håndtere branner av stort omfang og til å bistå ambulansetjenesten med førstehjelp og evakuering ved omfattende masseskader bør vektlegges. Videre mener flertallet at det er viktig å hensynta at Sivilforsvaret skal være en ressurs for politiet ved for eksempel evakuerings situasjoner.

Flertallet viser til at også frivillige organisasjoner er viktige bidragsyttere særlig under søk- og rednings-

oppdrag, som for eksempel søk etter savnede personer i naturen eller ved skred- og rasulykker. Flertallet mener at samarbeidet med frivillige organisasjoner bør styrkes, både gjennom mer trening og økt finansiell støtte til frivilligheten. Flertallet understreker at blant annet organisasjonen Norske redningshunder er særlig viktig. Flertallet viser også til at Redningsselskapet spiller en svært viktig rolle for Norges nasjonale beredskap, og mener derfor det er viktig å styrke dem og gjennomgå hvordan de kan bistå brann- og redningstjenesten ved brann til sjøs.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at frivillige som bistår nødetatene ved kriser, får rett til kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette ett felles telefonnummer for alle nødetatene.»

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av oppgavefordelingen mellom de ulike nødetatene.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå organiseringen av brann- og redningstjenesten på nasjonalt nivå for å styrke evnen til å gjennomføre oppdrag i distriktene hvor lange avstander er til hinder for rask responstid og forsvarlig beredskap.»

Disse medlemmer vil vise til at Fremskrittspartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2021 foreslo å styrke organisasjonen Norske redningshunder. Disse medlemmer vil samtidig understreke viktigheten av at organisasjonen Norske redningshunder styrkes med faste, statlige midler til samtrening med øvrige redningsaktører.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke Redningsselskapet og gjennomgå hvordan de kan bistå brann- og redningsetaten ved brann til sjøs.»

Flertallet viser til at en viktig del av totalberedskapen er beskyttelse av sivile ved en sikkerhetspolitisk krise. I dag har vi tre gjeldende beskyttelsestiltak: varsling, evakuering og tilfluktsrom. Samtidig er det kjent at

det ikke er plass til mer enn halvparten av befolkningen i tilfluktsrom, flere av de eksisterende tilfluktsrommene lider av mangelfullt vedlikehold, kompetansen om tilfluktsrom er betydelig redusert, og det eksisterer i dag ingen beredskapsstyrke som kan ivareta oppgaven med å klargjøre, bemanne og drifte tilfluktsrommene. En rapport fra Forsvarets forskningsinstitutt slo i 2016 fast at det ikke finnes andre alternativer som kan erstatte de nåværende tiltakene og samtidig gi en tilsvarende grad av beskyttelse. Flertallet reagerer på at regjeringen i gjeldende samfunnsikkerhetsmelding foreslår å avvikle ordningen uten å ha kartlagt alternativer på forhånd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener beskyttelse av sivilbefolkningen er en av statens viktigste oppgaver, og at et forslag om avvikling av tilfluktsrom er dramatisk og overilt. Selv om faren for konvensjonell krigføring, herunder atomangrep, vurderes som mindre nå enn under den kalde krigen, er det etter krigen til langt utpå 1990-tallet blitt investert milliardbeløp i å bygge opp tilfluktsrom. Ved en eventuell tilspisset situasjon vil det være særdeles vanskelig å bygge eller etablere noe liknende innen kort tid. Disse medlemmer vil advare mot at en avhending av disse rommene og dette konseptet blir en kopi av salg av verdifulle eiendommer i Forsvaret etter den kalde krigen.

Disse medlemmer viser til FFIs rapport fra 2016, som anbefalte videreføring av tilfluktsrom, men samtidig anbefalte en rekke tiltak for å gjøre dem mer relevante og eventuelt avhende de minst funksjonelle rommene. Denne ordningen må selvsagt tilpasses dagens trusselbilde og situasjon, men vi må samtidig ta innover oss at situasjonen kan endres raskt på få år. Krig har vært mer hovedregel enn unntak i Europa gjennom flere hundre år, og krigshandlinger i vår verdensdel har foregått både i Ukraina og på Balkan etter murens fall.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå tilfluktsrommene, ruste opp tilfluktsrommene så de kan gi reell beskyttelse, og utarbeide en plan for å gi befolkningen tilgang på tilfluktsrom.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan eksisterende tilfluktsrom i større grad kan benyttes slik at de holdes i stand samt inngår som en del av den nasjonale beredskapen i forbindelse med for eksempel migrasjon, pandemi eller forsyningskrise.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til de store strukturelle omorganiseringene som nødetatene og Sivilforsvaret har gjennomført de siste årene. Statsforvalteren er øverste beredskapsansvarlige i det enkelte fylket, men det er kommunene som er grunnmuren innenfor samfunnssikkerhet og beredskap enten det handler om helse, naturkatastrofer, bortfall av vann og elektrisitet eller håndtering av skadde og traumatiserte personer.

Disse medlemmer mener at nye strukturer innenfor forsvar, nødetater, fylker, kommuner og øvrig offentlig organisering påvirker det samlede beredskapsarbeidet og -ansvaret. Samtidig er bosetningsmønstre i endring, og avhengighet av utenlandsk arbeidskraft gjør også Norge sårbart på helt andre områder enn for få år siden. Dette er bare noen av de utfordringene Norge står overfor når det gjelder beredskap i dag og for framtida.

Disse medlemmer viser til at det har blitt gjennomført store strukturendringer i nødetatene, og det kommer stadig meldinger om at politiet dukker opp senere enn de andre nødetatene til ulike hendelser. I den nye prosedyren for nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold (PLIVO) slås det fast at ansatte i brann- og redningstjenesten skal vurdere om de kan gripe inn i situasjoner som potensielt kan være farlige, dersom de dukker opp til en hendelse før politiet. Disse medlemmer er bekymret for tilbakemeldinger som kommer fra kommuner som i stor grad har et brannvesen bestående av brannfolk som primært har andre yrker. Det kommer tilbakemeldinger om at PLIVO-instruksjonen oppleves som belastende, da det parallelt har foregått en storstilt sentralisering av politiet gjennom nærpolitireformen, som har flyttet politifolk bort fra en rekke kommuner over hele landet.

Disse medlemmer viser til at PLIVO-konseptet forutsetter en ansvarsdeling mellom nødetatene og at samtlige er til stede hvis og når noe skjer. Erfaringsmessig kommer både ambulansetjenesten og brannvesenet i større og større grad først til alvorlige hendelser, også de hendelsene som er politiets primæransvar. Disse medlemmer mener at dagens ordninger med ulik responstid, ulik måling og ulike krav er forvirrende både for folk og beslutningstakere. Tall på nasjonalt nivå, politidistriktsnivå eller helseforetaksnivå sier svært lite om de store ulikhetene som finnes både internt i ulike regioner samt mellom kommuner. Dansk politi har for eksempel brutt ned gjennomsnittlig responstid på flere ulike kategorier på kommunenivå. Disse medlemmer mener Norge burde ha et tilsvarende system for nødetatene, slik at både folk og ansatte i nødetatene vet hvordan forholdene er i de ulike kommunene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Helsedirektoratet er i

ferd med å evaluere dagens kvalitetsindikator for responstid i ambulansetjenesten. Flertallet støtter Fagforbundet, som mener at beregningsgrunnlaget må baseres på alle faktiske akuttoppdrag per kommune, ikke et gjennomsnitt av utrykningene. Medianmålinger medfører at utrykninger som tar lengst tid, ikke regnes med. Responstiden fremstår da som kunstig lav i de områdene hvor ambulanseberedskapen allerede er dårligst.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener at gjennomsnittlig responstid er en viktig kvalitetsindikator for nødetatene. Formålet med å måle responstid er å gi innbyggerne en best mulig oversikt over status og den hjelp innbyggerne får fra nødetatene. Dagens målinger i både politiet og ambulansetjenesten gjør at de høyeste tallene utelates, noe som medfører penere tall enn det som er realiteten. Disse medlemmer viser til VGs avsløring den 5. september 2019 om beredskapen i Øst politidistrikt, hvor det fremkommer at innbyggerne i Nesodden kommune aldri eller sjelden kan forvente å få hjelp fra politiet innenfor krav til responstid, da kommunen angivelig har for få innbyggere til at politiet sender ressurser bort fra tettbygde strøk der det erfaringsmessig er flere oppdrag.

Disse medlemmer viser videre til Nationen den 21. januar 2021, hvor det refereres til leder for Politiets Fellesforbund i Sør-Øst politidistrikt, som har uttalt:

«75 prosent av de ansatte på operasjonssentralen gruer seg å sende patruljer til steder med under 20 000 innbyggere fordi det blir vanskelig å nå responstiden tilbake til mer sentrale strøk.»

Dette viser behov for responstidskrav for nødetatene på kommunenivå, slik at innbyggerne i ulike kommuner kan vite hvilke responstider som gjelder der de bor. I tillegg er det viktig å unngå at nødetatene kan kalkulere med mer eller mindre å trekke seg ut av store deler av sitt ansvarsområde, da antall oppdrag i sentrale strøk fører til at tallene for responstid fremstår som bedre enn hva som er reelt med dagens målinger, enn ved gjennomsnittlig krav på kommunenivå.

Disse medlemmer viser til responstidsmålingen for politiet, som på nasjonalt nivå fremstår betydelig bedre enn hva tilfellet er for majoriteten av politidistriktene. For eksempel ble kravene på nasjonalt nivå i 2020 primært nådd fordi de tre store politidistriktene på det sentrale Østlandet alene har omtrent halvparten av oppdragene. Dermed skapes det et feilaktig inntrykk av at responstiden i politiet nås, når faktum er at flertallet av politidistriktene ikke når egne responstidskrav.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette responstidskrav for nødetatene på kommunenivå.»

Forvaltning av elsikkerhetsområdet

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at DSB har pekt på flere utfordringer med dagens forvaltningsmodell på elsikkerhetsområdet, og at det er behov for å se nærmere på hvordan elsikkerhet best mulig kan ivaretas i det grønne skiftet, herunder mulig ansvarsfordeling hos de ansvarlige sektormyndighetene. Disse medlemmer merker seg at regjeringen vil nedsette en arbeidsgruppe som skal fremme forslag til en helhetlig og kostnadseffektiv forvaltning av elsikkerhetsområdet, og at gruppen vil være bredt sammensatt med deltakelse fra blant annet DSB, Nkom, NVE og Sjøfartsdirektoratet. Disse medlemmer merker seg at relevante høringsinstanser ber komiteen om å støtte nedsettelsen av en slik arbeidsgruppe og sikre at næringslivet blir involvert i arbeidet. Disse medlemmer viser til at det går frem av meldingen at næringslivet vil bli involvert på hensiktsmessig måte.

Mer motstandsdyktig elektronisk kommunikasjon

Komiteens medlemmer fra Høyre er glade for at Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Nkom de senere årene har intensivert arbeidet med sikkerhet, motstandsdyktighet og beredskap i ekomnettene. Disse medlemmer merker seg at program for forsterket ekom gir utsatte kommuner midler til å øke beredskapet og motstandsdyktigheten i mobilnettet, og at utbygging av reservestrøm og redundante linjer prioriteres i kommuner som har risiko for bortfall av strøm. Disse medlemmer har registrert at bortfall av ekom har blitt fremhevet som en betydelig utfordring ved flere hendelser, og er glade for at regjeringen har tatt disse tilbakemeldingene på stort alvor. Disse medlemmer vil fremheve at det investeres i størrelsesorden 10 mrd. kroner årlig i norske ekomnett.

Om kapittel 11: Forebygging, beredskap og redningstjeneste i våre nordlige havområder

Komiteen viser til at økende økonomisk aktivitet på og rundt Svalbard, samt i havområdene opp mot Nordpolen, utfordrer beredskapen. Norge har beredskapsforpliktelser i disse til dels svært fjerntliggende og værutsatte områdene, hvor beredskaps- og redningsarbeid kan være svært krevende. Redningsarbeid i nord reiser også prinsipielle spørsmål knyttet til hvilke krav som kan stilles til beredskapen, og hvilket ansvar den enkelte aktør har for egen sikkerhet. Komiteen registrerer at regjeringen i denne meldingen redegjør for utfordringene knyttet til redning og beredskap i nordområdene og fremmer forslag til tiltak.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Bedre nødkommunikasjonen i nordlige farvann gjennom utvidet høyfrekvent radiodekning (HF) og lyttevakt fra kystradiostasjonene på HF.

- Etablere bredbåndskapasitet for både sivile og militære brukere i Arktis fra 2023.
- Fase inn de nye redningshelikoptrene som vil styrke redningsberedskapen betydelig.
- Ta sikte på å etablere en ny base i Tromsø som vil bidra til økt redningshelikopterkapasitet i nord.
- Styrke den arktiske maritime kompetansen gjennom å etablere en arktisk maritim kompetansenode.
- Vurdere nåværende og fremtidige sjøsikkerhets- og beredskapsmessige utfordringer knyttet til cruise-trafikk i Norges farvann og tilgrensende havområder. Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal drøfte utfordringene og foreslå tiltak på dette området.
- Utrede hvordan den maritime nød- og sikkerhetstjenesten (kystradiotjenesten) bør være innrettet i fremtiden.
- Videreutvikle samarbeidet om felles utfordringer i Arktis innen redning og beredskap gjennom avtaler knyttet til internasjonalt redningssamarbeid i nordlige havområder.

Komiteen merker seg at skipstrafikken i våre nordligste områder har økt de senere årene, og at meste parten av den totale skipsfarten i Arktis går i norske farvann. Komiteen registrerer at fiskeflåten trekker stadig lenger nordover, cruisetrafikken i polare områder er i vekst, og nye skipsruter vurderes i takt med issmeltningen. Komiteen merker seg at risikoen for ulykker øker i takt med den maritime aktiviteten.

Komiteen viser til at Norge har et ansvar for å tilrettelegge for sikker skipstrafikk i de sårbare områdene i Arktis, og at Norge er en ledende rednings- og beredskapsaktør i havområdene i nord. Komiteen er enig med regjeringen i at dette området er svært krevende for redningstjenesten både med tanke på klimatiske forhold, avstander og tidsfaktor, og at det i dette hviler et stort ansvar på den enkelte skipper, reder og operatør for å forebygge og håndtere ulykker.

Komiteen vil særlig fremheve styrkingen av helikopterressurser i nord med etablering av en ny redningshelikopterbase basert på sivil innleie i Tromsø, etablering av HF-dekning i nordområdene og Space Norways arbeid med å etablere bredbånd for både sivile og militære brukere i Arktis. Komiteen vil også fremheve etableringen av en ny redningsskøyte i Vardø. Etableringen vil øke slepebåtkapasiteten og styrke sjøredningstjenesten i kyst- og havområdene i Finnmark. Komiteen er glad for at regjeringen tar faren for ulykker i våre nordlige områder på alvor og forsterker kommunikasjonen og redningsressursene i dette viktige området.

Komiteen støtter for øvrig de tiltakene som er foreslått under kapitlet i meldingen.

Om kapittel 12: Videreutviklingen av arbeidet med samfunnsikkerheten

Komiteen viser til at det i dette kapittelet redigjøres for pågående og gjennomførte tiltak som styrker arbeidet med samfunnsikkerheten.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- På bakgrunn av departementenes status- og tilstandsvurderinger vurdere evnen til å sikre kontinuitet i kritiske samfunnsfunksjoner.
- Evaluere ordningen med status- og tilstandsvurderinger for kritiske samfunnsfunksjoner.
- Gjennomføre tilsyn basert på videreutviklede tilsynsordninger etter henholdsvis samfunnsikkerhetsinstruksen og ny sikkerhetslov.
- Videreutvikle DSBs analyser av krisescenarioer.
- Styrke grunnlaget for planlegging, gjennomføring, evaluering og oppfølging av øvelser.
- Gjennomgå og revidere rammeverket med de 14 kritiske samfunnsfunksjonene i lys av erfaringer fra koronapandemien, også sett hen til sikkerhetsloven og grunnleggende nasjonale funksjoner.
- Behandle beredskapshjemmelutvalgets anbefalinger.

Betydningen av en kritisk uavhengig presse

Tillit handler ifølge komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti også om informasjonsutvekslingen mellom myndigheter og befolkning. Folk må stole på at de blir opplyst om hva myndighetene foretar seg, og at informasjonen de får, er sann. Falske nyheter blir stadig mer omfattende og kan svekke befolkningens tillit til de som styrer så vel som til medborgere. Den frie, uavhengige og redaktørstyrte presse er derfor en sentral del av et fritt demokrati og har i tillegg en viktig funksjon når krisen treffer. En uavhengig og faktabasert presse gjør det mulig å ta gode beslutninger i kriser og konflikter.

I denne situasjonen med begrenset bevegelsesfrihet, med bedrifter som går konkurs, hundretusener permitterte og arbeidsledige, undervisning hjemme og i praksis ingen forsamlingsrett har samfunnsansvaret til den redaktørstyrte pressen blitt tydelig. I beredskapsammenheng mener flertallet det er nødvendig å sikre pressens frihet og uavhengighet samt god informasjon til landets innbyggere.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at offentlighetsprinsippet om innsyn og åpenhet inkluderes i beredskapsplaner, og at mediene sikres som kritisk samfunnsfunksjon under kritiske hendelser.»

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at NRK har beredskapsoppgaver knyttet til informa-

sjon til befolkningen og er en del av den kritiske samfunnsfunksjonen «styring og kriseledelse». Justis- og beredskapsdepartementet er hovedansvarlig departement for denne funksjonen. Disse medlemmer vil understreke at under covid-19-pandemien er «medier» tatt inn som en «viktig samfunnsfunksjon» fordi mediepersonell kan være kritisk for å ivareta behovet for informasjon til publikum. Dette inkluderer redaksjonell virksomhet. Disse medlemmer vil fremheve at gruppen «viktig samfunnsfunksjon» ble etablert som supplement til de 14 kritiske samfunnsfunksjonene som fremgår av Justis- og beredskapsdepartementets årlige budsjettproposisjon, fordi regjeringen så at det under pandemien var ytterligere grupper som det var viktig å sikre kontinuitet for.

Rettsstatlige prinsipper

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Advokatforeningen pekte på regjeringens hastverksarbeid knyttet til koronalovent og arbeidet med kriselov samt portforbud. Rettsstatlige prinsipper må vernes gjennom regjeringens arbeid. Slike lover må utarbeides på normal måte – når det ikke er en pågående krise – nettopp fordi slik lovgivning i seg selv kan undergrave rettssikkerheten. Flertallet viser til NOU 2019:13 Når krisen inntreffer, der det blant annet ble foreslått å utarbeide en kriselov. Denne loven var ikke på plass da koronapandemien traff Norge, og dermed ble det et hastverksarbeid hvor prosesser knyttet til lovarbeid som vanligvis tar flere måneder, ble kortet ned til noen dager. Det er svært viktig at rettsstatlige prinsipper etterleves og ivaretas også i en krise. Flertallet mener at eventuelle kriselover og fullmakter må utredes, foreslås og behandles i perioder da det ikke er en pågående krise eller hendelse, nettopp for å ivareta rettsstatlige prinsipper samt muliggjøre innspill og nødvendige korrigeringer underveis.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at koronalovent i en helt ekstraordinær krisesituasjon skulle legge til rette for forsvarlige, effektive og forholdsmessige tiltak som var nødvendige for å begrense forstyrrelsen av sentrale samfunnsfunksjoner på grunn av covid-19. Loven var midlertidig, forskriftene som kom ut av den, skulle også være tidsbegrenset, og den stilte krav om at aktuelle lovendringer uansett skulle gjøres i Stortinget dersom det var tid til det. Videre var det strenge regler om informasjonsplikt til Stortinget, og dersom 1/3 av Stortingets medlemmer ikke kunne støtte en bestemt forskrift, skulle den oppheves helt eller delvis. Disse viktige forbeholdene medførte at regjeringens fullmakter ikke ble så vide.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at dagens smittevernlov gir regjeringen de nødvendige fullmakter til å iverksette tiltak umiddelbart, uten først å fremme forslag for Stortinget på ordinært vis. Dette må opprettholdes. Samtidig må det anerkjennes at smittevernloven også gir regjeringen svært vide fullmakter, noe som har klare problematiske sider. Disse medlemmer viser til at regjeringen kan tilside sette eksisterende lover og grunnleggende menneskerettigheter så lenge det er nødvendig og forholdsmessig for å beskytte samfunnet mot smitten. Det er på dette grunnlaget at myndighetene kunne stenge ned skoler, barnehager og deler av næringslivet og kulturlivet samt innføre hytteforbud og smittevernsapp etc. i forbindelse med covid-19-utbruddet. Disse medlemmer viser til at dette har vært de mest inngripende tiltakene i Norge i fredstid.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det ble en stor samfunnsdebatt om de demokratiske konsekvensene da regjeringen ønsket flere generelle fullmakter i sitt forslag til koronalov. Resultatet var at et samlet storting var enig om å sikre en sterk parlamentarisk kontroll av regjeringens bruk av koronaloven. Smittevernloven har til felles med koronaloven at begge er svært lite begrensede. Det er likevel klart at de mest inngripende tiltakene er hjemlet i smittevernloven, mens det kun er lagt opp til parlamentarisk forankring i koronaloven, ikke i smittevernloven. Dette medlem vil påpeke at det er unødvendig at regjeringens makt er så lite begrenset som smittevernloven legger opp til. Erfaringen med koronaloven og praksis fra våre naboland viser at det er mulig å kombinere fullmakter til regjeringen for umiddelbar handling med bredere demokratisk forankring. Også i krisetid må målet være normal lovbehandling, åpenhet og meningsbrytning. Dette medlem mener derfor det er nødvendig å begrense regjeringens fullmakter i smittevernloven. Det kan gjøres på en måte som ikke svekker myndighetenes evne til å handle raskt, men som styrker den demokratiske kontrollen i etterkant. Dette medlem viser i den forbindelse til Sosialistisk Venstrepartis forslag og merknader i Representantforslag 109 S (2019–2020), jf. Innst. 56 S (2020–2021).

Kultur, holdning og ledelse innenfor samfunnssikkerheten

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til den byråkratisering og sentralisering som har skjedd innenfor offentlig sektor de siste årene, herunder i politiet, Sivilforsvaret, helsevesenet mv. Disse medlemmer mener at den kulturen som har oppstått som følge av stadig mer strømlinjeforming, snevrere ytringsrom for ansatte, mellomledere og ledere som avviker fra

øverste ledelses ståsted, og stadig snevrere offentlig debatt knyttet til både strategiske valg, risiko og alternativ tenkning er problematisk.

Om kapittel 13: Forskning og utvikling innenfor samfunnssikkerhetsfeltet

Komiteen mener samfunnssikkerhetsarbeidet skal være kunnskapsbasert, og at forskning er et viktig bidrag til dette. Sentrale kunnskapsbehov innen samfunnssikkerhet er bedre forståelse av faktorer som styrker motstandskraften i samfunnet, hva som gjør komplekse og kritiske samfunnsfunksjoner sårbare, og effektiv styring og ledelse av arbeidet med samfunnssikkerhet.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Evaluere FoU-strategien for samfunnssikkerhet 2015–2019 og vurdere behovet for en ny strategi.
- Fortsette arbeidet med forskning og innovasjon innen samfunnssikkerhet og sivilt–militært samarbeid.

Om kapittel 14: Internasjonalt samarbeid

Komiteen viser til at det er nødvendig med et tett samarbeid med andre land både for å forebygge og håndtere utfordringer innenfor samfunnssikkerhetsfeltet. Komiteen viser videre til at kapittelet om internasjonalt samarbeid redegjør for sentrale elementer i det internasjonale samarbeidet og relevante tiltak.

Komiteen registrerer at regjeringen vil:

- Fortsette å være en aktiv bidragsyter i NATO, EU og FN.
- Videreutvikle det nordiske samarbeidet med særlig vekt på skogbrannberedskap, nødkommunikasjon, kjemiske stoffer, biologiske agens, radioaktive stoffer og nukleært materiale (CBRN).
- Fra sivil side søke samarbeid opp mot det allerede etablerte nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFECO.
- Følge opp FNs Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at frivillige som bistår nødetatene ved kriser, får rett til kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gjennomgå tilfluktsrommene, ruste opp tilfluktsrommene så de kan gi reell be-

skyttelse, og utarbeide en plan for å gi befolkningen tilgang på tilfluktsrom.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen påse at det etableres en forsyningsreserve av kritiske medisiner og medisinsk materiell, der det for ikke-lagringsbestandige medisiner gjennom offentlig-privat samarbeid må legges til rette for at det raskt kan etableres innenlandsk produksjonskapasitet.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt Krisestøtteenheten i Justis- og beredskapsdepartementet kan innbefatte ytterligere fagområder enn per dags dato, eksempelvis helsesektoren og transportsektoren, for å avdekke gjensidige avhengigheter ved hybride, vilde hendelser.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen videreutvikle Felles cyberkoordineringscenter (FCKS) og Nasjonalt cybersikkerhetssenter (NCSC) gjennom tilstrekkelig finansiering og oppdatering av hjemmelsgrunnlaget for å kunne iverksette nødvendige beskyttelsestiltak.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen gjennomføre informasjonskampanjer overfor sivilbefolkningen om aktuelle sivilbeskyttelsestiltak for ulike typer trusler.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen styrke brann- og redningstjenesten gjennom å innføre en ny utdanningsmodell, inkludert grunnutdanning på fagskolenivå og lederutdanning på høyskolenivå, stille krav til heltidsledelse i alle lokale brannvesen og avklare og prioritere brann- og redningstjenestens oppgaveportefølje gjennom en egen stortingsmelding.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen vurdere om det kan være hensiktsmessig å opprette et eget innenriksdepartement, etter mønster av andre sammenlignbare land, hvor Justisdepartementets portefølje fordeles mellom en dedikert innenriksminister og justisminister.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen etablere en nasjonal ordning hvor kritisk utstyr og kritiske medisiner lagres i rullerende lagre i Norge.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sørge for å sikre forutsigbarhet i godkjenningsprosessen for utenlandske studier.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen innføre språkkrav for helserpersonell slik at de kan gjøre seg tilstrekkelig forstått og unngå feilkommunikasjon.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en betydelig styrking av PST for å bedre forebyggende arbeid og forhindre evne.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen påse at samfunnets evne til å håndtere tilsiktede hendelser økes, gjennom krav til kurs, opplæring og øvelser blant ansatte i utdanningsinstitusjoner, sjåførere og ansatte i offentlig transport, fergepersonell, cruiseskippersonell, arrangementsansvarlige og ansatte ved steder som har høy gjennomstrømming av mennesker.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak på alle nivå i departementsstrukturen og hos underliggende etater for å heve kunnskapen om hybride angrep eller situasjoner, og derav adekvat innrapportering til koordinerende enhet (Krisestøtteenheten).

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen forsere opprettelsen av et digitalt grenseforsvar ved at etterretningstjenesten sikres tilstrekkelig finansiering av kapasitet til tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende datatrafikk.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen gjennomgå sivilbeskyttelsesloven opp mot dagens utfordringer og behov og komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som tydeliggjør og presiserer nødetatenes ansvar.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen påse at den kommunale beredskapsplikten blir tydeligere forankret i planer og prosesser etter plan- og bygningsloven.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen oppstille krav til antall øvelser- desktop-øvelser og faktiske øvelser for alle nødetater.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sørge for at ved en væpnet konflikt eller et angrep på Norge får sivilbefolkningen i nærheten av sivile og militære mål beskyttelse gjennom rask tilgang på sivile beskyttelsestiltak, og samtidig påse at det gjennomføres øvelser for evakuering av sivilbefolkningen i utsatte områder.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om regional autonomi for Sivilforsvaret som en selvstendig, regional statsetat.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen om å legge frem en langtidsplan med årlig personell- og ressursmessig styrking av landets sivilforsvarsdistrikter som tar utgangspunkt i økt ressurstilfang.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen sikre økt antall tjenestepliktige i Sivilforsvaret fra om lag 8 000 personer i dag til 10 000 personer innen 2023.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre Sivilforsvarets regionale rolle og ansvar ved at Sivilforsvaret blir oppført under eget kapittel i statsbudsjettet.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen opprette ett felles telefonnummer for alle nødetatene.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av oppgavefordelingen mellom de ulike nødetatene.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen gjennomgå organiseringen av brann- og redningstjenesten på nasjonalt nivå for å styrke evnen til å gjennomføre oppdrag i distrikterne hvor lange avstander er til hinder for rask responstid og forsvarlig beredskap.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 27*

Stortinget ber regjeringen fastsette responstidskrav for nødetatene på kommunenivå.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding XXIII, XLII og L fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding III, IV, V, VI, VIII, IX, X, XI, XVIII, XIX, XX, XXV, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXIII, XLI, XLIII, XLIV, XLVII og XLVIII fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding I, II, VII, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XXI, XXII, XXIV, XXVI, XXXII, XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XL, XLV, XLVI og XLIX fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen om en samordnet felles trusselvurdering fra PST og E-tjenesten. Regjeringen må vurdere om også DSB og NSMs trusselvurderinger bør samordnes med en slik felles trusselvurdering.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere en oppdatering av lovverket med sikte på å tydeliggjøre eller utvide PSTs ansvar for offentlig trusselkommunikasjon, og informere Stortinget på egnet måte om vurderingen.

III

Stortinget ber regjeringen øke pandemiberedskapen og legemiddelberedskapen ved å sørge for økt produksjonskapasitet og økt tilgang på smittevernutstyr.

IV

Stortinget ber regjeringen styrke norsk beredskapsproduksjon av og beredskap for viktige legemidler og medisinsk utstyr, vaksiner, smittevernutstyr og laboratoriediagnostikk.

V

Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge skal ha lagre for minimum tre måneders forbruk av essensielle legemidler.

VI

Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste responstider for ambulansetjenesten og sette en standard for kompetanse og akuttmedisinsk utstyr i ambulansebilene og på ambulansebasene.

VII

Stortinget ber regjeringen sikre et bedre samarbeid mellom myndighetene og de ideelle organisasjonene på helsefeltet i helse- og pandemiberedskapen.

VIII

Stortinget ber regjeringen sikre at Norge har tilgang til produksjonskapasitet for kritisk medisinsk utstyr, herunder gjennom offentlig-private avtaler som raskt kan etablere produksjonslinjer for smittevernutstyr og kritiske medikamenter.

IX

Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for beskyttelse mot vold og overgrep i hjemmene som følge av smitteverntiltak som nedstengte sosiale arenaer, skoler og barnehager.

X

Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal langtidsplan for beredskap, som ser beredskapsressursene nasjonalt og regionalt i en sammenheng og legger grunnlaget for konkrete planer for utbedringer.

XI

Stortinget ber regjeringen etablere et fast totalberedskapsutvalg som rapporterer til Stortinget hvert år, som skal sikre koordinert ledelse overordnet og på tvers, og helhetlige og koordinerte trusselvurderinger. Både beredskapsmyndigheter, samfunnets organisasjoner og næringsliv skal være representert i utvalget.

XII

Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale veiledende standardavtaler for å stimulere til beredskapssamarbeid mellom kommuner og næringsaktører og organisasjoner om verdikjeden for mat.

XIII

Stortinget ber regjeringen fremme tiltak som øker selvforsyningsgraden for mat, korrigert for import av fôr, til minst 50 pst.

XIV

Stortinget ber regjeringen sikre norsk matvareberedskap og bygge opp statlig desentralisert lager av matkorn og fôrkor til minst seks måneders forbruk.

XV

Stortinget ber regjeringen opprette et innovasjonsprogram for mer fiskeforedling i Norge og et kompetanseløft for foredlingsindustrien.

XVI

Stortinget ber regjeringen etablere et eget kriseutvalg for plante-, dyre- og fiskesykdommer.

XVII

Stortinget ber regjeringen legge fram en oversikt over nødvendige utbedringer av nødstrøminvesteringer for verdikjeden for mat. Særlig bør nødstrøm til kjøle- og frysekapasitet innen regional og sentral lagring av mat prioriteres.

XVIII

Stortinget ber regjeringen øke midlene som settes av til utbygging av bredbånd og mobildekning.

XIX

Stortinget ber regjeringen styrke beredskapen for strømbrydd gjennom flere øvelser og gjøre en nasjonal kartlegging av tilstanden for nød- og reservestrøm i vitale samfunnsfunksjoner.

XX

Stortinget ber regjeringen sette av midler til ras- og skredsikring av vei, hvor skredpunkt som bidrar til å øke faren for full stans i leveranser i krise eller krig, prioriteres.

XXI

Stortinget ber regjeringen utrede etableringen av en konkret nasjonal bistandsressurs utrustet og trent for å møte dronetrusler mot kritisk samfunnsinfrastruktur i Norge, og sikre at politiet har rettslig grunnlag og funksjonelle midler til å ta ut akutte dronetrusler.

XXII

Stortinget ber regjeringen initiere en nasjonal satsing på kompetanse om sikring av mulig utsatte bygg og konstruksjoner, i form av et senter som kan levere både forskning, kandidater og etterutdanning for offentlig sektor og privat sektor.

XXIII

Stortinget ber regjeringen forsterke fysisk sikring av prioriterte objekter på grunnlag av trusselvurderinger og ROS-analyser.

XXIV

Stortinget ber regjeringen øke satsingen på forskning på beredskap og samfunnsikkerhet i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning for å forbedre samfunnets forebygging av og innsats under hendelser og kriser.

XXV

Stortinget ber regjeringen sikre økt antall studieplasser innenfor IKT-fag og realfag.

XXVI

Stortinget ber regjeringen om en redegjørelse for hvordan Nasjonal strategi for digital sikkerhetskompentanse er blitt fulgt opp, og hvor mange kurs og studie-plasser samt forskningsstipendiater som er opprettet på dette området.

XXVII

Stortinget ber regjeringen utrede behov for og etablering av en felles skytjeneste for forvaltningen.

XXVIII

Stortinget ber regjeringen etablere strengere nasjonale krav til IKT-sikkerhet ved tjenesteutsetting. Disse kan bygge på NSMs anbefalte minimumskrav ved tjenesteutsetting og bør utvikles i samarbeid mellom arbeidslivets parter og sektorekspertise.

XXIX

Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om hvordan man kan sikre robustheten i kjernenettet for elektronisk kommunikasjon, herunder en utredning av etablering av et alternativt kjernenett.

XXX

Stortinget ber regjeringen sørge for økt kompetanseheving for ansatte i kommuner, stat og bedrifter innenfor IKT-sikkerhet.

XXXI

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan beredskap og sikkerhet ivaretas gjennom offentlige anskaffelser, og stille krav til IKT-sikkerhet i offentlige anskaffelser.

XXXII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av muligheten for tettere samarbeid med nordiske naboland knyttet til samfunnsikkerhet og beredskap, herunder felles sikkerhetskling, planverk på tvers av landegrensene og øvelser på tvers av landegrensene.

XXXIII

Stortinget ber regjeringen sikre finansiering for videreutvikling av Forsvarets evne til å sikre offensive cyberoperasjoner mot blant annet trusler i det digitale rom.

XXXIV

Stortinget ber regjeringen styrke den kommunale beredskapen, blant annet ved å sørge for bedre samordning og flere øvelser på tvers av kommuner og med andre relevante aktører samt helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser.

XXXV

Stortinget ber regjeringen etablere regionale øvings- og beredskapssentre for samtrening og kompetansebygging, som også vil fungere som ressursbanker for regionale beredskapsressurser.

XXXVI

Stortinget ber regjeringen styrke statsforvalternes pådriver- og veilederfunksjon på beredskapsområdet.

XXXVII

Stortinget ber regjeringen sørge for at etater som har ansvar for ulike deler av samfunnets beredskap, øver sammen i tråd med gjeldende trusselbilde.

XXXVIII

Stortinget ber regjeringen sikre koordinert planverk og øvelser på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer samt at de ulike aktørene øver jevnlig sammen.

XXXIX

Stortinget ber regjeringen sikre økt finansiering av kommunenes klimatilpasningstiltak og klimarelevant vedlikeholdsetterslep i kommunene og øke kvaliteten på klimatilpasset planlegging i kommunen.

XL

Stortinget ber regjeringen utrede en rentekompensasjonsordning for kommunale vann- og avløpsanlegg og en felles forsikringsordning for naturhendelser i kommunene.

XLI

Stortinget ber regjeringen ruste Sivilforsvaret for fremtidens samfunnsbehov gjennom å utrede utvidet grunnutdanning og sette av midler over statsbudsjettet til oppdatert utstyr og flere øvelser.

XLII

Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjennomføres en årlig egenberedskapskampanje for å minne befolkningen om å sikre egne elementære behov dersom og når ulike kriser inntreffer.

XLIII

Stortinget ber regjeringen sikre at frivillige organisasjoner får dekket utgifter til abonnementskostnader for nødnetterminaler, og øke støtten til mer ressurser til utstyr og trening.

XLIV

Stortinget ber regjeringen sikre at politi, statsforvalter og kommuner inkluderer frivillige organisasjoner i beredskapsplaner, at disse deltar på felles

øvelser, samt at politiet forpliktes til å koordinere og ivareta samvirket mellom de ulike aktørene mellom hendelsene.

XLV

Stortinget ber regjeringen om å starte opptrappingen av den delen av rammetilskuddet til frivillige i redningstjenesten som ikke omhandler nødnett, i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021.

XLVI

Stortinget ber regjeringen ta ansvar for utviklingen av et felles digitalt aksjonsverktøy som kan benyttes av beredskapsaktørene.

XLVII

Stortinget ber regjeringen styrke Redningsselskapet og gjennomgå hvordan de kan bistå brann- og redningsetaten ved brann til sjøs.

XLVIII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan eksisterende tilfluktsrom i større grad kan benyttes slik at de holdes i stand samt inngår som en del av den nasjonale beredskapen i forbindelse med for eksempel migrasjon, pandemi eller forsyningskrise.

XLIX

Stortinget ber regjeringen sikre at offentlighetsprinsippet om innsyn og åpenhet inkluderes i beredskapsplaner, og at mediene sikres som kritisk samfunnsfunksjon under kritiske hendelser.

L

Meld. St. 5 (2020–2021) – Samfunnssikkerhet i en usikker verden – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 2. mars 2021

Lene Vågslid

leder

Frida Melvær

ordfører